

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 43.

Måndagen den 3 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Skedde föredragning af Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande nådiga proposition till Riksdagen, angående fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd m. m.

*Kongl. propo-
sition ang.
norra stam-
banan.*

Ordet begärdes af

Herr Malmberg, som anförde: Sällan eller aldrig har någon representant för Norrland inför Riksdagen uppträdt i en så vigtig fråga som den föreliggande, emedan hela Norrlands framtida utveckling och väl hufvudsakligen beror af det sätt, hvarpå denna fråga kommer att lösas. På hvarje norrlandsrepresentant hvilat därför ett stort ansvar, om denna lösning icke blifver tillfredsställande för landet, om han uraktlåter att lemna de upplysningar och i sin mån bidraga till den utredning af frågan, som den förtjenar samt hvar och en förmår att lemna. För min del anser jag ganska väl, att jag icke eger den ordets makt eller den parlamentariska förmåga, som bemyndigar mig att vara denna stora frågas målsman; men en mångårig verksamhet och vistelse i de bygder, hvilka nu afses, synnerligen norr om Ljunga elf, och min kannedom om landet torde berättiga mig, att yttra mig i frågan och lemna de belysningar, som stå mig till buds. Jag har därför i en skriftlig promemoria framställt hvad som kan belysa denna fråga och anhåller vördsamt, att Herr Talmannen ville framställa proposition derom, huruvida Kammarens ledamöter önska, att denna promemoria nu uppläses eller de heldre vilja, att densamma, utan att uppläsas, må få åtfölja Kongl. Maj:ts proposition vid dess remiss till vederbörande Utskott.

Kongl. proposition ang.
norra stambanans.
(Forts.)

Den återopade promemorian var af följande lydelse:

Jernvägsbyggnadsstyrelsen har i sitt till Kongl. Maj:t afgifna förslag rörande norrländska jernbanans sträckning från Hybo till Näskott berört åtskilliga statistiska förhållanden inom Helsingland, Medelpad, Ångermanland, Jemtland och Herjeådalen, hvaraf man finner, att dessa provinser utgöra en areal af 717 kvadratmil med en befolkning af 315,000 personer, lika med $\frac{1}{13}$ del af hela Sveriges befolkning.

Den tätaste befolkningen förefinnes efter kusten och vattendragen, hvaraf 144,000 personer bo 2 à 3 mil från kusten, utgörande 46 procent af dessa provinser befolkning.

Under 33 år har folkmängden tillväxt inom Helsingland med 39,18 procent, inom Medelpad med 87,46 procent, inom Ångermanland med 57,17 procent, inom Jemtland med 60,24 procent, och inom Herjeådalen med 40,48 procent.

Skogsarealen utgör för Helsingland 2,130,000 tunland, Medelpad 1,043,000 tunland, Ångermanland 2,443,000 tunland, Jemtland 4,171,000 tunland och Herjeådalen 752,000 tunland, eller tillsammans 10,540,000 tunland.

Dessa provinser areal utgöres af 5 procent inrösningsjord, 63,6 procent afrösningsjord och 31,4 procent impedimenter.

Af kronoparker finnas 226,876 tunnland, men militie och ecklesiastika boställen, hvaraf finnas ett stort antal, äro ej upptagna.

Exporten af trävaror från och med 1868 till och med 1873 har under dessa sex år i medeltal årligen utgjort 54 millioner kubikfot, beräknade à 50 öre per kubikfot, att utgöra 27 millioner kronor, som motsvarar 47 procent af hela Sveriges trävaruexport och lika med dess hela export af spannmål.

Dessa provinser, rika på materiella tillgångar, mäktiga till ökad kultur och stor industriel utveckling, måste således anses intaga ett märkligt rum bland Sveriges öfriga landsdelar.

Frågan om en jernvägssträckning genom dessa provinser blir ock derföre en stor fråga, hvilken bör lösas på ett omsorgsfullt sätt, ty här har man icke blott att tillgodose dessa provinser, utan på samma gång i väsendtlig mån hela vårt lands välgång.

Jag skall betrakta denna jernvägssträckning ifrån tvänne synpunkter:

1:o) såsom *international* bana.

2:o) såsom *norrländsk* bana.

Vill man bygga och utföra denna såsom *international* bana med uteslutande hänsyn till *kortaste* förbindelsen mellan södra orterna och Norge (Stockholm—Trondhjem), utan hänsyn till god terräng och trafikinkomst, då måste det vestra alternativet (Hybo, Ramsjö, Ånge, Östersund, Näskott) hafva företräde, och Jernvägsbyggnadsstyrelsen, som uteslutande utgått från denna synpunkt, har på ett sådant sätt angifvit motiven härför, att jag ej behöfver upprepa dem.

Men betraktad såsom *norrländsk* bana åter med sin slutpunkt tills vidare i *Sollefteå*, får frågan ett helt annat utseende, än Jernvägsbyggnadsstyrelsen gifvit åt densamma.

Äfven en sådan bana måste gå genaste vägen mellan *sina* ändpunkter, söka den bästa terräng och förläggas, der den erhåller största trafik och bästa gagn för landet i sin helhet.

Det östra alternativet (Hybo, Stödesjön, Håsjö, Stugun, Lith, Näskott) uppfyller i möjligaste måtto dessa fordringar, och jag vill lemna beviset härför.

Kongl. proposition ang. norra stambanan.
(Forts.)

	Östra alternativet. *)	Vestra alternativet.
Folkmängden, omkring 2 mils rayon	39,320 personer.	12,764 personer
Tillförselleder	17.	5.
Jernverk och sågar m. m.	21.	—
Vattenfall af större betydighet	30.	3.
Skörd af spanmål och rotfrukter.	136,585 tunnor.	48,065 tunnor.

Alla skogstillgångar, som tillföras det vestra, komma genom vattendragen äfven det östra alternativet till godo, men deremot kunna inga sådana från det östra komma det vestra till godo.

Jernvägsbyggnadsstyrelsen antager, att 36 à 54 millioner kubikfot skadade träd, vindfällan m. m. årligen gå förlorade.

Detta förhållande borde manat Jernvägsbyggnadsstyrelsen till en grundlig utredning, huru denna värdefulla egendom på bästa sätt skulle kunna användas.

Endast i form af kol och en storartad jernindustri kan detta ske.

Det alltför lätta sätt, hvarpå styrelsen behandlat denna fråga, har derföre väckt en stor uppmärksamhet, enär denna fråga i och för sig väger tungt i vägskålen för det östra alternativets företråde. Malm, sjöledes transporterad från Norbergs, Uplands och Dalarnes malmfält till hamn i Helsingland, Medelpad och Ångermanland, för att sedan forslas flera mil landväg till jernverken, skulle vara enligt styrelsens åsigt bästa sättet att tillgodose dessa provinser. Jernvägen skulle icke kunna täfla i fraktbillighet med sjön. Men trafiktaxan för våra jernvägar och sunda förnuftet jäfvar ett dylikt påstående.

Frågan är ömtålig och för vestra alternativet särdeles farlig, enär ej några jernverk eller annan industri, inga eller relativt få vattenfall och tillförselleder finnas efter vestra alternativet att tillgodogöra ofvannämda koltillgångar.

De många jernverk, som redan finnas efter östra alternativet och de, som äro under anläggning, afbida endast jernvägens utsträckning till deras närhet för att återväcka den utveckling och lifskraft, som landväga transporten hittills ej kunnat åstadkomma. Onekligt är, att en blomstrand jernindustri skall komma att göra dessa provinser framtida lycka.

Byggnadsstyrelsen anser, att trävaror icke kunna fraktas på jern-

*) Östra alternativet: Bjuråker, Norsbo, Isbo, Bergsjö, Gnarp, Hassela, Attmar, Tuna, Stöde, Torp, Holm, Hellesjö, Håsjö, Fors, Ragunda, Stugun, Håggenäs.

Vestra alternativet: Ramsjö, Hafverö, Borgsjö, Bräcke, Bodsjö, Refsund, Sundsjö, Näs, Lockne.

Kongl. proposition ang. norra stambanan. (Forts.) väg mer än blott på kortare afstånd, utan flottlederna skola begagnas fortfarande äfven efter stambanans tillkomst.

Detta oaktadt förordar styrelsen banans sträckning i vestra alternativet, som betingar längre väg för trävarutransport än det östra och dessutom ej har någon annan trafik af någon betydighet att erbjuda. De stora sparade skogarne på Ramsjöfjället framhållas annars såsom ett skäl för banans riktning åt det hållet; men dessa skogstillgångar hafva ju en naturlig transportled efter Hämnens vattendrag till Hybo, liksom Refsunds skogar hafva genom den numera flottborgjorda Gimån en naturlig och ingalunda tvåårig, som man velat påstå, transportled till Fagervik (Gimåns förening med Holmsjöns vattendrag) till Sundsvall.

Vägen mellan Wälje via Ånge—Bräcke — en sträcka af omkring 8 mil — går öfver en *vattendelare*, som förer från banan både öster- och vesterut nästan all tillförsel; denna sträckning anser dock styrelsen ega ett godt läge; ty styrelsen har sannolikt ansett denna trakt bestå af odlingsbar jord; men den består nästan uteslutande af krosstengrus, sandjord, myrar och fjäll. Har någonsin en styrelse misstagit sig, och ett folk, som med tacksamhet, glädje och förhoppning väntat sig en gagnande jernbana, svikits i sina berättigade förhoppningar, så har detta beklagligen skett här. I Sveriges jernvägshistoria finnes näppeligen ett dylikt motstycke, trots allt det underbara, som der finnes till efterverlden förvaradt.

Från Bräcke via Gällö—Östersund går banan äfvenledes dels efter en vattendelare (Bräcke—Gällö), dels har den en sådan på östra sidan i sin närhet (Gällö—Östersund). Det är således en ringa del af Bräckes, blott en del af Refsunds och Sundsjö, samt endast Bodsjö och Lockne socknars skogstillgångar, som kunna tillföras banan. Från Brunflo lära ej några trävaror vara att aflåta.

Från vestra delen af Jemtland anser styrelsen, att trävaror med fördel kunna fraktas på jernväg till Trondhiem, och då så blir händelsen, komma alla trävaror från socknar söder om Storsjön att på nämnde sjö föras till Ytterå och der upptagas på jernväg och ingalunda till Östersund.

Styrelsen säger: "Inom detta vidsträckta område af landet finnes, med undantag af den förlidna året för trafik öppnade enskilda jernbana mellan Sundsvall och Torpshammar, samt de smärre banorna emellan Hudiksvall och Forssa, Söderhamns jernbana, den emellan Marma och Sandarne och den emellan Holm och Liden, ej några andra kommunikationsanstalter, än vanliga landsvägar, samt de, hvilka de segelbara vattendragen kunna på kortare sträckor erbjuda."

"Den så kallade kommunikationsleden mellan Sundsvall och riksgränsen mot Norge, som utgöres af kombinerad landsväg och segelled, är nästan den enda eller åtminstone den mest befarna vägen tvärtigenom landområdet, men då den är förenad med många omlastningar och under hela den tid af året, som vattendragen äro tillfrusna, är i saknad af den lättnad, som sjötransporten medför, kan den till följd deraf, ehuru af stor nytta, icke motsvara nutidens fordringar."

Detta oaktadt förlägger styrelsen Norrlands enda jernbana efter

en god betintlig landsväg från Ånge till Östersund och efter den s. k. kommunikationsleden från Bräcke till riksgränsen mot Norge, under det att den ej velat tillgodose riktningen från Torpshammar till Håsjö, Stugun och Lith med jernväg, der det ej finnes någon väg eller annan kommunikationsled.

Kongl. proposition ang. norra stambanan.
(Forts.)

Ytterligare nämner styrelsen: "Af landsvägar äro ganska få anlagda i de inre delarne af området, och stora sträckor af landet äro i saknad af sådana. Det tätaste bebyggda kustlandet är deremot bättre dermed försedt. -- Denna del af området har dessutom så lång tid af året, som hafvet är isfritt, ångbåtsförbindelser, hvilka såväl i billighet som snabbhet lemna föga öfrigt att önska." -- Med undantag endast af trakten kring Elfsund i Helsingland går den östra banan långt in i landet. Redan vid Torpshammar är afståndet från kusten 6 mil och vid Håsjö 10 mil och deröfver.

Vidare yttrar styrelsen: "En stambana, dragen i närheten af kusten, skulle väl komma att genomskära den tätast befolkade delen af området, men den skulle blifva utsatt för täflan med ångbåtstrafiken, med hvilken den icke skulle kunna mäta sig i fraktbillighet, liksom den ej heller skulle kunna öfverträffa den i snabbhet. Följden deraf skulle sannolikt blifva den, att så väl person- som godstrafiken under hela den tid af året, som seglationen vore fri, skulle företrädesvis begagna sig af ångbåtsförbindelserna såsom de billigaste."

"Det är ofvanföre visadt, att befolkningen å denna kuststräcka, ehuru tätare än i det öfriga området, likväl är gles, i medeltal uppgående till endast 1,502 personer på kvadratmilen, och kan följaktligen icke erbjuda någon så stor persontrafik, som skulle kunna hafva ett afgörande inflytande på blifvande trafikinkomster eller på stambanans rentabilitet."

Malm från Uplands, Dalarnes, Gestríklands och Norbergs malmfält kunna helst tillföras jernverken i Norrland efter östra bansträckningen, liksom kol derifrån till jernverken söder om Helsingland och detta i mån af behof (utan att behöfva nuvarande års förlag) och billigare än sjöledes.

Om sjötransporten kan vara billigare sommartiden för spanmål och kolonialvaror, så är detta icke händelsen på hösten från medio September till seglationens slut, då ofta en säck mjöl betingat en frakt af 3 kronor från Stockholm till Hernösand. Priset på spanmål är höstetiden högre än efter seglationstidens slut, och vid inträffande missväxter i Norrland ökar detta högre pris, äfvensom brist på lastrum, detta onda.

Persontrafiken menar styrelsen kan icke hafva något inflytande på trafikinkomsten, oaktadt man antagit, att både gods- och persontrafik i Norrland skulle inbringa stor inkomst, emedan längre sträckor skulle befaras än på södra orterna. Om styrelsens farhågor i detta fall skulle tillämpas på den östra linien; huru mycket menligare skulle icke detta vara för den vestra, der färre befolkning och ingen nämnvärd industri förefinnes.

Styrelsen fortsätter: "Det är tydligt och klart, att en enda stambana, dragen genom ett så stort och vidsträckt område af landet, som

Kongl. proposition ang.
norra stambanan.
(Forts.)

det ifrågavarande ofvanföre beskrifna, icke kan förläggas så, att den med samma fördel tillgodoser kustlandets och de invid hafvet belägna städernas förbindelse sins emellan, som det inre landets behof af kommunikationsmedel; och då kuststädernas förbindelse sins emellan, som dessutom är underlättad af sjökommunikation, obestridligt måste vara af mindre vigt än dessa städers lättare förbindelse med det inre af landet, samt då en stambana, dragen i närheten af kusten, skulle få ett för fiendtligt anfall högst blottställt läge ända från utgångspunkten vid Storvik till sammanträffandet med tvärbanan, eller på en längd af nära 25 mil, och alltid medföra en omväg för *hufvudstadens* och *det södra landets* förbindelse med det inre af Jemtland äfvensom med den alltid isfria hamnen vid Trondhiem och förlänga och försvåra förbindelsen emellan de rika malmtillgångarne i Norbergs och mellersta Sveriges bergslag och det inre af ifrågavarande områdets rikare skogstillgångar, så synes det icke vara skäl att nu, hvad så väl den uppåtgående stambanan som tvärbanan beträffa, frångå den vid de öfriga stambanornas anläggning följda regeln, att dessa böra framdragas förnämligast genom de orter, hvilka, i anseende till sin aflägsenhet från vattenkommunikationer, af dessa icke kunna draga fördel och fortgå i kortast möjliga riktning emellan sina ändpunkter samt *vara välbelägna för bibanors anslutning.*“

Stambanans sträckning i det östra alternativet, mellan Hybo och tvärbanan, är för styrelsen en stor fara i krigstid, men denna fara är ju större mellan Storvik och Hybo, der banan närmar sig kusten mer än vid Elfsund. Som freden är ett normalt och kriget ett undantagsförhållande, böra våra jernbanor läggas, der terrängen bjuder och der de bäst uppfylla sin bestämmelse att gagna landet och krigsfara betraktas som en underordnad sak. En *norrländsk* bana har ej till uppgift att i första hand befordra samfärdseln mellan södra orterna och Norge; afseende bör derföre företrädesvis fästas på Norrland och dess behof — detta sker om stam- och tvärbana förenas i Håsjö. Då ställes, såsom man säger, kyrkan midt i byn, och de södra och norra orternas förbindelse med Trondhiem blir i alla fall tillfredsställande.

Föröfrigt äro väl Trondhiems varor afsedda att förnämligast tillgodose öfra delen af Norrland och Finland och dernäst orterna söder om Dalelven.

Bibanor från kusten till stambanan i vestra alternativet kunna endast åstadkommas ifrån Sundsvall och Hudiksvall. Bergens riktning i sydost lägga härför oöfverstigliga hinder på andra ställen.

Hvad tvärbanan angår kan man uppställa 3:ne alternativ:

1:o Torpshammar, Ånge, Gällö, Östersund, Näskott;

2:o Torpshammar, Håsjö, Stugun, Lith, Näskott med bibana Näset — Östersund;

3:o Torpshammar, Håsjö, Stugun, (Dusnäs-viken), Östersund, Näskott.

N:o 1 är för Sundsvall och Östersund den fördelaktigaste såsom kortaste vägen till Trondhiem och särskildt för Sundsvall önskvärd,

emedan då alla transitoaffärer ginge öfver nämnda stad och blefve för den ett monopolium.

Det omdöme, som ofvanföre blifvit antydt om linien Ånge, Gällö, Östersund, förbjuder dessutom tvärbanans läge i denna riktning.

Alternativet N:o 3 uppfyller och förmedlar de fordringar man har på en tvärbana; men då lutningsförhållandena mellan Dusbäsviken och Östersund äro synnerligen svåra och derigenom fördyrar och försvårar trafiken, då derjemte afvikelsen till Östersund förlänger banan med omkring 1 mil till olägenhet för de blifvande transitoaffärerna, så måste detta alternativ förkortas och alternativet N:o 2 fördragas.

Denna bansträckning kommer att uppfylla alla de anspråk, som Medelpad, Norra och Nordvestra Jemtland, Ångermanland, Westerbotten och Norrbotten böra få ställa på tvärbanans läge och som representanterne från dessa landsdelar också redan framhållit i sin underdåniga petition under riksdagen. Stam- och tvärbanans förening vid Håsjö bereder alla norr och öster om Håsjö belägna socknar genaste vägen till Trondhiem äfvensom söderut; stam- och tvärbanan blir gemensam mellan Torpshammar och Håsjö och således minskad byggnadskostnad, hvilken ytterligare förminskas med 0,4 mil om banan, icke anlöper Torpshammar, utan, efter öfvergången af Ljungan vid Källsta, går rakt i nordlig riktning på Leringen, hvilken sträckning också blifvit uppgifven af ingenjör Sjögren till sin lutningsförhållanden vara att fördraga; afståndet från Håsjö till Ångermanelfven utgör 4 à 5 mil, då deremot afståndet från Gällö till nämnda elf ökas med öfver 6 mil, om vestra alternativet antages; för Sundsvall förkortas vägen till Ångermanelfvens stora handelsområde med 7 à 8 mil och söderut med 2 mil, men förlänges omkring 2 mil vesterut; transitoaffärerna få tvänne slutpunkter i Sundsvall och Nyland vid Ångermanelfven, visserligen till nackdel för Sundsvall, hvars monopolium i transitohandeln i någon mån minskas. Beträffande *Östersunds stad*, så förlänges vägen 1 $\frac{1}{2}$ mil österut och $\frac{3}{4}$ mil vesterut, om den indirekta banan antages. Bibanan är svår att trafikera, anmärker byggnadsstyrelsen, och detta sammanlagdt skulle utgöra giltiga skäl att förhindra Ragunda, Stuguns, Håggenås, Liths och Hammerdals socknar att komma i närmare beröring med eller åtnjutande af en jernvägs fördelar. Dessa socknar utgöra dock Jemtlands förnämsta odlingsbara trakter, mäktiga af en stor kultur i jordbruk och industri. Till *Stugun* nedkomma större delen af Nordvestra och Norra Jemtlands travaror, hvilka, förädlade, kunna på jernväg föras till Trondhiems hamn och derifrån afskeppas till stor fördel för denna del af Jemtland.

Från *Stugun* via Mårdsjön, Skyttmon, Hammerdal är genaste vägen till Hammerdals och Borgvattnets socknar, äfvensom till Ströms vattudal, der ångbåtstrafik redan finnes och vidare kan utsträckas inom norsk gräns på en längd af 14:16 mil.

Mot dessa socknars stora betydighet af en framtida utveckling, står staden Östersunds såsom en obetydlig plats, ingalunda berättigad till det företräde, som vestra alternativets förfäktare framhålla på nämnda socknars bekostnad. Östersunds, för sjötrafik fördelaktiga,

*Kongl. proposition ang
norra stambanan.
(Forts.)*

Kongl. proposition ang.
norra stambanan.
(Forts.)

läge och såsom Jemtlands "hufvudstad" kommer Ytterå att bestrida, dit alla, söder om Storsjön belägna, socknar få kortaste och fördelaktigaste sjöförbindelsen för sina produkter och hvarifrån vägen till Trondhiem är mer än 3 mil kortare än från Östersund. Omvägen till Östersund skall således af dessa socknar *icke* begagnas.

Och för Jemtland vore det ej någon olycka, om betydande handelsplatser skulle uppstå vid *Stugun* och *Ytterå* till följd af sina naturligt goda lägen; att på ett konstgjordt sätt koncentrera Jemtlands handel och rörelse i Östersund, är en afvikelse från naturliga förhållanden, som medför sitt straff att aldrig *kunna* lyckas.

I det föregående har Norrlands jernbana blifvit betraktad såsom *international* och *norrländsk*, och för att belysa denna senare, beder jag få framhålla den s. k. B-linien (Hybo, Attmar, Bergeforsen, Majaån, Holm). Denna sträckning för en norrländsk stambana erbjuder kortaste vägen och god terräng för vidare fortsättning norrut; den omfattas ännu med förkärlek af alla norr och Ångermanelfven boende personer.

Men banans läge nära kusten, synnerligast öfvergången af Indalselfven vid Berge i närheten af Bottenhafvet, och högt stående personers allvarliga framställningar förmäde Westernorrlands jernvägs-komité att taga denna fråga i noggrannt öfvervägande.

För att åstadkomma sänja och endrägt i denna Norrlands stora lifsfråga, beslutade komitén enhälligt att frångå B-linien såsom Norrlands stambana med vilkor, att den blifvande stambanan skulle, utgående från Hybo, *beröra närheten vester om Stödesjön, samt Håsjö och Hellgumsjön, med sammanknytningspunkt för stam- och tvärbana i Håsjö*, i den förhoppning att detta förmedlingsförslag skulle af alla norrländingar godkännas.

Ingen anade då, att en norrländsk stambana kunde på allvar ifrågakomma i riktningen Hybo, Ramsjö, Ånge, Gällö, Håsjö, synnerligast som sträckningen Gällö—Håsjö är en af Jernvägsbyggnadsstyrelsen uppdragen fantasibana, af ingen förordad och hvarken af Konung eller Riksdag bestämd.

Under sådana förhållanden ingaf Westernorrlands jernvägskomité en skrifvelse till Westernorrlands landsting med framställning det landstinget ville aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t och återkalla den af Kongl. Maj:t anfallda detaljundersökningen af B-linien (hvar till medel af Westernorrlands jernvägskomité blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition), men med uttryckligt förbehåll att Norrlands stambana skulle gå i ofvan angifna riktning.

Landstinget godkände enhälligt komiténs förslag och ingick till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ofvan angifna syfte. Uppfylles nu icke det vilkor, som bestämde landstinget att återkalla jernvägsundersökningen å linien B, nemligen att stambanan skulle beröra Stödesjön, Håsjö och Hellgumsjön, så måste en undersökning af B-linien ske innan stambanans sträckning ifrån Hybo norrut kan bestämmas.

Man ser häraf, att Westernorrlands landsting varit tillmötesgående och då onekligt är, att stambanans sträckning i ofvan angifna läge

skall på bästa sätt befrämja Medelpads och Ångermanlands fördelar och synnerligen gagna Jemtlands och Ångermanlands fjällsocknar, ej synnerligen förlänga vägen norrut och genom tvärbanans anslutning till stambanan i Håsjö förmedla alla intressen, så är klart att Håsjölinien skall varmt omfattas såsom en *förmedlingslinie*.

Kongl. proposition ang. norra stambanan.
(Forts.)

Liksom Helligumsjön är banans viktigaste beröringspunkt inom Ångermanland, så är Stugun af samma vikt för Jemtland; en afvikelse härifrån är ett ansvar, som ingen norrländsk representant kan bära eller försvara inför sitt samvete, sitt land och efterverld.

Om Kongl. Maj:t i sin proposition till Riksdagen stödt sig på byggnadsstyrelsens förslag, dess ensidiga och oriktiga motiver, med förtroende till en dylik auktoritets grundliga behandling af frågan och således gillat detsamma, kan detta på sätt och vis vara ursäktligt; men att en byggnadsstyrelse kan så glömma sin uppgift vid fråga om *norrländsk* stambana, att den ensidigt blott ser på norskt intresse och de södra orternas kortaste förbindelse med Trondhiem och i verkligheten bortser från Norrlands behof, fördel och framtida utveckling — det är en sorglig företeelse, som smärtsamt berörer hvarje norrländing.

Att Stats-Utskottet skall grundligt, opartiskt och fosterländskt, behandla denna fråga, derom är hvarje norrländing förvissad, och därför ställa alla norrländingar på Utskottet numera sin enda tillit och sitt hopp.

Jemförelse emellan vestra och östra alternativens förhållande till hvarandra i väglängd, anläggningskostnad och stigningar enligt Jernvägsbyggnadsstyrelsens tabeller.

Westra alternativet.

	Anläggnings-		Stigningar.									
	väglängd		kostnad.		1:60. 1:61		1:79. 1:80		1:99. 1:100		1:149.	
	mil	fot	kronor		mil	fot	mil	fot	mil	fot	mil	fot
Hybo, Vålje, Ånge	9.	27,100.	5,566,000.	2.	2,500.	1.	2,100.	—	11,000.	1.	3,600.	
Ånge, Östersund	9.	9,500.	5,672,000.	2.	80.	—	20,200.	—	9,120.	1.	15,120.	
Östersund, Näskott	2.	3,200.	1,244,000.	—	4,560.	—	—	—	12,670	—	10,570.	
	21.	3,800.	12,482,000.	4.	7,140.	1.	22,300.	—	35,790.	2.	29,290.	
Torpshammar, Ånge	3.	16,500.	2,035,000.	—	20,380.	—	15,700.	—	8,800.	—	16,600.	
Gällö, Håsjö	6.	1,800.	3,718,000.	—	22,500.	—	19,900.	—	19,500.	2.	6,400.	
Summa	30.	21,100.	18,235,000.	5.	14,020.	2.	21,900.	1.	28,090.	5.	16,290.	

Östra alternativet.

Hybo, Johannisfors, Torpshammar	13.	17,500.	9,250,000.	2.	13,500.	1.	28,600.	1.	1,100.	1.	21,900.	
Torpshammar, Håsjö	7.	2,800.	4,100,000.	1.	15,200.	—	14,000.	—	15,100.	1.	200.	
Håsjö, Dusanäsviken	4.	32,400.	2,630,000.	—	12,900.	—	4,100.	—	6,100.	—	17,400.	
Dusanäsviken, Näskott	5.	6,700.	3,236,000.	—	4,200.	—	12,000.	—	12,600.	—	26,900.	
Summa	30.	23,400.	19,216,000.	4.	9,800.	2.	22,700.	1.	34,900.	3.	30,400.	

Om ett östligare läge för stambanan väljes än den af Jernvägsbyggnadsstyrelsen uppgångna linien Längsterboån, Johannisfors, Granån och Wigge) och i stället antages den af Herrar Morsing och Amundson föreslagna riktningen (Längsterboån, Malungen, Norra Hasselasjön, Wigge) så förkortas väglängden med omkring 1½ mil. Stigningsförhållandet 1:60 1:79 minskas med omkring 1 mil, äfvensom många kurvor undvikas.

Framdrages stambanan efter övergången af Ljunga elf från Källsta direkt på sjön Leringen, utan att anlöpa Torpshammar, så förkortas banan med ytterligare omkring 0,5 mil och lemnar desutom ett gynnsammare stigningsförhållande.

Alltså torde få afgå 2. — — 1,372,000. 1. — —

Summa 28. 23,400 17,844,000. 3. 9,800. 2. 22,700. 1. 34,900. 3. 30,400.

Härtill kommer bibanan Lith Östersund 1. 20,800. 1,079,000.

Summa byggnadskostnad 18,923,000 Kronor.

Kommer stam- och tvärbana att förenas i Håsjö och Norrlands stambana vid vidare fortsättning norrut att beröra Helligumsjön och Sollefteå, så blifver Ångermanlands och Westerbottnens behof af jernvägsförbindelse tillfredsstäldt, och frågan om en kustbana i linien B. kan sedan näppeligen upptagas och ännu mindre komma till utförande.

En bibana från Hernösand eller Nyland till stambanan blir visserligen ortens oafvisliga behof, men derföre må på enskild väg sörljas.

Kongl. proposition ang. norra stambanan.
(Forts.)

Med tillfredsställelse har man emottagit den Kongl. propositionen i norrländska jernvägsfrågan, icke derföre att man kan fullkomligt gilla något af de alternativa förslagen, utan derföre att man spårar ett bemödande hos regeringen att tillgodose *allas* fordringsanspråk. Härigenom är Stats-Utskottet i tillfälle att fullkomna regeringens syfte och, med ledning af tillgängliga upplysningar, förlägga Norrlands stam- och tvärbana i ett för Norrlands utveckling gynnsamt läge.

Det är tydligt och klart, om någon tillit och något förtroende kan fästas vid Herrar Morsings och Amundsons undersökningar och om byggnadsstyrelsen vid arbetets utförande blir i viss mån berättigad att afvika från de nu undersökta linierna till fördel för bättre terräng och utan att synnerligen öka väglängden, så synes ett uppskof af föreliggande fråga ej vara behöfligt, likasom det torde vara tillräckligt utredt, att bansträckningen bör gå från "Hybo, Malungen, Källsta, Stödesjön, Leringen, Håsjö, Stugun, Lith till Näskott."

En bana i sådan riktning erhåller:

en bättre terräng (minskade stigningar och kurvor) och derigenom *minskad trafik kostnad* (se Kongl. propositionen sid 16), *större trafikinkomst, kortare trafikerad transitobana* med hänsyn till både de södra och de norr och öster om Håsjö belägna provinserns förmedlade fordringsanspråk, *mindre anläggningskostnad* (bibanan "Näsvik—Hybo", 2,100,000 kronor ifrågasättes sid 13 i Kongl. propositionen böra med statsunderstöd bekostas) och *betryggad framtida trafikinkomst*. (Wälje—Torpshammarlinien framtvingar en enskild bana i B-linien, "Hybo, Malungen, Attmar, Wattjom". "Torpshammar—Håsjö"-linien förhindrar både en mera östlig bana i B-linien, "Wattjom, Bergforsen, Majaån, Holm" och en mera vestlig, "Torpshammar, Ange, Gällö", se Kongl. propositionen sid. 19.)

Östersunds stad delar lika öde med öfriga Norrlands städer att medelst bibana förbindas med statsbanan, och de Jemtländska deputerades tal om Östersunds, dess hamns, dess handels m. m. betydenhet får sitt rätta värde inför en sund och opartisk pröfning.

Norrland kan ej fordra mer än enda stambana; den bör derföre läggas så, att den så mycket som möjligt *uppfyller Norrlands behof, befrämjar dess utveckling i jordbruk och industri, bereder staten en betryggad inkomst och möjliggör en fortsättning norrut.*

Den ofvan antydda riktningen är en *Norrländsk bana* — en lifskraftig stam med starka förgreningar, som vältrar den tunga stenen från vederbörandes bröst, lugnar känsliga samveten och sprider glädje, tacksamhet och tillfredsställelse i hvarje norrländsk boning.

Fr. Malmberg.

Kongl. proposition ang.
norra stambanan.
(Forts.)

Enligt Herr Malmbergs begäran gjorde Herr Talmannen framställning till Kammaren, huruvida Kammaren önskade uppläsning af den ifrågavarande promemorian. Härtill svarades nej; och sedan Herr Malmberg i anledning deraf tillkännagifvit, det han under sådant förhållande endast anhölle, att hans nu afgifna skriftliga anförande finge åtfölja den Kongl. propositionen till vederbörande Utskott, förklarades öfverläggningen slutad; och beslöt Kammaren, uppå derom af Herr Talmannen framställd proposition att till Stats-Utskottet hänvisa så väl Kongl. Maj:ts nu föredragna nådiga proposition som jemväl Herr Malmbergs merberörda skriftliga yttrande.

§ 2.

Föredrogs och bordlades ånyo Stats-Utskottets memorial N:is 72 och 73.

§ 3.

Efter föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 74, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 45, angående förändrad reglering af skjutsväsendet, blef den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 75, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslag under Riksstatens åttonde hufvudtitel; och godkändes dervid de i 1:sta—6:te punkterna föreslagna voteringspropositioner, hvarefter 7:de punkten lades till handlingarne.

§ 5.

Företogs till behandling Stats-Utskottets memorial N:o 76, med förslag till sammanjemkning och voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens nionde hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkterna 2—4.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Punkten 5.

Lades till handlingarne.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 77, med förslag till voteringsproposition, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å punkten Litt. a) utaf Utskottets utlåtande N:o 68, angående indragning af Kommerskollegium m. m. *Voteringsproposition om Kommerskollegii indragning.*

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen var så lydande:

“Den, som vill, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående indragning af Kommers-kollegium och inrättande, i dess ställe, af ett nytt embetsverk, benämndt Kongl. Styrelsen för handeln och näringarne, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar:

Nej;

Vinner Nej, har berörda nådiga proposition icke vunnit Riksdagens bifall.“

Efter uppläsning af berörda förslag till voteringsproposition, anförde

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Herr Talman! mine Herrar! Jag vill för min del ej bifalla den föreslagna voteringspropositionen, emedan jag anser Kongl. Maj:ts proposition om Kommerskollegii indragning och inrättande i dess ställe af ett nytt embetsverk genom Andra Kammarens afslag hafva förfallit. Jag hyser ej denna åsigt derföre, att ett anslag blifvit förknippadt med en organisationsfråga, utan derföre att något här vid lag ligger bak den egentliga frågan, nemligen indragning af Kommerskollegium. Jag kan ej fatta, att det kan vara med grundlagen öfverensstämmande att genom gemensam votering afgöra frågan om indragning af ett embetsverk. Enligt min uppfattning hade ärendet bort så behandlas, att *först* frågan om Kommerskollegii indragning afgjorts, och *sedan* frågan om detsammas ersättande med ett nytt embetsverk. Nu deremot är genom Stats-Utskottets förslag åt saken gifven en sådan form för dess lösning, att genom gemensam votering skall afgöras frågan om Kommerskollegii vara eller icke vara. Mig synes derföre, att det skulle vara af vigt för dem, som vilja försvara kronans prerogativer, att se till, det gemensam votering här vid lag ej komme till stånd, ty hvad som i dag kan gå för sig på grund af en Kongl. proposition, kan en annan dag följa på en enskild motionärs förslag. Jag hoppas, att det aldrig skall hända, att Riksdagen försöker att förgripa sig på kronans rätt eller på detta sätt

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

beslutar indragning af ett embetsverk, och om mot förmodan så skulle hända, har ju Kongl. Maj:t der vid lag sitt veto, hvarföre någon så synnerligt stor olycka derutaf icke kan blifva följden — men i ty fall vore dock den konstitutionela konflikten åter i full läga, och det borde vara oss angeläget att söka förekommer detta. Lika öm som jag är om Konungens makt, lika rädd är jag om Riksdagens rättigheter. I dag är det fråga om indragning af Kommerskollegium, en annan dag kan det blifva fråga om indragning af andra kollegiala embetsverk, såsom Kammarrätten, Statskontoret o. s. v.

Det skulle ju kunna hända att, med ett sådant prejudikat för ögonen, Kongl. Maj:t föreslog inrättandet af ett annat embetsverk i stället för t. ex. Statskontoret, och då skulle man, i konsekvens med det af Utskottet här tillstyrkta förfarandet, afgöra äfven detta genom gemensam votering, det vill säga genom en minoritet i den ena och en majoritet i den Andra Kammaren, oaktadt enligt grundlagens, om också icke fullt tydliga föreskrift, så åtminstone dess fullt tydliga mening, dertill erfordras begge Kamrarnes sammanstående beslut. Man skulle ju ock kunna tänka sig, att Kongl. Maj:t föreslog införandet af generalguvernörer i stället för Konungens Befallningshafvande; man skulle då genom gemensam votering kunna indraga landshöfdings-embetena. Jag tror ej, att något sådant händer, ty jag har bättre tankar om Konungen och Kongl. Maj:ts regering, men det *kan* hända, om detta går för sig.

Jag vill icke ingå vidlyftigare i diskussionen, då jag anser mig redan hafva sagt hvad som behöfves. Jag vill endast protestera mot den uppfattningen, att man genom gemensam votering skulle kunna indraga ett embetsverk, ty dertill fordras, enligt min åsigt, båda Kamrarnes bifall. Jag anhåller om afslag å den nu föredragna voteringspropositionen.

Häruti förenade sig Herrar *Treffenberg, Dofsén* och *Per Nilsson* i Vittjerf.

Herr *Werner Ericson*: Med anledning af den ömhet om konungens makt, som den siste ärade talaren tyckte hysa, ber jag att få yttra några ord. Jag vill då först och främst säga, att han i hufvudsak har orätt, ty här är ej fråga om konungens makt, utan om Kamrarnes inbördes rättigheter. Då för en stund sedan förslag till voteringsproposition med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om skjutsskyldighetens ordnande, dervid Första Kammaren afslagit det i sådant hänseende framställda förslag, var före, visade han icke en sådan ömhet, men nu, då Andra Kammaren ogillat det ifrågasvarande Kongl. förslaget, har han ansett lämpligt att gå till väga på detta sätt. Ställningen är likväl icke förändrad derföre, att förslaget *nu* kommer från Kongl. Maj:t, ty här är fråga om att besvara en framställning från Kongl. Maj:t och i skjutsfrågan att göra en underdånig framställning till Kongl. Maj:t och äfven här — är dermed förbunden en anslagsfråga. Detsamma var förhållandet i fråga om skjuts-skyldighetens ordnande; der afslög Första Kammaren den föreslagna

skrifvelsen i ämnet till Kongl. Maj:t, men Andra Kammaren ville, att den skulle drivas igenom; och för att få frågan under gemensam votering, fäste man vid detsamma ett anslag, fastän frågan redan förfallit på grund af 63 § Riksdagsordningen.

Då Andra Kammaren för någon tid sedan fattade beslut i skjutsfrågan, hade jag ämnat framställa ett särskildt förslag till beslut, men då Herr Nils Larson i Tullus öppet antydde, att han, för att få frågan under gemensam votering, fäst ett anslag vid skrifvelsen, och dessutom förklarade, att han talade för många ledamöter, hvilka gillat hans förslag, så ansåg jag framgången af detsamma så gifven, att jag icke trodde det tjena till något att framkomma med mitt förslag.

Jag har äfven angående denna skjutsfråga talat vid åtskilliga ledamöter af Första Kammaren och frågat, om de icke ville neka att godkänna den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen; men de sade sig icke vilja visa en sådan indelikatess mot Medkammaren.

Jag skulle emellertid hafva velat protestera mot Kammarens behandling af skjutsfrågan, alldeles på samma sätt och med samma skäl som Herr Ola Jönsson nu uppträder och protesterar mot behandlingen af denna fråga. Jag gjorde det ej, emedan jag ansåg hvarje förhoppning om framgång för ett sådant yrkande saknas, och efter de flera beslut i liknande frågor Kammaren redan fattat, yrkar jag nu, att föreliggande förslag till voteringsproposition må godkännas.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag trodde, att den siste ärade talaren skulle kunna fatta, att det icke var endast af ömhet om Konungens rätt, utan af lika stor ömhet om Riksdagens rättigheter, som jag motsatt mig detta förslag. Möjligheten af de följder, ett prejudikat sådant som detta, om förslaget blefve antaget, skulle hafva med sig, och hvilka jag i mitt förra anförande antydde, har han icke vederlagt, och jag trotsar honom att kunna göra det. Det synes mig ock, som om det för samme talare borde vara klart, hvilken skilnaden är mellan den nu föreliggande frågan om Kommerskollegii indragning och frågan om skjutsskyldighetens ordnande.

I det senare hänseendet fans blott *en* enda fråga; der låg icke något under, såsom här är förhållandet. Der hade Riksdagen, för så vidt framställda förslaget gillades, ingenting annat att göra än att anmäla för Kongl. Maj:t, att Riksdagen beslutit att i och för skjutsväsendets ordnande på angifna grunder anvisa ett visst belopp, och detta är hvad Riksdagen måste göra, ty om Riksdagen beslutar att ställa ett anslag till Kongl. Maj:ts disposition, så måste väl också Riksdagen gifva till känna, till hvilket ändamål den vill att anslaget skall användas, det beror sedan på Kongl. Maj:t om beslutet skall verkställas. Men i frågan om Kommerskollegium, eller rättare, det nya verk, som i dettas ställe skulle inrättas, ingår äfven frågan om ett gammalt verk, som vi redan ega, och som skulle genom gemensam votering försvinna. Deruti ligger skilnaden.

Jag har redan i mitt förra korta anförande visat, till hvilka orimligheter ett sådant försvarande *kan* leda; ty kan man genom gemensam votering slopa Kommerskollegium *nu*, så kan man en annan

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)*

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

gång göra detsamma med hvilket annat embetsverk som helst, med undantag af sådana, som i grundlagarne eller allmän lag uttryckligen äro nämnda. Jag tror således, att jag gifvit skäl för min mening och anser, att Riksdagen, beträffande denna fråga, nu ej har annat att göra än bestämma staten för Kommerskollegium, enär frågan om dess afskaffande måste anses såsom förfallen, och yrkar jag för den skull fortfarande afslag på nu föredragna voteringspropositionen.

Grefve Björnstjerna: Jag kan icke följa min vän på skånebänken i hans tankegång. Orsaken hvarföre Kommerskollegium såsom ett fristående embetsverk icke skulle kunna genom Kamrarnes beslut afskaffas, vore väl den, att presidenten i Kommerskollegium enligt grundlagens lydelse äfven skall sitta i Riksrätten; men nu har presidenten i nämnda kollegium, enligt Kamrarnes beslut, icke längre någon lön och finnes således i sjelfva verket icke vidare till; att sedan presidenten sålunda försvunnit, sjelfva embetsverket kan omorganiseras, detta måste väl endast vara en vanlig organisationsfråga, hvars afgörande uteslutaude beror på Konungen, så vida han nemligen dertill erhåller nödiga penningeanslag. Åtskilliga dylika frågor hafva förut af Riksdagen behandlats. Jag påminner mig särskildt en för landet ganska vigtig sådan, der det gälde sammanslagningen af sjöförsvarets tvänne vapen. Detta betraktades såsom ett rent organisationsförslag, som tillhörde Konungen att afgöra, och som han äfven ensam afgjorde så snart penningar blifvit beviljade.

När nu Första Kammaren bifallit hvad Kongl. Maj:t hemställt och Andra Kammaren afslagit samma hemställan, kan ju endast en gemensam votering afgöra, hvilkendera Kammaren har rätt. En sådan votering torde dessutom i denna fråga icke böra af denna Kammares flertal fruktas, enär, om man hopräknar rösterna inom båda Kamrarne, såsom de i frågan fallit, denna Kammares åsigt otvifvelaktigt kommer att i den gemensamma voteringen göra sig gällande. Besynnerligt vore då, om man under sådant förhållande skulle söka förtrycka den Första Kammares åsigt.

Jag hemställer vördsamt om bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Hvad man i öfrigt än må hafva att anmärka mot föreliggande förslag till voteringsproposition, måste det likväl erkännas, att Riksdagen icke grundlagsenligt kan komma från saken utan gemensam votering. Frågan rör en statsutgift, och då Kamrarne stannat i olika beslut, skall således utslaget fällas genom gemensam votering. Inom Stats-Utskottet voro meningarne olika, huru voteringspropositionen borde uppställas, och jag får tillstå att jag vid första påseende icke var fullt nöjd med förslaget, sådant det blifvit framlagdt. Jag tror, att Första Kammaren bort fatta ett bestämdt beslut om *hela* det förslag, som förelåg, liksom denna Kammare gjorde. Derigenom hade nu voteringspropositionen kunnat få den form, jag anser rättast, nemligen Kongl. Maj:ts proposition mot Stats-Utskottets betänkande i dess helhet. Men å andra sidan vill jag icke bestrida,

att efter den behandling, Utskottets förslag erhållit i Första Kam-maren, voteringspropositionen svårligen kan uppställas på annat sätt än det, hvilket vunnit majoritet inom Stats-Utskottet. Det finnes så-ledes ingen anledning att återremittera frågan.

Hvad jag på det högsta vill afstyrka är ett beslut från Kamma-rens sida i enlighet med Herr Ola Jönssons yrkande om afslag. Det vore rent grundlagsstridigt att så tillvägagå i fråga om beskattnings-rätten, ty då här icke är fråga om den civila lagstiftningen, utan om ett anslag på riksstaten, så berör frågan denna rättighet. Frågan kan således ej förfalla; den måste afgöras genom gemensam votering. Jag ber derföre Kammaren noga betänka sig, innan den *afslår* ett förslag, som enligt mitt förmenande är fullkomligt grundlagsenligt.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Werner Ericson: Jag talade nyss om Herr Ola Jönssons ömhet om konungamakten; men han försvarade i sjelfva verket lika litet Riksdagens som Konungens makt. Här är nemligen icke fråga om hvarken Konungens eller Riksdagens rätt, utan saken gäller endast en kompetensfråga Kamrarne emellan.

Skiluaden emellan skjutsfrågan och denna är ingen annan än att i skjutsfrågan afläts en skrifvelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t med anhållan om ändringar i en ekonomisk lagstiftningsfråga; i föreliggande fall åter har Kongl. Maj:t framlagt ett förslag i en fråga af samma natur för Riksdagen, och Riksdagen skall afgifva sitt svar. Det är så-således fullkomligt likställda frågor.

Herr Carl Ifvarsson fästade uppmärksamheten på att en gemen-sam votering icke kan förekomma om en lagstiftningsfråga; men det står dock åtskilliga stadganden kvar i 1734 års lag om gästgifverier, så att, om i någon af dessa frågor något förekommer, som har civillags natur, så är det i skjutsfrågan, och der hafva Herrarne dock icke tvekat att bringa frågan under gemensam votering. Herr Ola Jönsson, som säger att man på detta sätt kan bortvotera hvad som helst och framställer ett sådant förhållande som en beklaglig framtidsutsigt, har dock varit med om att fullkomligt olagligt indraga löner, såsom för-hållandet varit i afseende å presidentslönen i Kommerskollegium. Då tvekade Herr Ola Jönsson ej att begå hvad han nu betecknar som grundlagsvidrigt.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag anser, att hvarje fråga bör behandlas i och för sig och så som sig bör. Det är nemligen uti förevarande fall stor skillnad emellan indragning af lön för en viss tjänsteman eller af ett helt embetsverk. Om Riksdagen anser en viss tjänst *utan skada* för verket kunna indragas, så är det utan tvifvel Riksdagens obestriddiga rätt att indraga tjänsten, ty frågan gäller i så fall uteslutande penninganslag; men med den föreliggande frågan sammanhänger ett helt organisationförslag, och jag vidhåller, att denna fråga, enligt min uppfattning, skall så behandlas, att först måste be-handlas frågan om Kommerskollegii indragning eller icke och seder-

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

mera men ej förr frågan om det ifrågasatta nya embetsverket och dess lönestat.

Grefve Björnstjerna har fäst at uppmärksamhet på, huru det tillgick vid skärgårdsförsvarets och flottans sammanslagning. Jag minnes mycket väl, att denna fråga kom till afgörande genom gemensam votering; men härutinnan har jag ingalunda gjort mig skyldig till någon motsägelse; ty då likasom nu protesterade jag emot gemensam votering, emedan sjelfva organisationsfrågan äfven den gången genom Andra Kammarens afslag var förfallen. Huru jag än ser saken, finner jag det ovedersägligt, att, sedan organisationsfrågan uti förevarande fall gått om intet genom Andra Kammarens beslut, något anslag till det nya embetsverket icke kan ifrågakomma. Ätminstone är detta min uppfattning, och annorlunda kan jag icke förstå min grundlag.

Herr Carl Ifvarsson påpekade, att man borde väl betänka sig, innan man i den föreliggande frågan fattade sitt beslut. Det är också hvad jag gjort, och det är just därför jag framställt yrkande om afslag å Utskottets föreliggande voteringsproposition; ty eljest fruktar jag, att vi beträdde en väg, som skulle leda till ett mål, dit vi ingalunda vilja komma. Det har blifvit sagdt mer än en gång inom denna Kammare, och det återfinnes i grundlagens stadgande, att denna vår grundlag skall tolkas *efter ordalydelsen*; men det har också för någon tid sedan blifvit yttradt af en talare straxt bakom mig, om jag icke missminner mig Herr Werner Ericsson, att grundlagen också ovilkorligen måste tolkas *med förstånd*, och jag anser detta vara minst lika angeläget. Att nu tolka grundlagen så, att man skulle kunna bortvotera ett embetsverk, därför att en anslagsfråga är dermed förbunden, kan hvarken vara öfverensstämmande med grundlagens mening ej heller anses klokt handladt, och jag fortfar därför att å Utskottets förslag yrka afslag.

Herr C. A. Larsson: Herr Ola Jönsson har uttalat precis samma åsigt, som jag förfäktade inom Utskottet, der man blott gjorde narr af mig. Som nu saken står, kan det inträffa, att vi få hålla till godo både med det nya verket och det gamla. Första Kammaren har nemligen förbehållit sig rätt att framdeles besluta om de der 84,000 kronorna, och det är alltså ännu icke så alldeles säkert, om vi icke få behålla den gamla institutionen och dertill erhålla den nya. Jag sade Stats-Utskottet öppet, att saken är ganska lättvindig. Andra Kammaren yrkar på indragning af embetsverk, men nu har jag lärt en konst huru den saken skall skötas. Vill man indragning af t. ex. Kammar-kollegium, så svarfvar man hop en motion och begär att kollegiets göromål skola öfverflyttas på en ny styrelse, som med 10 å 20,000 kronor i aflöning skall handlägga alla dithörande göromål. Detta förslag ställes upp mot kollegiets indragning. Då frågan förekommer till afgörande, faller motionen i ena Kammaren, och det blir gemensam votering. Kan man nu i Medkammaren vinna ett antal röster, så har man fått sin vilja fram och kollegiet voterar bort. På detta sätt skola vi kunna indraga hvilket embetsverk som helst. Inom Stats-Utskottet har jag icke lyckats få någon på min sida för denna

min åsigt, men här i Kammaren synes Ola Jönsson hafva bättre lycka, i synnerhet som han genom Herr Treffenbergs instämmande är tillförsäkrad en stark medhjelpare. Jag är visst icke rädd för följderna af ett bifall till Utskottets förslag, men — som sagdt — blir detta ett prejudikat, så kunna vi lätteligen slopa hvilket embetsverk som helst.

*Voterings-
proposition i
Kommers-
kollegii indrag-
ning.*
(Forts.)

Herr Key: Jag var icke tillstädes i Kammaren, då Herr Ola Jönsson första gången yttrade sig i frågan, men jag hade tillfälle att höra hans senare anförande och får med anledning deraf säga, att det förundrade mig mycket, att en så erfaren riksdagsman som han, hvilken bevisat så många riksdagar och varit med om så många nya organisationer och penninganslag för dylika ändamål med thy åtföljande gemensamma voteringar, nu kan hysa den åsigten, att den gemensamma votering Stats-Utskottet i detta memorial föreslagit icke är verkställbar, derföre att vid penninganslaget är fogad en organisationsfråga. Första Kammaren har bifallit Kongl. Maj:ts proposition om det nya embetsverket; och i denna Kongl. proposition finnes ett fullständigt detaljeradt förslag till lönestat för den nya styrelsens embets- och tjänstemän upptaget. Skulle derföre Kongl. Maj:ts proposition vid den blifvande gemensamma voteringen om det nya embetsverket segra, så måste ju en sådan utgång af frågan komma att inverka på nästkommande års utgiftstat. I sådan händelse måste nemligen i statsregleringen upptagas det större utgiftsbelopp, som i och med det nya embetsverket blifver erforderligt; och då Första Kammarer bifallit men Andra Kammaren afslagit detta högre utgiftsbelopp, så måste ju här om gemensamt voterat.

Dessa begge frågor, frågan om anslaget till och frågan om organisationen af embetsverket, kunna icke skiljas från hvarandra, ty man kan icke påstå att embetsverket är försvunnet, om lönerna för tjänstemännen utgå, eller tvärtom att embetsverket finnes till, oaktadt lönerna icke äro beviljade; de måste behandlas i ett sammanhang. Att detta förfarande är det rätta, bevisas dessutom deraf, att så skett flera gånger förut, enligt hvad åtskilliga prejudikat gifva vid handen. Någon fara uti att nu gå till väga på samma sätt kan jag således icke finna.

I anledning af Herr Carl Anders Larssons yttrande om de 6,000 kronorna, att frågan om dem skulle inom Stats-Utskottet hafva varit föremål för olika meningar, vill jag säga, att man der, så vidt jag kunde inse, tycktes finna henne ganska enkel. Man tänke sig t. ex. en ledamot af Första Kammaren, som biträdt Kongl. Maj:ts förslag om det nya embetsverket och som ställes i valet att vid den gemensamma voteringen rösta mellan Andra Kammarens beslut i dess helhet och Första Kammarens, sådant detta senare nu föreligger. Ehuru han icke skall vilja bevilja de 6,000 kronorna, i händelse det nya embetsverket vunnit segern, så skulle han likväl vid den gemensamma voteringen försättas i det dilemma att icke veta, huru han skulle vötera, ty de 6,000 kronorna ville han bevilja, derest förslaget om den nya styrelsen föll, men icke om det vunnit seger. För att nu reser-

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.*
(Forts.)

vera dessa representanters i Första Kammaren rätt och lemna deras talan öppen, har Första Kammaren ganska riktigt återremitterat punkterna litteris c) och d) af Stats-Utskottets förra betänkande angående Kommerskollegium. Stats-Utskottet har äfven, enligt min tanke förfarit rätt, då det skilt mellan de sistnämnda tvänne punkterna och punkten littera a), hvilket omdöme jag deremot icke tror att Stats-Utskottet skulle hafva gjort sig förtjent utaf, om Utskott hade gått så till väga, som Herr Ola Jönsson önskat.

Jag anhåller, på grund af nu anförda skäl, om bifall till den af Stats-Utskottet föreslagna voteringspropositionen.

Herr Clairfelt: Med anledning af Herr Ola Jönssons yttrande om den stora skilnad, som skulle finnas mellan det beslut Riksdagen i fjor fattade: att indraga anslaget till ett visst embete i Kommerskollegium, och det hvarom nu i år är fråga: att indraga hela embetsverket, ber jag få säga, att denna skilnad, efter min tanke, alldeles icke existerar. Ty i verkligheten leder ju det ena beslutet till alldeles enahanda resultat som det andra; hela skilnaden dem emellan är endast den att, då för upphäfvande utaf ett embetsverk på den i fjor beträdda vägen erfordras flera beslut i samma riktning, så slopar man genom ett beslut af den art, hvarom det nu är fråga, hela embetsverket på en gång. Faktiskt blir dock resultatet af begge besluten, som nämnt, enahanda; embetsverket försvinner i båda fallen, ehuru i det förra endast småningom, men i det senare genast. Herr Werner Ericsons framställning finner jag således i det afseendet fullt befogad.

Herr Ola Jönsson talade vidare om, att Riksdagen en gång förut gjort sig skyldig till samma oriktiga förfarande som det af Stats-Utskottet nu föreslagna, nemligen i fråga om sammanslagningen af de tvänne sjövapnena; och tillade, att han för sin del af samma skäl som nu mot detta beslut inlagt sin protest. Jag vill med anledning af dessa Herr Ola Jönssons ord endast erinra, att skilnaden mellan dessa tvänne frågor, den af honom åberopade och den nu förevarande, är ganska stor, och förmodar för öfrigt, att hans nu inlagda protest skall röna lika liten framgång hos Kammaren som den förra rönste.

Med stöd af det nu anförda och de af Grefve Björnstjerna för den af Stats-Utskottet föreslagna gemensamma voteringen förebragta skäl, yrkar jag således för min del bifall till nu ifrågavarande voteringsproposition.

Herr Carl Ifvarsson: Med anledning af Herr Carl Anders Larssons yttrande om behandlingen af föreliggande förslag inom Stats-Utskottet, får jag så till vida deremot inlägga min protest, som jag ej hörde, att någon der ville rösta för afslag å den föreslagna voteringspropositionen, derfore att någon omröstning ej borde ega rum. Deremot erkänner jag, att, beträffande uppställningen af denna proposition, jag till en början stod på samma ståndpunkt som han och ansåg, att det hade varit bäst, om Första Kammaren före den gemensamma voteringen angående Kommerskollegium hade fattat beslut rörande de i nästföljande memorial N:o 78 omförmälda punkter: men någon utväg

att tvinga Första Kammaren dertill förefans efter mitt förmenande ej, och Andra Kammarens beslut var fattadt under förutsättning af bifall till Stats-Utskottets afstyrkande af den Kongl. propositionen. Jag kunde vid sådant förhållande ej till det sista hålla på min åsigt. Segrar Första Kammaren vid den gemensamma voteringen, måste Andra Kammarens beslut, hvilket är fattadt under den förutsättningen, att motsatsen skulle inträffa, anses hafva förfallit, lika väl som Första Kammaren måste hafva rätt att, i händelse dess beslut om inrättande af det nya embetsverket icke skulle vinna majoritet vid den gemensamma omröstningen, utan det i stället blifva fråga om aflöningarnes bestämmande för Kommerskollegii embets- och tjänstemän, deltaga i beslutet om dessa aflöningar. Jag tror således, att frågan befinner sig på den ståndpunkt, att alla skäl tala för bifall till Stats-Utskottets förslag.

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)*

Med det anförda har jag, som sagdt, endast velat visa, att, såvidt jag kunde fatta, då inom Stats-Utskottet framställning gjordes om voteringspropositionens uppsättande, ingen ledamot fälde något yttrande, gående derpå ut, att propositionen borde afslås, ehuru jag för min del helst skulle hafva sett, att den gemensamma voteringen hade föregåtts af ett definitivt beslut utaf Första Kammaren rörande de i memorialet N:o 78 omförmälda tvänne öfriga punkterna.

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru jag icke kan säga mig vara tillräckligt hemmastadd i denna fråga för att deltaga uti förhandlingarne rörande densamma, så torde det dock tillåtas mig yttra min åsigt i saken.

Oaktadt jag icke är gammal riksdagsman eller i besittning af den erfarenhet en sådan kan ega, och jag således icke kan bedöma huruvida måhända ingen annan utväg står oss öppen, än den Utskottet valt, så tror jag mig dock kunna säga, att det vore ganska vådligt att antaga ett förslag sådant som detta, hvilket till sin grundtext är stridande mot 89 § Regeringsformen: ty om den vägen en gång beträddes, så skulle man sedan kunna bortvotera grunderna för hvilket embetsverk som helst. För min del kan jag således icke biträda det nu föreliggande förslaget, utan min åsigt är att frågan om inrättande af det nya embetsverket genom Kamrarnes redan fattade beslut förfallit, och att således den ifrågasatta gemensamma voteringen är öfverflödig. Jag får derföre förklara, att jag kommer att ställa mig på deras sida som äro af samma tanke. Måhända skulle, som sagdt, andra anse den föreslagna utvägen vara den rätta för att slita tvisten i fråga; men det skulle ock, om den åtgärden tillgripes, kunna inträffa, att, äfven om vi för denna gång skulle få öfvertaget vid en gemensam votering, vi en annan gång fiuge ligga under. Men, som sagdt är, måhända ingen annan utväg finnes — den är enkel, om den är fullt laglig och lämplig i alla förhållanden.

Friherre Ericson: Majoriteten inom denna Kammare skulle verkligen spela en besynnerlig figur, om den följde Herr Ola Jönssons,

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

af Herr Treffenberg understödda åsigt, samt således på de af den förre anförda skäl afsloge nu föreliggande förslag till voteringsproposition. Herr Ola Jönsson fruktade, att man, genom att ställa frågan om ett embetsverks omorganisation beroende på gemensam votering, skulle göra ett ingrepp i statsmaskineriets behöriga gång, hvilket, sedan Riksdagen en gång fått denna makt, kunde medföra vådliga följder. Men jag får då erinra Herr Ola Jönsson, att Riksdagen verkligen en gång förut, nemligen i fjor, förfarit på samma sätt. Om Riksdagen har rättighet att förfoga öfver *en del* af anslagen till ett embetsverk, så lärer den ock ega denna rätt i fråga om *hela* anslaget. Denna Riksdagens rättighet respekterar jag nu såväl som i fjor, då jag förfäktade den; och jag kan icke fatta, hvarföre man efter att förlidet år hafva förfäktat Riksdagens rätt att indraga tjänster i Komtmerskollegium, nu vill fränkänna Riksdagen en dylik rättighet, då de gällar omorganisationen af hela detta embetsverk och de för denna organisation erforderliga anslag. Genom antagande af Herr Ola Jönssons åsigt skulle vi handla inkonseqvent och göra oss till föremål för åtlöje. Vilja vi häfda Riksdagens rätt att bestämma öfver budgeten i sin helhet, så få vi ej tillåta något undantag från denna regel i enskilda fall. Efter min åsigt måste vi konsekvent hålla på denna Riksdagens rätt, för att äfven i framtiden kunna försvara den. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets nu föreliggande förslag.

Herr Aug. Pettersson i Hasselstad instämde med Friherre Ericson.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har icke inom Utskottet kunnat biträda den mening, som påyrkade antagandet af den nu föredragna voteringspropositionen, icke därför att jag ej ansåg någon gemensam omröstning böra ega rum, utan emedan, enligt min föreställning, grundlagen fordrade, att Första Kammaren skulle fatta beslut om frågan i dess helhet och således jemväl angående de två sista punkterna af Stats-Utskottets utlåtande N:o 68, innan någon gemensam votering finge ega rum. Mig syntes och jag anser ännu, att Första Kammaren skulle, på sätt den tillvägagått, så att säga "leka kurra gömma" med denna Kammare, om vi först fattade ett afgörande beslut i hufvudfrågan och derefter voterade angående dess detaljbestämmelser, hvilket jag, såsom sagdt är, icke heller finner vara grundlagsenligt.

Man har sagt, att Första Kammarens rätt bör respekteras; men jag kan ej förstå, att man träder densamma för nära, genom att fordra, att nämnda Kammare måtte angående punkterna under litt. c) och d) af Utskottets utlåtande N:o 68 fatta beslut, likasom Andra Kammaren gjort. Detta synes mig tvärtom ganska naturligt. Första Kammaren har med afslag å Utskottets hemställan under punkten litt. a) bifallit Kongl. Maj:ts nädiga proposition angående den föreslagna nya styrelsen med dess lönestat, och då tycker jag, att Första Kammaren, med fortsatt behandling af samma betänkande, bort fatta beslut om och afslå deri tillstyrkta anslag för det gamla embetsverket; men i stället för att göra detta, har Första Kammaren förbehållit sig pröfningen af de återstående punkterna under litt. c) och d), tills det

visat sig, om dess beslut angående första punkten komme att vid en gemensam votering segra eller icke. Om nu Första Kammaren blefve den segrande vid voteringen angående nämnda punkt, så tror jag, att Andra Kammaren, genom sitt beslut att helt enkelt afslå Kongl. Maj:ts nådiga proposition i dess helhet, då hvarken utredningen eller organisationen ansågs nöjaktig, utan att inlåta sig i pröfning af lönernas belopp, ålderstillägg, tjänstgöringspenningar o. s. v. för den nya styrelsen, också för sig afklipt rättigheten att, efter dylik utgång af voteringen, ingå i en sådan närmare pröfning. Jag undrar verkligen, huruvida, om båda Kamrarne hade bifallit Kongl. Maj:ts förslag angående den nya styrelsens inrättande, men Andra Kammaren hade sagt, att den visserligen bifölle förslaget, men tillika förbehölle sig rätt att, sedan gemensam omröstning, huruvida styrelsen skulle komma till stånd eller icke, egt rum, för att ingå i pröfning om huru många embets- och tjänstemännen skulle blifva och huru stora löner de skulle hafva, — jag undrar, säger jag, om Första Kammaren i sådant fall skulle hafva påyrkat gemensam votering, huruvida det nya embetsverket skulle komma till stånd eller icke, och om den ej skulle hafva sagt, att Andra Kammaren skulle fatta beslut i frågan i sin helhet, innan gemensam omröstning finge ega rum.

Nu säger man visserligen, att man icke kan tvinga Första Kamraren att fatta beslut i de delar af frågan, den till Utskottet återremitterat. Jag medgifver det. Men skulle Första Kammaren vilja etablera den åsigten, att man kunde qväfva afgörandet af en fråga, derigenom att man vägrade att fatta beslut i den, skulle man komma in på en väg, hvilken det vid tillfälle kunde vara nyttigt äfven för denna Kammarer att beträda. Vi skulle nemligen i fråga t. ex. om anslag, om vi sågo, att vår mening skulle förkastas i den gemensamma omröstningen, kunna helt enkelt säga, att vi icke fattade något beslut i saken.

Jag kan således icke biträda den åsigt, som här vill göra sig gällande, att någon gemensam omröstning i denna fråga icke skulle ega rum. Men min mening är dock, att denna omröstning icke bör försiggå, förrän Första Kammaren fattat fullständigt beslut i saken, och att den föreslagna voteringspropositionen således för närvarande bör återremitteras till Utskottet, på det att Utskottet må kunna hemställa till Första Kammaren att fatta beslut i de punkter, som den till Utskottet återförvisat. Detta sätt att gå till väga har åtminstone förut blifvit användt, och jag kan ej fatta skälet, hvarför man här skulle frångå denna hitintills gällande praxis.

Grefve Björnstjerna: Två talare å rad hafva fordrat, att Första Kammaren skulle fatta beslut angående dessa 6,000 kronor, innan den ifrågavarande gemensamma omröstningen får ega rum. Jag kan icke förstå, huru man kan framkomma med en sådan begäran. Första Kammaren har antagit Kongl. Maj:ts förslag, och skulle detta blifva Riksdagens gemensamma beslut, har ju frågan om de 6,000 kronorna förfallit, likasom frågan om Kommerskollegii gamla organisation. Skulle Första Kamraren åsigt falla i gemensam votering, då först kan

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii ändrag-
ning.*
(Forts.)

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

nämnde Kammare yttra sig öfver anslaget till ett embetsverk hvars bibehållande då, men icke förr, blifver en nödvändighet. Eller kan man verkligen fordra, att Medkammaren samtidigt skall fatta två beslut om samma sak, både bifall till Kongl. Maj:ts proposition om det nya verkets inrättande och derjemte anslag till det gamla. Detta är i sanning omöjligt att tänka sig. Att Riksdagen först skulle votera öfver sjelfva organisationsfrågan och sedermera taga hvarje enskild punkt i betraktande och då möjligen afslå dessa, är en så egen åsigt om riksdagsärendens behandlande, att jag icke tror den här skall vinna bifall.

Jag vill ytterligare påminna om, huru det tillgick i fråga om det anslag under femte hufvudtiteln, hvarmed sammanhängde frågan om de båda sjövapnens sammanslagning. Den åsigt gjorde sig då tydligt gällande, att Kongl. Maj:t egde rätt att bestämma sjelfva organisationen likasom Riksdagen att gifva derfor nödiga medel; med andra ord, om Riksdagen icke beviljade penningar, blef ingen organisation af, men sedan penningar blifvit anslagna berodde saken uteslutande på Kongl. Maj:t. Förhållandet är alldeles enahanda här; om Riksdagen icke beviljar medel, kan ingen organisation ifrågakomma, men det är just detta den gemensamma voteringen skall afgöra. Saken förefaller mig så solklar, att det skulle vara att onödigtvis bortkasta tid att vidare spilla några ord derpå. Jag anhåller fortfarande om bifall till föredragna voteringspropositionen.

Herr Jöns Rundbäck: Jag anser, att hela denna diskussion endast är att uppväcka en storm i ett vattenglas, att trassla in en fråga, som i och för sig är ganska klar. Stats-Utskottet har här på grund af fattade beslut — och någon annan grund får Stats-Utskottet icke bygga på — uppställt sitt förslag till voteringsproposition. Första Kammaren har bifallit Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af ett nytt embetsverk för handeln och näringarne; Andra Kammaren har dertill sagt nej; och då lärer väl Första Kammaren hafva rätt att fordra, att dess beslut kommer under ompröfning.

Nu har emellertid en talare på dalabänken sagt, att vi icke hafva pröfvat denna fråga, utan att vi skulle rösta öfver den, utan föregången pröfning. Har han icke pröfvat den? Det var högst besynnerligt, att han kan afslå en sak, innan han pröfvat den! Frågan har legat lika öppen för oss som för Första Kammaren, och vi hafva pröfvat skäligen att icke bifalla Kongl. Maj:ts proposition deri. Det är, jag får säga det, icke riktigt att anföra ett sådant skäl.

Huru gestaltar sig då frågan, om denna voteringsproposition icke bifalles? Jo, då blir frågan *icke* löst vid denna riksdag. Då kommer antagligen Första Kammaren att afslå Utskottets hemställan i fråga om det nuvarande Kommerskollegium; men icke lärer väl Första Kammaren, då Andra Kammaren beslutit, att kollegiet skall vara i sitt närvarande skick, säga, att den icke vill härom votera med Andra Kammaren. I sådant fall skulle vi icke få två embetsverk, såsom Herr C. A. Larsson antog, utan *intet*. Att vi skulle få två embetsverk lärer väl ingen förmoda; ty om Kongl. Maj:ts proposition afslås, måste an-

slag för nuvarande kollegium beviljas; och om åter Kongl. Maj:ts proposition bifalles vid den gemensamma voteringen, lärar väl ingen ifrågasätta att gifva anslag till Kommerskollegium.

Mig förefaller saken så klar, enkel och grundlagsenlig, att jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)*

Herr Werner Ericson: Hvad Herr L. O. Larsson nyss anfört är nästan det mest egendomliga jag hört i denna fråga; men då en senare talare redan besvarat hans anmärkningar, behöfver jag ej upptaga tiden dermed.

Hvad åter vidkommer Herr Keys anförande, så har detsamma gifvit nytt stöd för min åsigt, att här föreligger enahanda förhållande som angående skjutsfrågan. Jag tror till och med, att det är ännu mer nödvändigt, att gemensam votering eger rum i nu förevarande fråga än angående regleringen af skjutsväsendet. Kongl. Maj:ts har nemligen här föreslagit en ny organisation af ett embetsverk och i sammanhang dermed äfven åskat för organisationens genomförande nödiga anslag. Man kan naturligtvis icke antaga det ena förslaget utan att på samma gång bifalla det andra, och emedan det senare är en statsregleringsfråga, så måste, derest Kamrarne derom stanna i olika beslut, gemensam votering ega rum. Jag ber att få fästa uppmärksamhet på den egendomliga oförsigtighet, som af några få bland landtmannapartiets medlemmar här blifvit begången. De, som uppträdt mot den föreslagna voteringspropositionen, hafva låtit framskymta en afsigt att tyda grundlagen såsom det bäst lämpar sig för deras syften för tillfället. För min del hoppas jag dock, att under grundlagens fortsatta tillämpning sådan praxis skall utbilda sig, att man ej vidare ifrågasätter att tyda grundlagens bud så som det vid hvarje tillfälle för främjande af parti-intressen befinnes lämpligast.

Herr Jöns Pehrsson: Det må ursäktas, att jag vågar uppträda i denna fråga, som verkligen är så kinkig, att jag icke vet hvilken uppfattning af densamma som må vara den rätta. Vid sådant förhållande tror jag riktigast vara att välja den väg, som åtminstone kan till sina följder vara den minst skadliga. När jag utgår från den synpunkten, att den föreslagna nya styrelsen för handel och näringar genom denna Kammares derom fattade beslut måste anses förfallen, så hade jag trott, att någon gemensam omröstning angående denna fråga icke behöfde komma i fråga. Jag får säga, att, om de af Konungens rådgifvare, som här äro närvarande, icke hafva något att invända mot denna frågas slutliga afgörande genom gemensam votering, så synas de mig icke vara så rädda om kronans prerogativ, som man vid flera andra tillfällen från det hållet fått höra. Det ligger ju här nära till hands, att den mycket omordade 89 § Regeringsformen, enligt hvilken Riksdagen i fråga om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag endast eger att besluta underdåniga framställningar och önsknningar, blir illusorisk. Kunna vi genom gemensam votering afgöra denna sak, så kunna vi äfven på samma sätt afskaffa hvilket annat embetsverk som helst. Det är dock möjligt, att en gemensam

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

votering för närvarande är det enda sättet att nu slita denna tvist. För min del kan jag dock icke gilla en sådan åtgärd utan anser att i denna fråga ingen gemensam votering bör ega rum, utan att frågan bör betraktas såsom fallen för denna gång, samt att följaktligen Kommerskollegium tills vidare må bibehållas i sitt nuvarande skick.

Herr Gumælius: Jag anhåller vördsamt om proposition.

Herr C. A. Larsson: Med anledning af Herr Werner Ericsons uppträdande i denna fråga har jag ansett mig böra begära ordet. Denne talare yttrade bland annat, att Andra Kammaren har fört frågan in på villovägar. Detta är ett misstag. Det är tvärtom Första Kammaren, som genom sina beslut om återrenniss af mom. c) och d) i Stats-Utskottets utlåtande N:o 68, ställt till trassel. Hade deremot Första Kammaren gjort som vi och fattat beslut om *alla* moment i nyssnämnda utlåtande, så hade hvardera Kammaren i den gemensamma voteringen fått sin särskilda mening upptagen. Jag hemställer till den ärade talaren, huru han tror att det skulle hafva gått, om Andra Kammaren hade varit så illmarig att återremittera de två första momenten och endast fattat beslut om de tvänne sista momenten. Detta hade visserligen varit vår rättighet, och det hade varit ett praktiskt sätt att gå till väga gent emot Medkammaren, om den ville undandra sig att fatta beslut om alla momenten i betänkandet. Jag yrkade äfven inom Utskottet, att Första Kammaren först borde af Utskottet uppmanas att fatta beslut om de återremitterade momenten c) och d), innan förslag till voteringsproposition i frågan förelades båda Kammarne. På detta sätt skulle allt hafva gått sin rätta gång och saken icke, såsom nu, kommit på sned.

Herr Philipson: Jag har begärt ordet i anledning af den siste talarens påstående att Första Kammaren fört frågan in på en villoväg. Detta kan jag icke godkänna. Jag tror, att hvardera Kammaren har i anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 68 fattat sina beslut i grundlagsenlig ordning. Nyssnämnda betänkande innefattar flera olika moment, och det är således klart att det icke kunde afgöras på en gång i dess helhet utan måste punktvis föredragas. Vid sådant förhållande har äfven hvardera Kammaren varit berättigad att fatta beslut i hvarje särskild punkt.

Beträffande sjelfva saken, så afhandlades frågan om Kommerskollegii indragning och ersättande af ett annat embetsverk i första momentet af utlåtandet N:o 68. Om man nu tänker sig, att Kongl. Maj:t till Riksdagen ingifvit förslag om inrättande af ett helt och hållet nytt embetsverk med fullständig aflöningsstat, och detta förslag blifvit af ena Kammaren antaget, men af den Andra förkastadt, så hemställer jag, om icke detta varit en statsregleringsfråga, som måste afgöras genom gemensam votering. Huru är förhållandet nu? Jo, Kongl. Maj:t har på grund af Riksdagens tydligt uttalade önskan om Kommerskollegii indragning eller omorganisation, framlagt ett fullständigt organisationsförslag jemte aflöningsstat för ett *nytt* embets-

verk i *det gamlas* ställe, dervid Kongl. Maj:ts proposition *uttryckligen* innehåller, att Kommerskollegium vid slutet af innevarande år må *indragas*, och att vid ingången af år 1876 den nya styrelsen för handeln och näringarne må träda i verksamhet med den af Kongl. Maj:t för nämnda styrelse föreslagna aflöningsstat. Då nu Riksdagen haft att besluta angående Kongl. Maj:ts proposition *i dess helhet*, och då Kamrarna härvid stannat i olika beslut, måste frågan såsom på en gång en organisations- och en statsregleringsfråga, afgöras genom gemensam votering. Att Första Kammaren, som antagit Kongl. Maj:ts proposition, icke kunnat samtidigt fatta beslut i afseende å punkterna litt. c) och d) i Stats-Utskottets utlåtande, såsom åsyftande anslag till vidmakthållande af *Kommerskollegium*, finner jag vara alldeles tydligt och uppenbart. Huru skulle nemligen Första Kammaren kunnat säga: vi bifalla framställningen om det nya embetsverket, men vi bevilja äfven anslag till Kommerskollegium, vare sig 78,500 eller 84,500 kronor? Jag anser ett sådant förfarande alldeles otänkbart. För min del finner jag derföre, att frågan befinner sig i ett skede, som är naturligt och grundlagsenligt, och yrkar jag derföre bifall till det framlagda förslaget om voteringsproposition.

*Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde Herr *von Schoultz*.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag vill icke inlåta mig i tvisten, huruvida vi äro berättigade eller skyldige att votera om bibehållande eller indragning af ett embetsverk och inrättande af ett annat i dess ställe. I denna fråga kunna tankarne vara delade, ty utan tvifvel berör en sådan fråga statsutgifter och dessa bero äfven af frågan. Men då jag ser på det nu föredragna betänkandet och det som näst derefter är upptaget å föredragningslistan, eller Stats-Utskottets memorial N:o 78, kommer jag till den uppfattning att, i fall vi votera om huruvida vi skola hafva ett nytt embetsverk i stället för Kommerskollegium, men Första Kammaren i afseende å punkterna litt. c) och d) fattar olika beslut med Andra Kammaren, skulle vi kunna komma att votera gemensamt äfven om huruvida vi skola anslå medel till det gamla embetsverket. Följaktligen skulle det missförhållande kunna uppstå, att vi, sedan vi voterat bort Kommerskollegium och voterat till oss ett nytt embetsverk i dess ställe, skulle komma att ändock votera gemensamt om anslag till det gamla embetsverket. Jag tror, att så icke kommer att ske. Men jag tror också, att Utskottet bort hafva penningefrågan klar för sig och så förfara, att Kamrarna först beslutit om anslagen, innan Utskottet kommit fram med voteringspropositionen i fråga om det nya eller gamla embetsverket.

Då jag har denna uppfattning — och den förefaller mig tydlig och klar i detta afseende, så tror jag, att vi skulle undvika alla tvister, om vi återremitterade till Stats-Utskottet den föreslagna voteringspropositionen, så att Utskottet blir i tillfälle att afgifva nytt förslag till voteringsproposition, sedan punkterna litt. c) och d) blifvit afgjorda. Jag yrkar derför återremiss.

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

Herr Key: En återremiss tror jag skulle till intet gagna, ty derigenom är icke saken hjälpt hvad Första Kammaren beträffar. Om icke denna Kammare vill afskåra möjligheten för Första Kammaren att besluta i ena eller andra fallet annorlunda om de 6,000 kronorna, så måste organisationsfrågan föregå frågan om dessa 6,000. Och hade denna Kammare gått så till väga som Herr Carl Anders Larsson förut-satte, så hade följden endast blifvit den, att Stats-Utskottet inkommit till Andra Kammaren med begäran att fatta beslut, på samma sätt som Utskottet gjort med Första Kammaren.

Men, mine Herrar, det är en annan omständighet som jag ber få påpeka. Det förefinnes verkligen en brist i våra grundlagar; grund-lagen har nemligen icke talat om eller förutsatt det fallet, huru den tvisten skall slitas, då ena Kammaren *bifaller* och den andra *afslår* en gemensam *voteringsproposition*. Här finnes icke någon dömande makt; icke ens Konstitutions-Utskottet kan afgöra denna fråga, ty den ligger utom Konstitutions-Utskottets befogenhet. Konstitutions-Utskottet skall granska statsrådsprotokollen samt skilja emellan Kam-rarne och talmännen i händelse af propositionsvägran, men Konstitu-tions-Utskottet har icke rätt att få till sig hänskjuten denna fråga.

Om nu ena Kammaren *bifaller* och den andra *afslår* en voterings-proposition, så är hela riksdagsarbetet fastlåst, och, mine Herrar, huru vi skola komma ur denna dilemma utan Riksdagens upplösning och nya val är svårt att förutsäga. Hvad som är säkert, det är att Riksdagen vid sådant fall åtminstone komme att betydligt förlängas, kanske minst åtta dagar, och att vi råkade in i en återvändsgränd, derur vi icke hade lätt att komma. Jag tror derfore, att vi göra klokast i att i det längsta undvika en sådan eventualitet, för hvilken Första Kammaren en gång förut vid ett liknande tillfälle ryggat till-baka; må det icke heller blifva vi som framkalla, och här aldeles onödigt, en dylik konflikt.

Jag yrkar således bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Treffenberg: Då jag i början af diskussionen förklarade mig instämma med den talare, som yrkat afslag å voteringsproposi-tionen, och då jag sedan blifvit nästan direkte uppfordrad att yttra min mening, så vill jag göra det i största korthet.

Jag får erkänna att, om jag med majoriteten antog, att Riksdagen hade rätt att indraga eller nedsätta ordinarie anslag, då skulle jag icke ett ögonblick tveka att godkänna voteringspropositionen; men då jag i detta hänseende skiljer mig från Riksdagens majoritet, så kan jag icke heller godkänna denna proposition.

Om Herrarne tänka sig, att en enskild motionär väckt det för-slag som Kongl. Maj:t nu framställt, så lider det intet tvifvel, att frå-gan, från majoritetens synpunkt betraktad, i händelse af skiljaktiga beslut, bort afgöras genom gemensam votering, och att således organi-sationsfrågan och anslagsfrågan kommit att sammanknytas, under det jag anser att de bort särskiljas, i den ordning nemligen att organisa-tionsfrågan *först* bort afgöras och *derefter* anslagsfrågan, så att, då den förra genom Kamrarnes beslut förfallit, anslagsfrågan äfven skulle

anses hafva förfallit. Jag anser nemligen, såsom Herrarne väl veta, att om ett sådant förslag som det jag nämnde blifvit väckt, skulle, i den händelse Kamrarne stannat i olika beslut, organisationsfrågan hafva förfallit, emedan, efter min mening, Riksdagen icke i dessa frågor har annan rätt än att ingå till Kongl. Maj:t med underdåniga framställningar, under det Riksdagens majoritet anser sig kunna utöfva ett kraftigare tryck genom att på samma gång besluta anslagsindragningar. Men är denna uppfattning riktig, så är det väl tydligt, att frågan icke kan förändra karakter, derigenom att Kongl. Maj:t gjort hvad den enskilde motionären i det af mig förutsatta fallet skulle gjort. Nu har ett organisationsförslag framkommit från Kongl. Maj:t, och i sammanhang dermed står en anslagsfråga. Då anser jag, i full konsekvens med den åsigt jag yttrat, att organisationsfrågan först bör afgöras, men denna fråga har genom Kamrarnes skiljaktiga beslut förfallit och bör följaktligen icke heller, därför att vid densamma är fästad en anslagsfråga, kunna blifva föremål för gemensam votering.

Voteringsproposition om Kommerkollegii indragning.
(Forts.)

Herr Törnfeldt: Det är en sanning att så praktiserats här vid riksdagarne, att organisationsfrågor drifvits fram genom gemensamma voteringar öfver penningeanslag, men det är också en sanning, att detta förfarande väckt ovilja i landsorterna.

Det talades om konsekvens, men med konsekvens menas i logiken icke fortsättning af ett handlingssätt från det ena året till det andra, utan ett med sanningen öfverensstämmande handlingssätt, och jag tror, att, när vi syndat i fjor, så är det icke skäl att därför synda i år.

Jag yrkar återremiss.

Herr Carl Ifvarsson: Jag anser, att vi under alla omständigheter böra respektera våra grundlagar, och om vi lyckas eller misslyckas i afseende å anslag, det är en fråga, som tillhör våra kommittenter att afgöra. Äro dessa missnöjda med våra företag, kunna de ju till nästa riksdag uppsända nya ombud. Oss deremot tillhör det att tillämpa grundlagarne så godt vi förstå, och då kunna, efter min öfvertygelse, vi icke undgå att bifalla Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats, dels att Utskottets förslag till voteringsproposition måtte godkännas, dels afslag å samma förslag, dels ock återremiss. Efter att hafva gifvit propositioner, i öfverensstämmelse med dessa yrkanden, förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och, sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, skedde omröstning, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, så lydande:

Den som godkänner det i Stats-Utskottets memorial N:o 77 afgifna förslag till voteringsproposition, röstar

Ja;

Voterings-
proposition om
Kommers-
kollegii indrag-
ning.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är ifrågavarande förslag till voteringsproposition af Kammaren afslaget.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 148 Ja mot 19 Nej; i följd hvaraf Kammaren godkänt Utskottets förslag.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets memorial N:o 78, med svar i anledning af erhållen återremiss å tvänne punkter af Utskottets utlåtande N:o 68, angående indragning af Kommerskollegium m. m.

§ 8.

Föredrogs ånyo men blefvo för andra gången bordlagda:

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 1;

Banko-Utskottets memorial N:o 24;

Andra Kammarens Tredje tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 23); samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9 (i samlingen 24).

§ 9.

Herr Talmannen tillkännagaf, det Herr Rossander låtit anmäla, att han, i anledning af inträffadt sjukdomsfall inom hans familj, vore förhindrad att denna dag deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 10.

Fortsattes den i Kammarens sammanträde den 1 i denna månad började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 69, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ökad anslag till länsveterinärer samt för veterinärundervisningens behof, dels enskilde motionärers förslag i fråga om veterinärundervisningens ordnande.

I ordningen förekom

Mom. e),

hvilket bifölls.

I mom. f) hade Utskottet hemställt:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning, om beviljande af ett anslag å 498,324 kronor för uppförande af nya byggnader för veterinärinstitutet i Stockholm, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.*

Mot hvad sålunda blifvit föreslaget var reservation inom Utskottet anmäld af Herrar *E. af Klint* och Grefve *A. Mörner*, hvilka ansett, att Utskottet bort tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och sålunda hos Riksdagen hemställa:

dels att för uppförande af nya byggnader för veterinärinstitutet i Stockholm på tomterna N:is 11, 12 och delar af N:is 3 och 4 i kvarteret Vedbäraren samt der bakom liggande delar af lägenheten Djursborg och Ladugårdsgärdet till Drottning Christinas väg måtte beviljas ett extra anslag af 498,324 kronor, och deraf 200,000 kronor anvisas att i mån af behof utgå under år 1876; samt

dels att veterinärinstitutets nuvarande tomter i kvarteret Edelman mindre och Krabaten med der befintliga byggnader måtte, när institutet blifvit till sin nya lokal förflyttadt, på offentlig auktion försäljas och behållna köpeskillingen derför till Riksgäldskontoret aflemnas.

Efter föredragning af ifrågavarande moment lemnades ordet, på begäran, till

Grefve Björnstjerna, som yttrade: Herr Talman! mine Herrar! Jag skall anhålla att i korthet få redogöra för gången af denna fråga; den är ganska märkvärdig och förtjenar uppmärksamhet.

Redan år 1863 uppgjordes förslag till nya byggnader för Veterinärinstitutet Stockholm. Med afdrag af 96,000 R:dr, eller värdet för den del af tomten, som ansågs kunna försäljas — man ämnade nemligen då bibehålla institutet der det nu ligger, — skulle kostnaderna uppgå till 488,000 riksdaler. Detta förslag underställdes Landtbruksakademiens och Sundhetskollégii pröfning. Båda dessa embetsverk ansågo, att institutet icke vore väl beläget der det nu finnes, utan att det borde förläggas närmare Ladugårdslands tullar, dels för att få ett sundare läge, dels ock för att erhålla utrymme för anordnande af motioneringsplatser för sjuka djur, en vigtig sak, som nu helt och hållet saknas. År 1867 inkom Kongl. Maj:t till Riksdagen med nytt förslag till ombyggnad, deri kostnaderna upptogos till 390,000 R:dr, således mindre än det förra, år 1863 uppgjorda kostnadsförslaget. Besparingen uppkom deraf, att boställsrum, hvilka förut beräknats för *alla* lärarne för en del af dem indrogos. Med stöd af hvad Landtbruksakademien och Sundhetskollégium förra gången yttrat, ansåg Riksdagen likväl, att institutet icke borde läggas på det ställe der det då var och ännu är beläget, utan att det skulle flyttas närmare tullen, samt hemstälde, att Kongl. Maj:t ville taga denna fråga i öfvervägande, allt under erkännande att institutets byggnader vore i hög grad olämpliga, och att det således vore omöjligt för institutet att derstädes med

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

sin verksamhet under någon längre tid fortfara. I följd häraf inkom Kongl. Maj:t till 1873 års Riksdag med nådig proposition, deri Kongl. Maj:t, på sätt Riksdagen hemställt, föreslog att förlägga institutet vid ändan af Grefgatan vid Ladugårdslands tull, der motioneringsplatser för sjuka djur m. m. med lätthet kunde erhållas. Kostnadsförslaget, med afdrag af värdet å de nuvarande tomterna, hvilka naturligtvis skulle försälgas, uppgick till 444,000 kronor. Till denna summa hade byggnaden till följd af ökade pris å arbete och materialier stigit. Stats-Utskottet yttrade då, att det ansåg institutet för stort tilltaget, och att det borde anordnas för allenast 50 eller 60 elever, till följd hvaraf Utskottet antog, att kostnaden borde kunna nedgå till den summa, som år 1867 föreslagits, eller 390,000 R.dr. Den Kongl. propositionen afslogs ånyo. Vid 1874 års riksdag inkom Kongl. Maj:t med nytt förslag, deri, sedan försäljningsvärdet för tomterna blifvit afdraget, kostnaderna upptogos till 297,000 riksdaler, således betydligt under den summa som Stats-Utskottet förra gången ansett lämplig. Man skulle väl då förmoda, att Riksdagen nu skulle godkänna förslaget, då detta nedsatts med 100,000 riksdaler under hvad Stats-Utskottet året förut ansett böra beviljas. Nej, förslaget blef åter af Riksdagen afslaget, under förmälan att Riksdagen ansåg *ytterligare* inskränkningar kunna göras.

I följd häraf erhöi veterinärkomitén uppdrag att undersöka, om och hvilka inskränkningar i byggnadskostnaderna kunde ske.

Komitén föreslog då att göra byggnaderna mindre; den minskade deras höjd, men på samma gång äfven deras vackra utseende. Vidare tog den bort en portvaktarestuga, hvarjemte den ansåg, att ett trästaket kunde uppföras i stället för ett sådant af jern. Slutligen utslöts helt och hållet den byggnad, som var afsedd till boskapsstall; "rots- och hundstallet" deremot förändrades så, att äfven den sjuka boskapen der skulle kunna inrymmas.

På detta sätt lyckades komitén få ned kosnadssumman till 498,324 kronor. Om man afräknar det värde, hvartill institutets nuvarande tomter blifvit uppskattade, eller 320,000 kronor, belöpa sig kostnaderna i sjelfva verket till icke mera än 178,324 kronor. Denna summa är det nu, som Kongl. Maj:t för det ifrågavarande ändamålet begärt, och som således med icke mindre än 200,000 kronor understiger det belopp, som vid 1873 års riksdag för samma ändamål äskades. Det förefaller mig, som om det icke gerna vore möjligt för Kongl. Maj:t att mera, än nu skett, i denna sak gå Riksdagens önskan till mötes; gång efter annan och till alla delar har Kongl. Maj:t rättat sig efter Riksdagens fordringar; vi få nu se, hvad resultatet denna gång kan komma att blifva.

Af enskilda personer har jag tillfrågats, om jag ansåge det vara säkert, att man genom försäljning af institutets nuvarande tomter kunde erhålla den summa af 320,000 kronor, till hvilken Professoren von Rothstein uppskattat dem. Jag tror mig med största säkerhet kunna försäkra, att så är förhållandet. Sedan den nya strandgatan nu leder förbi dessa tomter, hafva dessa i följd deraf så betydligt

stigit i värde, att anbud derå till det uppgifna priset med lätthet kan erhållas.

Jag har hört åtskilliga säga, att, då dessa tomter äro af så stort värde, man skulle kunna sälja en del af dem och på detta sätt bereda staten en inkomst, utau att derföre flytta institutet. Detta låter sig dock på intet vis göra. Institutets byggnader äro nemligen så olämpligt ordnade, att de, inbyggda bland andra onödiga magasinlängor, upptaga hela arealen. Institutets tomt i kvarteret Edelman upptages af ett stall och en smedja samt dessutom af en backe, den enda befintliga motiousplatsen för sjuka djur. På institutets andra tomt i kvarteret Krabaten äro uppförda ett boningshus för ett par af professorerne, elevernes bostad, museum och anatomisal, äfvensom en förfallen byggnad för boskapsdjur. Dessutom hafva ofvan omnämnda, ytterst bedröfliga magasin här fått sin plats emellan de öfriga byggnaderna, så att omöjligt är att afyttra någon del af tomten, så vida man fortfarande ville begagna den till sitt nuvarande ändamål, ja, äfven om institutet skulle förändras till endast en klinisk sjukanstalt, sådan som Herr Rundbäck föreslagit.

Ytterligare har den frågan blifvit framkastad, huruvida man icke skulle kunna hjälpa sig med att, genom anslående af den summa, 15,000 kronor, som dertill skulle erfordras, få de nuvarande byggnaderna försatta i brukbart skick. Jo, mine Herrar, dermed vore väl behofvet för några år afhjelpat. Men jag hemställer, huruvida detta icke vore att rent af bortkasta dessa 15,000 kronor, och detta så mycket mera, som det i sådant fall antagligen blefve omöjligt att sedermera på den plats, som i den Kongl. propositionen blifvit föreslagen, uppföra några nya byggnader för det pris, som i samma proposition finnes upptaget. Stockholms stad har nemligen i dessa dagar ingått till Kongl. Majt med ett förslag att anlägga en boulevard kring de yttre nordöstra delarne af staden, hvilken gata komme att dragas tätt förbi de tomter, om hvilkas inköpande det nu är fråga. Då en sådan väganläggning kommer till stånd, stiga naturligtvis dessa tomter hastigt i värde och i sådant fall förefunnes ingen möjlighet att om några år härefter få inköpa dem ens för flerdubbelt det pris, för hvilket de nu kunna erhållas. Utan tvifvel komma de då att betinga samma pris som de, på hvilka institutet för närvarande befinnes. Kostnaden för det nya institutet skulle genom ett fördröjdt afgörande sålunda hastigt ökas med några hundra tusen kronor. Slutligen, och då denna Kammares majoritet tyckes vara ense om, att landet bör ega endast ett fullständigt veterinärintitut, äfvensom att detta institut bör vara förlagdt i Stockholm, kan jag icke annat än hoppas, att samma majoritet tillser, att detta institut äfven verkligen blir ordnad på ett sätt, som motsvarar behofvet. Jag vågar nemligen påstå, att, om Herrarne närmare taga i betraktande beskaffenheten af de byggnader institutet här nu eger, Herrarne skola nödgas medgifva, att det är en verklig skam för svenska staten att någonting dylikt får fortfara. Ser man t. ex. på de längor, som äro afsedda att inrymma boskapskreaturen, skall man finna att dessa till största delen

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

äro alldeles omöjliga att begagna. Taket håller på att falla ned, och hela byggnaden befinner sig i sådant skick, att stadens myndigheter varit betänkta att påfordra dess nedrivande, såsom medförande fara för å gatan förbigående personer. Förvaringsrummet för huudar och andra mindre djur befinner sig i samma bedröfliga skick, ehuru det, såsom mindre stort, äfven kan för en måttlig summa repareras. Men äfven om alla byggnaderna kunde för de 15,000 kronorna iståndsättas, hvilket är en omöjlighet, återstår alltid den omständigheten, att vid institutet icke finnes plats, der de sjuka djuren kunna erhålla rörelse i fria luften. Fastän jag icke är veterinär, är det för mig alldeles klart och torde så vara för hvar och en, som tänker något på saken, att en sådan motioneringsplats är alldeles nödvändig så väl för svårare febersjuka djur som för dem, hvilka lida af lungåkommor, så vida nemligen någon hastigare kur skall kunna åstadkommas. Någon så beskaffad plats kan emellertid icke på den nuvarande tomten anskaffas. Då jag således fortfarande är öfvertygad, att hvarje reparation af nu befintliga byggnader vore alldeles bortkastade penningar, och då vi med afdrag af tomtafgiften, kunna för den obetydliga summan af 178,000 kronor få ett institut, som både blefve staten fullt värdigt och fullt tillräckligt för hela landets veterinärer, ett institut, hvars byggnader, jag är derom öfvertygad, skola tillvinna sig Herrarnes godkännande, om Herrarne blott behagade betrakta de uppgjorda ritningarne — då så är, vågar jag vördsamt hemställa om afslag å Stats-Utskottets hemställan i den föreliggande punkten och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Det kan icke vara min mening att vilja klandra Regeringen *derför*, att hon förnyade gånger till Riksdagen inkommit med förslag till ordnande af en för landet och särskildt för jordbruket så vigtig angelägenhet som veterinärväsendet. Men åsigterna kunna vara olika om lämpligheten af de framlagda förslagen, och jag anser mig för min del vara skyldig och berättigad att uttala *mina* betänkligheter. Jag har redan förut yttrat, att jag anser det vara tillräckligt med *ett* veterinärinstitut, som af staten skulle inrättas, och för denna min åsigt har jag att åberopa stöd uti rätt goda auktoriteter, hvilka väl kände till så väl det nu befintliga institutet i Stockholm som det föreslagna. Vid alla tillfällen, då denna fråga förevarit, har man nemligen utgått från det antagande, att elevantalet vid samma institut borde utgöra omkring femtio å sextio. Men *om* det skulle tillika finnas någon sådan läroinrättning i Skara, antyde jag häromdagen, att det då torde vara lämpligast, om den blefve en enskild affär, hvilken då finge öfvertaga derstädes befintliga tillgångar, naturligtvis med skyldighet att uppfylla föreskrifterna i den Hernqvistska donationen samt med rättighet att utveckla denna inrättning till sådan höjd, som möjligt vore. För min del anser jag det vara särdeles illa, om all möjlighet att få en så beskaffad anordning till stånd blefve afskuren derigenom, att Riksdagen nu beviljade hvad som begärts för Skara.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Hvad beträffar byggnaderna i Stockholm, så antydde jag redan förra gången, att jag ämnade framställa ett särskildt förslag, då punkten blefve föredragen angående dessa byggnader, och får då till en början nämna, att jag anser detta byggnadsförslag, oaktadt det blifvit med 100,000 kronor nedsatt, lika fullt vara för stort. Om man kunde göra en jämförelse mellan den föreslagna inrättningen och till ex. våra landtbruksinstitut eller den vid Köpenhamn belägna förenade veterinär- och landbohöiskolen, så är jag öfvertygad, att man skulle finna, att ett svenska staten fullt värdigt veterinärintstitut bör kunna uppföras och ordnas för en mindre summa än den nu föreslagna. Hvad t. ex. Alnarp beträffar, så lär det väl icke kunna vara mera än en mening derom, att detta landtbruksinstitut med det antal lärare, elever och lärlingar och stora tjenstepersonal, som der finnes, samt den stora mängd kreatur, inventarier och gröda, der är, också måste hafva behof af större och dyrbarare byggnader, än ett veterinärintstitut. Jag tror mig dock bestämdt kunna säga, att, äfven om man tager hänsyn till dagens gällande pris å materialier äfvensom arbetskostnader, äro likväl kostnaderna för byggnaderna vid Alnarp jämförelsevis mindre än de här föreslagna. Der uppfördes för några år sedan ett slott, möjligen dyrare än nödigt var, men till följd af kloka arbetsaftal gingo kostnaderna därför till den enligt allmänna meningen för en sådan byggnad icke stora summan af 140,000 kronor. År 1868 eller 1869 uppfördes derstädes ekonomibyggnader, som äro förträffliga, jag skulle nästan vilja säga utmärkta, fastän utan något öfverflöd; kostnaden derför var 97,000 kronor och något litet deröfver. Så qvarstodo byggnader, hvilka, om jag, efter dåvarande förhållanden, uppskattar dem till 1,500 kronor, jag tror äro skäligen högt upptagna.

Sedan uppfördes en ny byggnad för adjunkten i veterinärvetenskap och andra för denna undervisning nödiga behof, och jag tror denna kostnad uppgick till omkring 20,000 kronor. Sammanlagda utgöra alla dessa kostnader 272,000 kronor. Jag kan höja denna summa med 75 procent, och detta torde ungefär motsvara prisstegringen under tiden, och ändå får jag icke den summa, som nu är föreslagen till veterinärintitutet. Jag tror, som sagdt, icke att någon kan bestrida, att Alnarp har behof utaf större byggnader än veterinärintitutet i Stockholm, och jag anser sålunda med skäl att det begärda byggnadsanslaget bör kunna nedsättas.

Hvad beträffar Herr Grefve Björnstjernas anmärkning, att kostnaden icke blifver större än 178,000 kronor, enär man genom försäljning af den gamla tomten finge 320,000 kronor, så tror jag att detta icke förbättrar saken; ty är anslaget för byggnaderna för stort, så är detta naturligtvis händelsen likaväl.

Jag har af det betänkande, komiterade för veterinärväsendets ordnande afgifvit, funnit, att desse icke, i likhet med Herr Grefve Björnstjerna, ansett ett anslag till nuvarande byggnadernas reparation såsom bortkastadt, utan att de förmenat, att det vore alldeles nödvändigt anslå medel till institutets nuvarande byggnaders förbättrande, om ej begärda anslaget till nybyggnader beviljades. Komiterade säga nemligen, att de, "för den händelse frågans slutliga lösning skulle

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

blifva än ytterligare undanskjuten, i hvilket fall åtgärder för de nuvarande byggnadernas provisoriska iståndsättande oförtöfvadt måste vidtagas, anmodat Professoren von Rothstein att uppgöra en beräkning öfver kostnaderna.“ Sådan har ock af nämnde professor uppgjorts, hvarvid kostnaderna ansetts komma att uppgå till 15,285 kronor. Beviljades detta belopp för afsedda ändamålet, tror jag för min del, att detsamma icke kan anses bortkastadt, då, enligt hvad Herr Grefve Björnstjerna uppgifvit, institutets nuvarande byggnader äro i så bristfälligt skick, att kreatur ej kunna i dem inrymmas, och då, äfven om anslaget till nybyggnader beviljas, det väl torde vara nödvändigt att ändock försätta nuvarande byggnaderna i det skick, att de kunde begagnas, till dess de nya blifvit uppförda. Denna summa utgör dessutom ej stort mera än tre femtedelar af ett års ränta å föreslagna byggnadsanslaget. Det är dock ej ensamt af detta sist nämnda skäl, som jag yrkar, att berörda belopp till byggnadsreparationer må anslås, utan derföre, att jag anser det kunna utan skada gå an att få hvila på saken ett eller annat år, helst af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen godkända anordningar nu komma att vidtagas, genom hvilka veterinärernes ställning blifvit betydligt förbättrad och således en ej oväsentlig förbättring å det hela blifvit åstadkommen. Jag ber derföre att nu få förelägga Kammaren ett förslag till beslut i frågan, hvilket förslag lyder sålunda:

“Att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anslag för uppförande af nya byggnader för veterinärintitutet i Stockholm icke må vinna Riksdagens bifall; men att Riksdagen med anledning af samma proposition i stället beviljar en summa af 15,300 kronor till iståndsättande af veterinärintitutets i Stockholm byggnader m. m., hvilken summa, derest Kongl. Maj:t finner det nödigt och lämpligt, må redan under innevarande år användas.“ Jag ber Herrarne taga i betraktande, huruvida icke ett sådant beslut vore för närvarande det klokaste. Ty dels är det väl ej rätt att avslå större summor än för verkliga behovet är angeläget och nödvändigt, och dels torde det med afseende på frågans slutliga utgång vara lämpligare, då Första Kammaren bifallit åskade anslaget till nybyggnader, att denna Kammare beslutar sig för ett anslag af 15,300 kronor för reparation af nuvarande byggnader, än att Kammaren afslår både det ena och det andra. Jag anhåller om proposition å mitt förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Då veterinärfrågan sistlidne lördag till behandling förhades, tog jag mig friheten varna en del af Kammarens ledamöter för att afslå den billiga begäran, som då framställdes i fråga om anslag till veterinärskolan i Skara, genom hvars beviljande hvarje billigt anspråk med afseende på veterinärväsendets ändamålsenliga ordnande skulle blifvit uppfyllt. Jag yttrade nemligen då, att de, som röstade för afslag å denna begäran, i konsekvens härmed nödvändigt måste rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i hvad den angår anslag till veterinärintitutet i Stockholm. I sitt senaste anförande har Herr Grefve Björnstjerna också uttalat en sådan förhoppning, och för min del anser jag, att vi nu, beklagligt nog, befinna oss i en sådan

ställning, att vi *måste* godkänna detta Kongl. Maj:ts förslag. Ty önska vi att erhålla ett så kostsamt och storartadt veterinärinstitut, att det må kunna "anses staten värdigt", så äro vi ock nödsakade att bevilja derför erforderliga anslagen. Vill man ändamålet, måste man ock vilja medlen.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

För min del vill jag säga, att jag ej kan ingå på Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, enär Kongl. Maj:t begärt ett anslag, som är *alltför ringa* för att dermed åsyftade ändamålet skulle kunna ernås. Kongl. Maj:t säger nemligen att, på grund af de skäl, komiterade för veterinärväsendets ordnande anført, inskränkning i byggnadsförslaget blifvit än ytterligare vidtagen, så att, äfven om anslaget bifalles och användes på föreslaget sätt, veterinärinstitutet framdeles torde inom kort befinnas otillräckligt för behöfvat. Komiterade hafva härom yttrat: "då komiterade äro af den åsigt, att vid ett byggnadsföretag af den vigt och storlek, som det nu ifrågavarande, aiseende jemväl bör fästas vid möjligen uppkommande framtida behof, hafva komiterade ansett sig endast för den händelse böra tillstyrka ytterligare inskränkningar och förändringar, att dessa bliwa af den beskaffenhet att icke utgöra hinder för institutets utvidgning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu uppgjorda byggnadsplan, allt efter som en sådan utvidgning kan komma att af omständigheterna påkallas." Såsom vi hafva oss bekant, begärde Kongl. Maj:t för några år sedan för enahanda ändamål nära 600,000 kronor. Sedan dess hafva till men för veterinärrättningen år efter annat inskränkningar i byggnadsförslaget, på sätt Herr Grefve Björnstjerna utförligt omnämnt, blifvit gjorda, till dess man nu ansett sig kunna nöjas med byggnader, hvilkas uppförande endast skulle erfordra en kostnad af 500,000 kronor. Säkert är dock, att, om vi nu anslå denna summa och den användes till afsedda ändamålet, förutsatt att summan verkligen kan vara tillräcklig, veterinärinstitutets byggnader skola inom några år befinnas otillräckliga, och anslag då till kanske lika stort belopp äskas för institutets utvidgning, och jag kan icke förstå, att Riksdagen då skulle kunna afslå en dylik begäran. Att oupphörligt hos Kongl. Maj:t anhålla, att han ville tillse, om ej vidare inskränkningar i byggnadsförslaget kunna göras, hvarigenom slutligen byggnaderna skulle reduceras till intet, kan icke vara riktigt och påminner om historien om den italienske prinsens fångkammare, hvilken, sedan fångar deri blifvit insatte, så småningom sammanandogs, till dess fångarne af kammarens väggar kländes till döds. Så tyckes det äfven blifva med veterinärinstitutets byggnader, hvilka redan nu äro föreslagna i så liten skala, att de möjligen skulle vara tillräckliga, om elevernes antal inskränkte sig till 30, men ingalunda kunna förslå, om det uppgår till 60 eller deröfver, hvilket väl torde vara att förvänta.

Ett sådant sätt att spara och icke uppföra byggnaderna så att de uppfylla sitt ändamål, anser jag verkligen vara att kasta bort penningarne. Särskildt vill jag påpeka, att Kongl. Maj:t, som jag tror, på ganska goda skäl, föreslagit härvarande veterinärinstitutets flyttande från huvudstaden ut till landsbygden, der ett dylikt läroverk onekligen bör vara förlagdt. Den nu irågasatta flyttningen

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

gäller dock endast några hundra alnar. Ändå bättre hade enligt min tanke varit, om man föreslagit institutets flyttande några mil från hufvudstaden, t. ex. till Ultuna landbruksinstitut.

I förgår, då här var fråga om anslag till Skara veterinärintitut. framdrogs såsom skäl deremot, att staten derigenom för framtiden ådroge sig stora kostnader för nybyggnader m. m. derstädes. Detta skäl grundade sig dock endast på hypoteser, hvaremot här föreligger det ovedersägliga faktum, att man verkligen föreslagit de ifrågasatta nybyggnaderna vid veterinärintitutet här allt för inskränkta, och detta endast för att få kostnaden så låg som möjligt. Om ett dylikt sätt att spara yttrade jag mig nyss, och jag hemställer derjemte, huruvida man kan begära att Kongl. Maj:t skall den ena riksdagen efter den andra föreslå inskränkningar i det nödiga utrymmet, så att det slutligen icke blir plats vid inrättningen hvarken för stora eller små djur.

Jag anser derföre, att om vi skola bevilja anslag till de ifrågavarande byggnaderna, så måste vi bevilja det till så stort belopp, att vi derför verkligen kunna få ändamålsenliga byggnader; hvaremot något, om än ringa, anslag till reparation af de nuvarande byggnaderna, i det usla skick de befinna sig, vore, såsom jag nyss sade, rent af att kasta bort penningarne.

Herr Toll: Det förefaller mig, som om man behandlade denna viktiga fråga angående ordnandet af den veterinära undervisningen i vårt land alltför uteslutande ur sanitär synpunkt. Min tanke är dock, att den kan och bör ses äfven från en annan sida, nemligen ur synpunkten af befrämjandet och upphjelpandet af husdjursskötseln i landet, såsom utgörande en viktig gren af vår modernäring, jordbruket. Och min öfvertygelse är, att, om något fruktbringande i detta afseende skall kunna åstadkommas, så måste det utgå från våra skickliga veterinärer; ingen kan bättre än de befrämja denna sak. Tillkallad af jordbrukaren, får veterinären tillfälle att se kreaturen och bedöma, huru de skötas och utfodras, och har derefter lätt att styra och ställa i afseende på behandlingen af dem. Detta anser jag vara det enda praktiska medlet att befrämja husdjursskötseln och långt säkrare föra till det önskade målet än dessa till och med lysande teoretiska föredrag i ämnet, som ofta förekomma. Betraktar man saken från denna sida, så torde man lätt inse vigten deraf, att veterinärundervisningen i landet ordnas derefter, hvarvid sålunda ligger vikt uppå, att veterinärerna få tillfälle att göra sig förtrogne med behandlingen af kreaturen i deras friska tillstånd. Vi känna dock, hurusom anordningarne i detta fall icke äro sådana, att något i den riktningen för närvarande kan ernås. Genom befrämjandet af särskild undervisning härutinnan tror jag, att många sjukdomar och mängen epidemi bland kreaturen skulle kunna förekommas; och de oppoffringar, man gjorde för detta ändamål, kunde då icke sägas vara illa använda.

Beträffande platsen för ett fullständigt veterinärintitut i landet, så hafva enligt min tanke goda och kraftiga skäl anförts för detsamma förläggande i hufvudstaden. Men då får man icke låta byggnaderna

der förblifva i det dåliga skick, hvori de nu befinna sig, så att en kreatursegare, som under vintertiden vill hafva ett eller flera af sina kreatur skötta vid institutet, icke, såsom nu är fallet, behöfver befara att de skola frysa ihjel; flera andra olägenheter att förtiga.

Det är på dessa skäl äfvensom på de af Grefve Björnstjerna anförda som jag anser, att det vore välbetänkt, om Riksdagen beviljade det anslag Kongl. Maj:t i förevarande afseende äskat, helst jag finner detsamma med hänsyn till det viktiga ändamålet icke vara öfverdrifvet tilltaget.

Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Hörnfeldt: Jag har icke begärt ordet för att göra något egentligt yrkande, utan förnämligast för att få meddela, hvilken mening jag hyser i fråga om detta byggnadsanslag till veterinärinstitutet i Stockholm. Jag förfäktade nemligen inom utskottsafdelningen den meningen, att lämpligast vore att bifalla den Kongl. propositionen i ämnet, eftersom, sedan Riksdagen vid ett par föregående tillfällen afslagit Kongl. Maj:ts framställning i detta afseende, hufvudsakligast derföre, att de anslag, som äskats, ansetts vara för högt tilltagna, Kongl. Maj:t nu gått Riksdagens önskningsar i förevarande fall så till vida till mötes, att kostnaderna nedsatts med närmare 100,000 kronor. Men som jag bland utskottsledamöterna inom afdelningen från denna Kammare olyckligtvis blef ensam om min mening, så ville jag icke inom Utskottet in pleno strängt hålla på densamma, allt under förutsättning att jag och de, som tänkte lika med mig, hade tillfälle att vid gemensam votering få våra åsikter gällande. För att nu en gång få slut på denna tvist om det ena institutets företråde framför det andra, anser jag det derföre vara bäst att vi bifalla den Kongl. propositionen. Något yrkande kommer jag dock, såsom sagdt, icke att framställa.

Det af Herr Ola Andersson framställda förslaget, att lemna 15,300 kronor till reparation af institutets i Stockholm byggnader, anser jag icke vara godt. Vi veta, att värdet på de tomter, der byggnaderna nu äro belägna, stigit till 320,000 kronor, och de medel som användes till nödortfigt upphjelpande af dessa gamla byggnader vore, enligt min tanke, bortkastade penningar, ty förr eller senare måste man bygga ett institut, då de nuvarande byggnaderna äro af den beskaffenhet, att de menligt inverka på undervisningen.

Grefve Sparre: Ehuru jag med afseende på den orts intresse som jag tillhör, skulle önska veterinärrättningens i Skara utvidgning och af sådan anledning också skulle, derest jag haft tillfälle att bevista lördagens sammanträde i denna Kammare, hafva förordat Kongl. Maj:ts derom framställda förslag, vill jag likväl icke bestrida, att icke behofvet af uppförande af nya bygnader för veterinärinstitutet i Stockholm är så trängande, att anslag dertill måste beviljas.

I fråga om husdjurens skötsel få vi ej förbise den stora förändring i detta hänseende, som landet i senare tider undergått genom en ökad nitälskan för dessa djur, de betydliga penningesummor,

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts)*

Aug. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet
i Stockholm.
(Forts.)

som genom export af kreatur och ladugårdsprodukter i landet inflyta, och slutligen det stora värde, hvaruti med anledning häraf vår boskap och företrädesvis våra hästar för det närvarande stå. Statsmakterna måste derföre se till att icke så händer, att veterinärväsendet, denna för landtbruket viktiga gren af vetenskapen, i saknad af tidsenliga undervisningslokaler, icke vidare kan uppfylla sin viktiga bestämmelse. Det är förvånande, mine Herrar, att erfara, huru vidt åsigten om veterinärväsendets betydelse spridt sig omkring i landet. Elfsborgs läns landsting beviljade t. ex. för kort tid sedan anslag för anställande inom länet af ej mindre än 14 veterinärer, emedan landstinget kände behof af skickliga personer att — såsom det i motiveringen till beslutet yttrade — utöfva tillsyn öfver de ytterst dyrbara kreaturen. Om nu detta är förhållandet, är det äfven statens skyldighet att tillse, det tidsenlig undervisning meddelas åt de män, som skola få värden om denna dyrbara egendom sig anförtrödd, och det är oomtvisteligt, att veterinärrättningen här i staden icke kan med de byggnader den för närvarande har till sitt förfogande motsvara detta sitt ändamål.

Betrakta vi härefter storleken af det begärda anslaget, så finna vi till en början, att, såsom Utskottet ock erkänt, detta med omkring 100,000 kronor understigit den i det ursprungliga kostnadsförslaget upptagna summan; och om vi tillika taga i betraktande det belopp, eller 320,000 kronor, som beräknats kunna erhållas genom försäljning af institutets nuvarande tomter, kommer ju hela utgiften att inskränka sig till omkring 170,000 kronor, och på en sådan summa är väl ej värdt att hålla, då den skall användas till ett viktigt ändamål.

Då ännu ingen talare yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del, vill jag, på grund af hvad jag anfört, göra det, och hemställer således om dess godkännande, på samma gång jag tillåter mig uttala den förhoppning, att Kammaren för eller senare skall tillse hvad som för veterinäranstalten i Skara göres behof.

Grefve Björnstjerna: Till en början vill jag upplysa Grefve Sparre, att han ej var den förste, som yrkade bifall till den Kongl. propositionen; jag har redan förut gjort det.

Beträffande sjelfva saken, vill jag söka besvara några anmärkingar som framstälts mot mitt förra anförande. Jag vill dock icke, såsom Herr J. Rundbäck, införa frågan på det gamla stridsfältet Stockholm och Skara, således ej heller fästa mig vid haus påstående, att veterinärrättningen i den senare staden ej behöfver några nya byggnader. Här är nu endast fråga om, huruvida veterinärinstitutet i Stockholm är i sådant skick, att det *kan* uppfylla sitt ändamål. Då nu Herr Rundbäck medgifvit att så ej är förhållandet, hoppas jag, att han skall understödja mig i mitt bemödande att få nämnda institut i tidsenligt skick.

Man har sagt, att det af Kongl. Maj:t framlagda kostnadsförslaget är för högt, och såsom skäl härför andragit, att kostnaderna för anläggandet af Alnarps landbruksinstitut voro jemförelsevis mycket lägre; häremot vill jag dock erinra, att sedan detta landbruksinstitut för 20 år sedan anlades, har en ofantlig prisstegring inträdt; att dervid

ej heller förekomme några expropriationskostnader, samt att det för öfrigt ligger i sakens natur, att ett byggnadsföretag i hufvudstaden alltid skall blifva dyrare än ett sådant på landsbygden; om således, efter hvad jag antager, majoriteten i denna Kammare vill, att institutet skall förblifva i hufvudstaden, måste den äfven draga konsekvenserna häraf och bevilja det äskade anslaget.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Ehuru jag gerna medger, att man med 15,000 kronor kan åstadkomma ganska stora förbättringar å de nuvarande byggnaderna, påstår jag likväl fortfarande att denna summa, använd på sätt här föreslagits, blir helt och hållet bortkastad. Alla torde vara ense derom, att institutet icke länge kan kvarhållas på den närvarande tomten, der fullkomligt saknas all plats för kreaturens motionering, något som för *deras* tillfrisknande är ett "conditio sine qua non." Förr eller senare måste alltså institutet flyttas, och då detta endast är en tidsfråga, bjuder klokheten att låta förflyttningen ske snart. Ty genom ett uppskof kan och kommer äfven, såsom jag förut påpekat, antagligen att inträffa, att, likasom institutets nuvarande tomter stigit högst betydligt i värde, eller på 11 år från 96,000 R:dr till 320,000 kronor, så skola äfven de tomter, dit institutet är afsedt att förläggas, komma att stiga i pris. Dessa tomter ligga nu vid en bakgata, men om några år, då den nya boulevarden blir färdig, förvandlas denna bakgata till en af hufvudstadens vackraste. De omtalade tomterna komma då säkerligen att betinga ett fyra å fem gånger så högt inköpspris som det, hvartill de nu kunna erhållas. Jag påstår därför fortfarande att 15,000 kronor, använda att reparera de nuvarande bristfälliga byggnaderna, vore en verklig misshushållning, för att ej tala om det okloka i att nedlägga kostnader på byggnader, hvilka i alla fall aldrig blifva ändamålsenliga. Då så är förhållandet, samt härtill kommer, att det sist uppgjorda kostnadsförslaget är så i alla afseenden billigt, torde det vara skäl för Riksdagen att nu, efter så många års tvekan, äntligen bringa saken till ett lyckligt slut. Man har visserligen sagt — och Herr J. Rundbäck har särskildt framhållit det — att kostnadsförslaget blifvit så nedprutadt, att byggnaderna icke kunna förse eleverne med nödiga bostäder. Häremot vill jag dock erinra, att komiterade ansett sådana kunna erhållas uti auditorii- och musei-byggnaden. De yttre nemligen på sid. 32 af det underdåniga betänkandet: "att, då det utrymme, som tagits i anspråk för muséer och samlingar, syntes komiterade kunna för närvarande och intill dess samlingarne vunnit någon betydligare ökning inskränkas, helst om en del af dessa uppställes i auditorialsalen, hvilket jemväl för undervisningen skulle blifva fördelaktigt, de i första våningen belägna, för sådant ändamål nu afsedda rum kunde tills vidare anordnas till bostäder för elever, hvartill jemväl det nuvarande biblioteksrummet äfvensom adjunktens boställsrum kunde användas, om för adjunkten i stället bereddes rum i anatomibyggnadens öfre våning; kunnande i den mån institutet komme i behof af ökad utrymme för samlingar, elevrummen dertill förändras och för eleverne då i stället bostäder på annat sätt ordnas." Man kan nemligen till detta ändamål inreda rum i vinden, hvilken, enligt hvad ritningen utvisar, just med beräkning derå är

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

ganska hög. För öfrigt kan jag ej inse, att det är statens skyldighet att förse samtliga veterinärelever med bostäder. Till stöd för denna min åsigt åberopar jag 1867 års Riksdags utlåtande i ämnet och anser således frågan härom till viss grad redan vara afgjord.

Jag yrkar fortfarande bifall till den Kongl. propositionen.

Herrar *Nyblæus*, *Lundström* och *Lindstedt* instämde med Grefve Björnstjerna.

Herr Leijer: Jag anser mig icke behöfva ingå i något vidlyftigare yttrande i denna fråga, efter hvad jag vid senaste sammanträdet redan anfört. Jag ber blott att få påminna om, att mitt anförande då gick ut på, att vi icke böra hafva mer än ett slags veterinärer och icke mer än ett veterinärläroverk. Min åsigt härutinnan har för öfrigt vunnit det bästa stöd af Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet, då han framhållit att i åtskilliga andra länder icke finnes mer än ett veterinärläroverk, men läroverk som kunde upptaga ända till 500 elever, eller flere veterinärer än som Sverige kan behöfva åtminstone för detta sekel. Jag anhåller derjemte få påminna om, att jag bad Kammaren klart och tydligt uttala sin mening för nämnde departementschef, så att han fullkomligt insåg att Kammaren icke ville hafva mer än ett veterinärläroverk. Då nu Kammaren vid sitt senaste sammanträde afslagit det äskade anslaget till veterinärinstitutet i Skara, så hoppas jag, att Kammaren för att göra sin mening klar, nu beviljar det fordrade anslaget till institutet i Stockholm.

Jag får alltså, i likhet med de trenne senaste talarne, vördsamt hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Gumælius: Det anmärktes af en föregående talare, hvilken framstälde ett särskildt förslag, som gick ut på att i någon mån hjälpa upp det för närvarande så dåliga veterinärinstitutet i Stockholm, att veterinäriurättningarne i granuländerna, särskildt Danmark, icke egde så dyrbara byggnader, som de här ifrågasatta. Jag vill dock tillåta mig en invändning mot detta hans påstående. Då Danmark år 1856 beslöt uppföra nya byggnader för "Veterinär- og Landbohøiskolen" vid Kjöbenhavn, så anslogs nämnda år — och följaktligen på en tidpunkt, som betingade billigare vilkor än nu — 340,000 kronor för detta ändamål, hvarjemte veterinärskolan fick rättighet att använda försäljningssumman för dess gamla egendom. Således är här verkligen fråga om ett mindre belopp än som i Danmark år 1856 ifrågasattes, och ännu obetydligare förefaller denna summa, då man betänker, att vårt land är tio gånger större än Danmark och i betydligt större behof af veterinärväsendets ordnande än Danmark, der det redan finnes en jämförelsevis mångtalig veterinär-corps och och der veterinärväsendet hunnit en långt mera betydande utveckling än hos oss.

På dessa grunder vill jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition; ty det kan icke vara önskligt att bibehålla det eländiga veterinärinstitut, som för närvarande finnes, och det kan icke vara önskligt, att staten nedlägger ytterligare kostnader på att hålla institutet

quar i dess gamla skick på en plats, som är belägen vid en plats som snart skall bli en af hufvudstadens vackraste stråkvägar; och gör jag detta yrkande slutligen på grund af ett i mina ögon nästan lika viktigt skäl, nemligen att den föreliggande frågan är ur en synpunkt så orimligt stor, då den till volymen varit den största riksdagsfråga, som förekommit, så länge jag varit representant. Den har till och med fyllt protokollen i högre grad än någon jernvägsstrid; den är, så att säga, ett arf från 1850-talet, och det är följaktligen hög tid att en gång få frågan löst.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Jag får därför värdsamt hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition eller — hvilket är detsamma — Herrar af Klints och Grefve Mörners vid Stats-Utskottets förslag fogade reservation.

Häruti förenade sig Herrar *Wedberg* och *Santesson*.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af förhandlingarne samt lemnade, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Herr Biesert, hvilken yttrade: Alltsedan jag fick tillfälle att sätta mig in uti den föreliggande frågan, har jag icke ett ögonblick varit tveksam om nödvändigheten af veterinärintitutets ordnande på ett tidsenligt och tillfredsställande sätt; men jag har deremot under den senaste tiden i någon mån tvekat, om detta institut borde förläggas till Skara eller Stockholm. Emellertid har denna min tvekan lätt skingrats, sedan jag om veterinärintutet i Skara erhållit tillförlitliga upplysningar och sjelf besökt det i Stockholm, der jag funnit byggnaderna i bristfälligt och otillfredsställande skick. Då nu Kammaren afslagit det begärda anslaget för veterinärintitutet i Skara, så bör man väl bifalla anslaget för institutet i Stockholm; och på de skäl Herr Grefve Björnstjerna anfört, får jag också värdsamt hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag vill derjemte fästa uppmärksamheten på, att det snart kan komma en tidpunkt, då det måhända blir dyrare att fullända dessa byggnader, helst de ifrågasatta tomterna möjligen kunna blifva föremål för enskild spekulation. Detta bör, enligt mitt förmenande, icke förbises, och jag yrkar, som sagdt, bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag varit med om att afstyrka Kongl. Maj:ts proposition med afseende å veterinärintitutet i Skara och talat för ett enda fullständigt veterinärintitut, gemensamt för hela riket och förlagdt i hufvudstaden, så följer deraf att jag tillhör deras antal, hvilka vilja bygga i Stockholm. Jag har likväl instämt i Stats-Utskottets afstyrkande uti föreliggande punkt, hufvudsakligen af den anledningen, att Kongl. Maj:ts proposition angående denna nybyggnad tillkommit under förutsättning, att inom landet skulle finnas tvänne fullständiga veterinärläroverk, hvarföre jag hyste farhågor för efterräkningar. Man kunde nemligen ett eller annat år efteråt komma och säga: "byggnaderna räcka ej till; de voro uppförda med fästadt af-

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

seende derpå, att äfven ett annat läroverk för veterinärer fans inom landet, men då så icke är förhållandet, måste vi hafva mera pengar att bygga för". Emellertid har Grefve Björnstjerna, som jag vet är väl hemmastadd i ämnet, förklarar, att de tillämnade byggnaderna skola blifva fullt tillräckliga, äfven om skara-institutet skulle upphöra. En del af mina betänkligheter äro således häfda, och skulle jag få ytterligare bekräftelse om utrymmets tillräcklighet äfven från statsrådsbänken, så förfalla mina betänkligheter helt och hållet, och i sådan händelse skulle jag ej hafva något emot att med min röst bidraga till frångång åt Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, Herr Statsrådet Wennerberg: Det är verkligen glädjande att få taga till ordet efter en sådan diskussion, som här föregått. Jag hade väntat ett temligen allmänt motstånd inom denna Kammare mot den Kongl. propositionen i denna punkt med afseende å det dryga nybyggnadsanslag, som der ifrågasättes; men långt ifrån att bestämdt motsätta sig detta anslag hafva tvärtom de fleste talare yrkat bifall detsamma och bland dem äfven nu senast en ledamot af Stats-Utskottet. Tvänne andra ledamöter af samma Utskott hafva äfven yttrat sig i så tillmötesgående ordalag att jag vågar påstå, att såväl Herr Jöns Rundbäck som Herr Hörnfeldt i det hela gillade den Kongl. propositionens syfte, och jag ser häri ett bemödande jemväl från deras sida att göra hvad de förmå för att bringa denna trängande angelägenhet till ett lyckligt slut.

En enda talare har yttrat sig mot Kongl. Maj:ts förslag, nemligen Herr Ola Andersson, som framlagt ett särskildt förslag, hvars antaglighet jag väl ingalunda vill underkänna, men vid hvilket jag tror att man icke bör fästa afseende, då det helt visst vore vådligt att sammanbinda den gamla, i sig sjelf nog kinkiga frågan med en ny, hvarigenom naturligtvis lösningen ytterligare skulle försvåras. Den ärade talaren uppdrog en jmförelse mellan våra förhållanden och dem i Danmark och jag upptager med begärlighet detta ämne, för att visa, hur vårt grannland behandlat sitt veterinärväsende. Under ganska stora uppoffringar för andra ändamål har Danmark icke försummat att äfven under de sista decennierna nitälska för veterinärundervisningens ändamålsenliga befrämjande. Man har der vetat att fullt uppskatta den nationalrikedom, som ligger uti husdjuven; något som jag betvivlar att vi tillräckligt gjort. Danmark har derföre skaffat sig ett med afseende på landets folkmängd och utsträckning ovanligt stort antal veterinärläkare, samt, såsom en föregående talare redan omnämnt, ett veterinärinstitut, till hvars nybyggnad 1856 beviljades ett belopp af 340,000 rdr, en summa som, med hänsyn till prisstegringen sedan dess, nu kan uppskattas i banko och således närmar sig det anslag, Kongl. Maj:t nu begärt för ett lika beskaffadt ändamål hos oss. Danmark hade ej längesedan en utsträckning af ungefärligen 700 geografiska kvadratmil och för detta område mellan 2—300 veterinärläkare. Sverige har en utsträckning af 8,000 geografiska kvadratmil med icke stort mer än halfva detta antal veterinärer. Med afseende å värdet af kreatursstocken står jemväl vårt land nu mera betydligt öfver Dan-

mark. Det kan uppskattas till omkring 500 millioner kronor, och för att rätt värda denna nationalrikedom böra vi icke dröja att följa exemplet af vår granne, som icke dragit sig tillbaka för de nödiga uppoffringarne i penningar. Vi vilja också främja veterinärundervisningen, men dit hör hos oss, som der, att för detsamma möjliggöra uppfyllandet af de yttre vilkor, som Kongl. Maj:t på sista tiden enträget påyrkat. Huru väl vore det icke att nu ändtligen få ett lyckligt slut på denna långvariga fråga. Blevde detta fallet, så tror jag att landet dermed skulle hafva gjort en ganska stor vinst. Saken är väl icke i vigt fullt jemförlig med de mest maktpåliggande ärenden, som Riksdagen nu har under behandling, men eger onekligen den förtjensten framför dessa, att den blifvit så utredd och under olika tider af sakkunnige män så grundligt behandlad, att någon anledning att vidare uppskjuta dess afgörande verkligen icke längre förefinnes. Det egentliga skälet, hvarför man äfven nu ifrågasatt ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition, är väl att det begärda anslaget till de nya byggnaderna synes för högt. Kongl. Maj:t har dock, för att tillmötesgå Riksdagens önskningsar i detta afseende år från år nedsatt anslagsfordringarne; och jag vågar påstå, att det nu äskade beloppet går så nära intill gränsen af hvad som ytterst erfordras för vinnandet af ett godt resultat, att man troligen icke kan gå längre. Till all lycka hafva äfven under samma tid de tomter, hvilka veterinärinstitutet nu eger och som enligt den Kongl. propositionen skulle komma att försäljas, stigit ganska betydligt i värde; men jag tror likväl icke, att det af komiterade sist beräknade värdet å dem skäligen kan sättas högre. Stats-Utskottet har äfven sjelf efter mitt förmenande ådagalagt, att några verkliga skäl för afstyrkande af det nu ifrågavarande anslaget icke funnits. Utskottet för sin nemligen för sin hemställan endast kunnat anföra två äne skäl. Det ena är att "Riksdagen så nyligen med betydande röstöfvervigt (173 röster mot 117) afslagit Kongl. Maj:ts framställning om anvisande af medel för ifrågavarande ändamål". I närvarande stund anser jag dock icke den omständigheten synnerligen afskräckande; ty saken har verkligen under sista tiden vunnit så mycket i det allmänna intresset, att jag hyser den förhoppning, att en ny omröstning skulle utfalla helt annorlunda. Det andra skälet är, "att det ringa antalet elever, för närvarande uppgående till blott 16, som åtnjuta undervisning vid veterinärinstitutet i Stockholm, synes antyda att något synnerligt behof af ökad utrymme vid denna undervisningsanstalt för närvarande icke förefinnes". Beträffande detta skäl får jag säga, att Utskottet gjort sig skyldigt till ett visserligen många gånger förut begagnadt, men dock missledande omdöme. Det är nemligen icke på grund af veterinärelevernes nu befintliga antal anslaget till dessa nybyggnader blifvit bestämdt, utan dels med afseende på ett efter landets behof beräknadt *blifvande* och större, dels ock med afseende på muséer, auditorier, obduktionssalar samt särskilda sjukstallar för de olika slag af kreatur, hvilka vid institutet skola vårdas, och som måste hållas aflägsnade från hvarandra. Det är lätt att beräkna att mycket penningar härför måste åtgå, om ändamålet på ett tillfredsställande sätt skall vinnas. Och vill man uppföra i alla händel-

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

ser kostbara byggnader, så torde det vara bättre att genast gifva ut en 100,000 kronor mer för att få dem fullt lämpliga, än att till ytterlighet begränsa omkostnaderna och sedan få höra, att hvad man byggt icke vore tillräckligt eller nog ändamålsenligt, utan att ytterligare utgifter därför måste göras. Vi kunna dessutom icke längre uppskjuta saken utan att i och med detsamma betydligt öka faran, som för landet kan uppstå genom bristen på veterinärer vid en inträffande boskapspest.

Men, säger man, kan man med skäl antaga, att genom dessa nybyggnader, för hvilka Riksdagen möjligen skall befinnas villig att lemna anslag, vår veterinärundervisning skall komma att i väsentlig mån höjas. Ja, så har ej allenast 1873 års Stats-Utskott, utan äfven samtliga de af sakkunnige män bestående, för veterinärväsendets ordnande tillsatta komitéer sagt. Jag för min del vågar icke sätta mig upp emot dessa auktoriteter. Skulle emellertid något tvifvel det oakadt hos en eller annan förefinnas, så hemställer jag, om det icke kunde vara i sin ordning, att Riksdagen afgjorde saken ungefär på följande grund: Vi vilja nu bevilja de medel Kongl. Maj:t förnyade gånger begärt för veterinärbyggnaderna i Stockholm; vi hafva då efterkommit allt hvad Kongl. Maj:t i det afseendet önskat; det blir hädanefter Kongl. Maj:ts ensak att på administrativ väg tillse, det vårt veterinärväsende på ett tillfredsställande sätt varder ordnad. Vi hafva gjort hvad på oss ankommit. Jag är i så fall fullkomligt öfvertygad om att det skall lyckas Kongl. Maj:t att på ett nöjaktigt sätt lösa denna fråga, hvilket under motsatt förhållande fortfarande lär för honom blifva en omöjlighet.

Jag vill nu endast tillägga ett par ord med anledning af den från ett håll i dag framkastade meningen, att man skulle kunna nöja sig med en reparation af de nuvarande veterinärbyggnaderna. Jag anser detta endast för ett mycket olyckligt sätt att för tillfället köpa sig fri från frågan. Veterinärinstitutets nuvarande byggnader äro belägna på en för deras ändamål alldeles olämplig plats. För att bevisa detta torde icke behövas mera än att påpeka, att det, som numera anses nödvändigt vid alla dylika anstalter, nemligen utrymme för sjukängar åt kreaturen, är omöjligt att åstadkomma inom institutets nuvarande trånga område. Huru är det tänkbart att i detta fall göra någon förbättring genom reparationer, eller ens att genom dem afhjelpa den brist på utrymme för samlingarne, öfver hvilken institutets lärare länge klagat, och som haft till följd, att dessa samlingar icke kunnat så uppställas och vårdas, som de förtjenat.

Hvad slutligen beträffar den framställda åsikten, att veterinärinstitutet kunde förläggas till hvilket annat ställe som helst i landet, blott icke Stockholm, så tror jag att densamma ej förtjenar något afseende, enär den innebär, att man skulle aflägsna sig från den plats, der den största tillgången på vårt förnämsta husdjur erbjudes åt veterinärkliniken och som dessutom eger de största vetenskapliga samlingar, hvilka för den förnämsta veterinäranstalten i vårt land det borde vara af stort värde att ega i sin närhet.

Herr Edström: Till följd af det intresse jag hyser för veterinärväsendet i vårt land har jag, för att personligen skaffa mig närmare kännedom om det skick, i hvilket veterinärinstitutets byggnader för närvarande befunne sig, sjelf på platsen derom tagit kännedom. Jag fann då till min stora förvåning, att institutet i nämnda hänseende verkligen är ganska vanlottadt. På grund häraf och af de skäl, som här i dag anförts af åtskillige Andra Kammarens ledamöter, hyser jag för min del den bestämda öfvertygelsen, att Riksdagen icke med heder kan undgå att bevilja det af Kongl. Maj:t nu begärda anslaget, och yrkar således bifall till den Kongl. propositionen.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Jag har under alla de föregående riksdagar, som denna fråga förevarit till behandling, önskat, att vi en gång skulle kunna lyfta veterinärbildningen till den ståndpunkt, som är oss värdig och äfven af behofvet påkallad; men jag har trott att detta skulle kunna ske genom en förbättring af veterinärinstitutets nuvarande byggnader, och hade derföre helst velat instämna i Herr Ola Anderssons förslag. Då jag emellertid af diskussionen funnit, att detsamma icke har någon utsigt till framgång, så vill jag för min del ej heller hålla på detsamma, utan förenar mig med dem, hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Det skäl, som i främsta rummet härvid varit för mig bestämmande, är den omständigheten, att institutets nuvarande lokal icke lemna tillräckligt utrymme för de sjuka djurens rörelse. Jag hoppas att, om man nu beslutar att institutet skall flyttas till en annan plats, utrymmet för detsamma åtminstone måtte tilltagas så stort, att det blifver för framtiden tillräckligt, utan att mera mark behöfver för detsamma exproprieras. Vid sådant förhållande kan jag således icke annat än låta min föregående åsigt angående den plats, der institutet nu är beläget, falla. Jag yrkar sålunda afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, derföre att jag funnit densamma innehålla den enda för närvarande för oss möjliga utvägen att lyfta institutet till den ståndpunkt, hela landet bör önska och fordra.

Herr Jöns Pehrsson: Med anledning af Herr Ecklesiastikministerns yttrande att man skulle vara på väg att frångå Stats-Utskottets afstyrkande hemställan i denna fråga, vill jag för min del åtminstone förklara, att jag icke stillatigande vill göra mig saker till ett beslut i en dylik syftning och således måste i frågan yttra mig.

Jag har vid föregående riksdagar, då denna fråga varit å bane, förklarat att jag såsom riksdagsman alltid skulle komma att motsätta mig nu ifrågavarande anslag, så länge man envisades med att vilja hafva veterinärinstitutet i hufvudstaden eller i dess närhet, detta derföre att, lika litet som man kan uppfostra t. ex. dugliga skogstjenstemän inom hufvudstaden, lika litet är hufvudstadens atmosfer i min tanke lämplig för uppfostrandet af dugliga veterinärer. Sjelfva samhällslifvet i hufvudstaden är, enligt min tanke, icke passande för dylika inrättningar, som den nu ifrågavarande. Man klagat öfver, att det icke finnes flera fullständiga veterinärläroverk i riket, än veterinär-

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

institutet i Stockholm; men man klagar icke öfver det sätt, på hvilket eleverne här utbildas, och dertill finnes dock, såsom erfarenheten visar, ofta fullt giltiga anledningar. Eleverne vid veterinärinstitutet kunna nemligen, lika litet som eleverne vid skogsinstitutet, här i Stockholm erhålla den praktiska undervisning, som för deras blifvande yrke är nödvändig. Det är af denna orsak, som jag varnat och skall, så länge jag kan, varna emot fortgående på den för veterinärundervisningen för närvarande inslagna banan; jag tror nemligen, att veterinärundervisningen aldrig blir fullt ändamålsenlig, så länge man utgår från den synpunkten, att detta praktiska yrke skall inhemtas här i hufvudstaden. Huru beskaffad undervisningen här vid veterinärinstitutet för närvarande är och hvilka insigter eleverne der förvärfva, derom torde en hvar lätt kunna döma, som vet att det inträffat, att från institutet utexaminerade veterinärer varit så okunnige, att de icke kunnat skilja t. ex. hästsjukdomen rots från andra hästsjukdomar, ett förhållande som, efter hvad jag har mig bekant — jag säger icke detta för att derigenom kasta skugga på en hel tjenstemannacorps — för icke länge sedan inträffat med en från institutet utexaminerad praktiserande djurläkare och ådragit honom en rättegång alla instanserna igenom och hvars afgörande för närvarande är beroende på Högsta Domstolens pröfning.

Utgången af denna sak vet man således ännu icke, och den hör dessutom icke hit; men icke må det väl vara lärarnes fel, att sådana finnas. Jag vill åtminstone icke kasta någon skugga på dem. Skulle våra husdjur icke på annat sätt räddas, än genom veterinärer, då beklagar jag landtbrukarne, ty vi hafva icke tillgång till sådana och få det icke heller. Jag tror således, att, om skicklige veterinärer behöfvas för arméus hästars behof, de kunna utbildas i de läroverk, vi nu hafva.

Hufvudsaken är emellertid, att jag icke vill bevilja detta anslag, så länge man vill hafva institutet förlagdt i Stockholm. Jag har, beträffande hofslagarekonsten, sett, att den kunnat utöfvas mycket bättre vid Alnarps landtbruksinstitut än vid veterinärinstitutet i Stockholm, och att åtskilliga personer af denna konst inhemtat mera på förra stället än på det senare.

Man har talat om, att utrymme för sjukstallar borde beredas. Jag tror icke, att institutets hufvudsyfte är att hafva en mängd sjuka djur, utan att åt så många elever som möjligt bereda tillfälle till att utöfva praktik, hvilken jag tror kunna beredas vare sig i Skara eller, såsom jag förut yttrat, på något annat ställe.

Som sagt är, så länge man vill hafva institutet förlagdt i hufvudstaden, skall jag yrka afslag å denna framställning; och jag slutar således nu med att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, under förhoppning att Kammaren icke låter öfvertala sig till något annat beslut i detta fall.

Herr C. A. Larsson: Det ser verkligen ut, som om Stats-Utskottet skulle komma att lida ett nederlag vid denna punkt; men

jag vill fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att det icke gerna kan vara lockande för Stats-Utskottet att tillstyrka beviljandet af en half million för uppförande af byggnader vid en läroanstalt, der endast sexton elever finnas att undervisa. Om detta anslag beviljades, skulle hvarje elev årligen kosta staten 1,000 kronor eller något deröfver; och på en sådan kostnad tror jag icke man gerna vill, efter de hushållsprinciper man hittills följt, ingå.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Man har dessutom förespeglat, att staten skulle få största delen af den begärda summan tillbaka genom försäljning af den tomt, veterinärinstitutet för närvarande är förlagdt på; men om så är, tror jag, att deri har legat en god anledning för vederbörande att, genom infordrande af anbud derpå, sätta Riksdagen i tillfälle att bedöma, hvad i köpeskillning derfor vore att vänta. Hade detta skett, hade också byggnadsanslaget sannolikt långt före detta varit beviljadt; men så länge man icke har någon säkerhet i detta fall, tror jag man bör vidblifva den åsigt, Utskottet uttalat. Man får komma ihåg, att en half million är en alltför stor summa att bygga för. Skulle åter händelsen göra, att så stora byggnader i framtiden komma att behövas, bör väl också åt framtiden bevaras bestämmelserätten deröfver. Och i allt fall kunna icke alla dessa byggnader blifva på en gång färdiga; och således erfordras nu icke en half million för uppförande af ett hus, hvori 16 elever skulle undervisas. Den begärda summan är så orimligt hög, att man kan säga, att det blifvit begärdt mera än 100 procent mera än som med rimlighet kunde begäras och för ändamålet erfordras.

Vare detta nog sagdt till försvar för Stats-Utskottets här gjorda afstyrkande.

Herr Törnfeldt: Jag röstade för afslag å Kongl. Maj:ts proposition angående förhöjdt anslag till veterinärrättningen i Skara, emedan jag ansåg, att vi skulle hafva ett veterinärinstitut, och att detsamma borde vara förlagdt i hufvudstaden, som är hufvudsätet för alla vetenskaper.

Det är icke skäl att uppskjuta afgörandet af den fråga, som nu föreligger, ty det är af vikt att snart få ett veterinärinstitut, der ett för landets behof tillräckligt antal elever kan undervisas. Det är också af vikt att få vetenskapen i denna genre att så uppblomma, att från detta institut må kunna utgifvas och bland allmänheten spridas populära handböcker, som behandla de bland boskapen allmänast förekommande sjukdomar. Derigenom skulle många olyckor kunna förekommas; ty det kommer säkerligen att dröja länge, innan vi få veterinärer anställda på landet så tätt, som behofvet kräfver; och då de sjukdomar, som anfalla djuren, vanligen äro akuta och häftiga, samt veterinärerne så aflägsset boende, att man icke i hast kan tillkalla dem, skulle det helt visst vara ganska nyttigt att hafva en sådan handbok att vid sådana fall följa. Med en sådan skulle man åtminstone i många fall kunna hjälpa sig.

Jag yrkar således afslag å Utskottets hemställan och bifall till

Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

Kongl. Maj:ts proposition. Det är här fråga om en sak, med hvars afgörande man icke bör draga ut på tiden.

Herr Engländer: I motsats mot min länskamrat, som framstälde sina skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna del, får jag för min del yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till den Kongl. propositionen. Detta gör jag så mycket hellre, som ingen plats kan vara mer lämplig att dit förlägga ett större veterinärinstitut än hufvudstaden; hvarest, såsom bekant, finnas en mängd samlingar i naturvetenskapligt hänseende, hvilka äro lätt tillgängliga och till stort gagn för både lärare och lärjungar i denna vetenskaps-gren.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Björnstjerna: Blott ett par ord till svar å Herr C. A. Larssons anförande. Denne talare måtte hafva missuppfattat Kongl. Maj:ts förslag. Här är visst icke fråga om att uppföra ett veterinärinstitut för 16 elever, utan, enligt hvad jag föreställt mig, ett institut som vore tillräckligt för alla veterinärelever i landet; och att deras antal bör vida öfverskrida siffran 16, derom borde alla vara öfverens. Riksdagen har sjelf ifrågasatt ett institut för 60 elever, och enligt den beräkningen är också det Kongl. förslaget uppgjort. Ja, det nya institutet kan, såsom jag redan förut tagit mig friheten visa, till följd af sina rymliga auditorier och samlingssalar lemna undervisning icke blott åt ofvannämnde 60 utan åt så många elever, som någonsin kunna anskaffas.

Den andra af de betänkligheter samme talare hyste bestod deruti, huruvida med någon sannolikhet kunde antagas, att staten verkligen skulle erhålla de beräknade 320,000 kronorna för institutets gamla tomter, när dessa en gång kunna försäljas. Ja, detta är så säkert som en dylik sak kan vara. Hvar och en som känner något till, huru i dylika fall tillgår, vet mycket väl att jordvärdet beräknas efter de prisförhållanden per qvadratfot som för tillfället äro gällande i den trakt af staden, der egendomen är belägen. Efter denna grund är kalkylen uppgjord; närmare kan man naturligtvis icke på förhand komma, men då jordvärdet här dagligen stiger, kan man vara fullt förviss att denna beräkning åsminstone icke är för hög.

Herr Winborg: Vid fråga om en eller två klasser veterinärer, var jag på deras sida som önskade blott en.

Sedan är frågan: ett eller två läroverk.

Vill man blott ett, torde Stockholm för detta vara rätta platsen; och är då der behofvet af nya byggnaden påtagligt. Men äfven om man vill hafva två läroverk, tycks — efter de upplysningar här lemnats — det vara mer förenligt med god hushållning att nybygga än att reparera; ehuru behofvet naturligtvis då är mindre trängande än i förra fallet.

Vill man, då Skara veterinärrättning nu en gång finnes, bibehålla den, så kunde ju möjligen dertill finnas skäl, om den verkligen kan

med det ringa anslag som begärts utveckla sig till något jemförligt med den i Stockholm: men hade det varit till sakens fördel om denna utveckling — förutsatt att lifskraft till sådan finnes — skett från Rossanders förslag, som har lika inträdesfordringar på båda ställen.

Dock härom är ej nu frågan; den gäller anslag till nya byggnader för veterinärinrättningen i Stockholm; och tycks som alla borde kunna förena sig om att i denna punkt bifalla regeringens förslag.

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Jag ber endast, att i anledning af min länskamrats yttrande, att Stockholm vore lämpligaste platsen för ett veterinärinstitut på den grund, att här finnas en så stor mängd samlingar till elevernes gagn och nytta, få nämna att — om jag än medgifver lämpligheten för veterinärelever af att under studietiden hafva tillgång till naturhistoriska museer — det dock förundrar mig, huru t. ex. i Upsala och Lund menniskoläkare kunna utbildas till duglige män i sitt fack. Enligt den nyssnämnde talarens uppfattning borde man väl i främsta rummet se till, att de båda universiteten flyttas till Stockholm, på det att de blifvande läkarne må sättas i tillfälle att besöka här varande rika samlingar. Jag tror dock, att det kommer att dröja länge, innan någon sådan flyttning på allvar kommer att ifrågasättas. För öfrigt vädjar jag till hvar och en att sjelf säga hvilkendera berättelsen om de båda veterinäranstalterna som varit angenämast att genomläsa. Af dessa berättelser framgår att, under det i Skara finnas rikliga tillfällen att studera sjukdomarne hos alla husdjur, såsom hästar, får, oxar, svin m. fl., har eleven vid institutet i Stockholm endast att tillgå hundar, kattor och några hästar vid sina praktiska öfningar.

Min länskamrat får derföre ursäktas mig, om jag tror, att eleverne vid Ultuna och Alnarps landtbruksinstitut beredas större praktisk utbildning, än hvad som kan komma en veterinärelev till godo här i Stockholm. Hvad för öfrigt vidkommer den teoretiska utbildningen, så torde väl den kunna förvärfvas, utan att eleven derföre måste freqventera alla möjliga vetenskapliga samlingar, som finnas i hufvudstaden.

Herr Englander: Min granne och länskamrat, som nyss hade ordet, måtte väl hafva sig bekant, att ingen läkare kan afsluta sin studiekurs, vare sig i Upsala eller Lunds universitet, förrän han under någon tid genomgått en praktisk kurs vid Karolinska institutet i Stockholm. Man torde häraf finna, att det fullkomligt håller streck, hvad jag, förra gången jag hade ordet, tog mig friheten yttra, nemligen att de ämnessvenner, som egna sig åt läkareyrket, hafva rikligare tillfällen att utbilda sig för sitt framtida kall här i Stockholm än på något annat ställe i landet.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen upptog de meningar, som förekommit, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte bifallas,

*Ang. byggnads-
anslag för
veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

dels ock på bifall till det af Herr Ola Andersson under öfverläggningen framställda förslag. Den förstnämnda af dessa propositioner fann Herr vice Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits bifall till Kongl. Maj:ts förslag, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under litt. f) i utlåtandet N:o 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts framställning om anslag för uppförande af nya byggnader för veterinärintitutet i Stockholm.

Omröstningen försiggick och utföll med 83 ja mot 80 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 11.

Föredrogos och biföllos:

Lag-Utskottets utlåtande N:o 17, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för handelsdomstolars införande i de större städerna inom Sverige; och

Samma Utskotts memorial N:o 18, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning.

§ 12.

*Om inrättande
af ett nytt
stats-departement.*

Skedde föredragning af Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om inrättande af ett nytt statsdepartement.

Utskottet hade hemställt:

att Friherre *D. von Schulzenheims* motion N:o 173 deruti förslag framstälts om förändring af 6 § Regeringsformen sålunda, att ett särskildt departement för jordbruk och kommunikationer skulle inrättas, men antalet statsråd derigenom icke förökas, utan en af de konsultativa platserna förändras till departementschefspats måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Beträffande denna fråga afgåfvos nu yttranden af:

Motionären, Friherre von Schulzenheim: Den tidpunkt, under hvilken detta Utskottets betänkande framkommit, är så nära Riksdagens slut, att jag knappast vill tänka på att begära Kammarens bifall till en återremiss. Frågan är likväl af den vikt och har vunnit så stor terräng, att jag, oakadt jag icke vill hålla något liktal öfver min motion, anser mig böra framställa en fråga till de närvarande ledamöterna af Konstitutions-Utskottet. Den frågan är: hafva Konstitutions-Utskottets ledamöter väl besinnat, uti hvilken återvändsgränd Riksdagen stannat genom Konstitutions-Utskottets beslut att icke befatta sig med den utväg till lösning af den konstitutionela konflikten, som här föreligger för Riksdagen?

Det är egentligen Andra Kammaren jag yttrar mig om, emedan densamma var den, som fattade det beslut, hvilket jag beklagar. Det var nemligen beslutadt att förkasta Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en ny styrelse för handel och näringar. För min del gillar jag icke fullkomligt detta förslag, men då jag hörde af chefen för Civil-departementet, att det icke borde betraktas såsom ett fullt färdigt och utarbetadt opus, som icke tålde vid förändringar och jemkningar, utan att det vore, hvad jag anser det för, ett öfvergångs-förslag, så anser jag att Kammaren handlade mindre välbetänkt, då Kammaren afslog detsamma. Vi hade då sluppit från denna sedan år 1809 evigt återkommande fråga om Kommerskollegii ombildning. Detta embetsverk, som är så nära att falla och som darrar i sina fogningar, afvaktar nu den gemensamma votering, som kommer att slutligen afgöra dess öde.

Kammaren och dess ledamöter i Konstitutions-Utskottet borde hafva betänkt, att, om denna motion framdeles återkommer och vinner terräng, så hade man vunnit det att genom Kommerskollegii ombildning byråerna redan varit färdiga och i full verksamhet samt kunnat lätteligen inflytta under sine respektive departement. Genom antagande af nämnda förslag hade hälften af frågan redan varit löst och den föreslagna förändringen af departementen kunde genast hafva effekuerats. Förändringar, sådana som den nu föreslagna, måste gå långsamt och vara förberedda för att allt skall medföra önskad nytta. Hade jag följt min innersta tanke, så hade jag föreslagit, att ingenting i grundlagen skulle stadgas om departementens indelning, detta vill jag anse vara det bästa och riktigaste. Det bör tillhöra Kongl. Maj:t allena att bestämma om denna fördelning af ärendena mellan departementen, — ej blott den "närmare fördelning," som nu tillkommer Kongl. Maj:t, utan *hela* fördelningen — derföre att detta är ett förvaltningsbestyr; och det enda Riksdagen enligt min åsigt har dermed att göra, är att bestämma beloppet af de medel, hvilka öfverlemnas till Kongl. Maj:t för bestridande af statsförvaltningens utgifter inom en viss del af riksstyrelsen, på sätt Kongl. Maj:t begärt. Nu hade allt för väl Konstitutions-Utskottet, som förut behandlat frågan och som, på sätt detsamma i ingressen erkänner, förut framlagt förslag i detta syfte, bort hafva egnat åt motionen en mera fullständig behandling och formulerat ett förslag till beslut i den riktning jag föreslagit. Detta har Utskottet icke gjort, ehuru det vill synas mig, som om premisserna i Utskottets

*Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)

motivering bort föranleda till en annan konklusion än det resultat, hvartill Utskottet nu kommit. Utskottet påminner nemligen derom, att förslag i samma syftning redan förut blifvit af mig framställt, och att Utskottet i anledning deraf hemställt, att ett särskildt departement för näringar och allmänna arbeten måtte blifva inrättadt, emot det att Landt- och Sjöförsvars-departementen sammansloges till ett gemensamt Krigs-departement. Utskottet erinrar vidare derom, att Första Kammaren afslog denna framställning och biföll motionärens förslag, men att Andra Kammaren antog Utskottets hemställan. Begge Kamrarna önskade således förändringen, ehuru icke på samma sätt; och därför har Utskottet vid denna riksdag ej ansett lämpligt att tillstyrka antagande af mitt förslag, emedan Kamrarna tänkt sig den ifråga ätta förändringen genomförd på olika sätt. Denna skiljaktighet i uppfattningen om sättet för förändringens ävägbringande berodde hos Utskottet och denna Kammare på en sparsamhetsidé, som i sanning var allt för litet praktisk; ty att, just då vi stå i begrepp att borttaga indelningsverket och införa en ny försvarsorganisation, sammanslä båda försvars-departementen till ett kan väl icke vara lämpligt. Ordspråket säger ju: "näst att se en full prest, finnes ju ingenting så olyckligt som att se en sjöman till häst". Om man tänker sig en verklig sjöman hålla mönstring med kavalleri, eller en kavalleri-general som, när han gjorde inspektionsresan till flottans stationer, läge sjösjuk i fartygssalongen, så finner man lätt olämpligheten af en sådan anordning, och om äfven sådana händelser icke skulle inträffa, så är det ju gifvet, att, om en departementschef skulle förena begge dessa departement, så måste han på visst sätt ligga i händerna på sina underlydande, ty om han ock kan förstå det ena departementets ärenden, så kan han dock icke vara hemmanstadd i det andras, och han måste i detta senare hafva en expeditionschef, på hvilken han kan lita, och då få vi i sjelfva verket två departementschefer, den ena med departementschefens rang och den andra med blott expeditionchefs; den sparsamheten anser jag vara mycket olämplig.

Jag anser fortfarande, att mitt förslag är mera praktiskt och riktigt, nemligen att indraga en af de tre konsultativa statsrådsplatserna och förändra densamma till statsrådsplats med portfölj. En sådan anordning skulle hafva medfört mycket ringa tillökning i utgifter, och Cheferne för de andra departementen skulle hafva blifvit lättade från de betungande arbeten, med hvilka de nu äro öfverlastade. Det hade minnsann icke varit svårt för Konstitutions-Utskottet att framlägga ett sådant förslag. Detta mål skulle kunna vinnas, om frågan blefve till Utskottets förnyade behandling återlemnad. Jag skall dock icke yrka på återremiss, men om någon annan af Kammarens ledamöter skulle anse frågan vara af den vikt att böra återremitteras, så kommer jag att instämma med honom. Man skulle derigenom beträda en väg, hvarigenom en så vigtig fråga kunde erhålla sin lösning, och på samma gång konflikter för framtiden undvikas. För att vinna detta sista ändamål hafva vi blott tre utvägar; den första att antaga Kongl Maj:ts förslag om att inrätta en styrelse för handel och näringar, den andra att inrätta ett nytt departement, under hvilket direkt

kunde inflyttas en del af de göromål Kommerskollegium nu har och på andra departement de öfriga delarne af kollegiets verksamhet, och den tredje skulle vara att, om icke något af dessa förslag vinner bifall, dragas med Kommerskollegium ytterligare ett eller annat år, och detta till och med ett defekt kollegium, der presidentslönen är indragen. Jag förmodar nemligen, att Kamrarne komma att stanna vid samma beslut i år som vid förra riksdagen. Det är denna återvandsgränd, hvarom jag förut talat.

*Om inväntande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Då nu, såsom Konstitutions-Utskottet anmärkt, frågan varit före vid flera riksdagar, hade väl Utskottets ledamöter haft tillräcklig tid att sätta sig in uti densamma och framställa förslag i ämnet, som under loppet af ett år kunnat vara afgjort. Det är väl sant, att denna fråga kan väckas vid nästa riksdag, men den måste först förklaras hvilande, och beslutet kan icke fattas förrän om fyra år. Detta är en tidsförlust, som är väl värd att beakta.

Det kan icke vara angenämt för Riksdagen och icke heller för den andra statsmakten att hafva denna fråga såsom ett tvisteämne för att dermed besvära hvarandra, åtminstone behöfs det icke att bevara ett sådant tvisteämne, att hålla det kärt, sådana komma nog upp af sig sjelfva vid hvarje riksdag. Det kan icke vara nyttigt att hafva ett sådant Eris-äpple att jemt och samt bita uti. Jag önskar, att Kammaren måtte erkänna nödvändigheten och riktigheten af den framställning, jag i min motion gjort, om den än ej kan för dagen antagas. Jag anser icke, att densamma är af Utskottet underkänd, utan antager blott, att Utskottet icke haft nog tid att egna åt densamma.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Med anledning af Herr Friherre von Schulzenheims framställda fråga till Konstitutions-Utskottets ledamöter vill jag blott påpeka, att Konstitutions-Utskottet icke hade någon särskild uppgift sig förelagd att ordna för Kommerskollegium, utan att Utskottet blott hade att behandla den motion, som Herr Friherre von Schulzenheim inlemnad, helt och hållet utan sammanhang med frågan om Kommerskollegii ombildning, och hvarför Utskottet kommit till detta resultat lemna det lilla betänkandet också svar på.

Det är naturligt att, när förslag flera gånger förut framkommit i samma syfte och Kamrarne vid deras behandling stannat i olika beslut, det skall förefalla något betänkligt att kunna hoppas att Kamrarne nu skulle förena sig om ett annat beslut, än de förut fattat. Det torde väl icke vara möjligt. Nu säger Herr Friherre von Schulzenheim, att, om han följt sin innersta öfvertygelse, så hade han väckt förslag att Riksdagen icke skulle befatta sig med att reglera regeringsärendenas fördelning inom Stats-rådet. Detta anför också Utskottet såsom skäl för att tillstyrka afslag å motionen, samt säger äfven, att det väntar sig, att Kongl. Maj:t skall komma in med förslag i ämnet, nemligen med förslag till annan fördelning af ärendena mellan departementen, och då kan man hafva skäl att hoppas på Riksdagens bifall. Motiveringen hade kunnat göras fullständigare, men resultatet hade

*Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.*
(Forts.)

ändock blifvit detsamma, synnerligast derföre att motionen kom in så sent på Riksdagen. Tiden var alltför långt framskriden, så tyckte åtminstone Utskottets ledamöter, och derföre var man temligen öfverens om, att, vid den ställning frågan då hade, Utskottet icke för närvarande kunde tillstyrka bifall till motionen. Deri ligger ock den antydning, att, i händelse Kongl. Maj:t icke inkomme med förslag i denna riktning, så står det Riksdagens ledamöter öppet att ytterligare väcka förslag i ämnet. Emellertid tror jag, att det är intet att göra vid saken nu, utan jag förmodar att Kammaren bifaller hvad Utskottet föreslagit.

Herr P. Nilsson i Espö: Herr Talman! Det är verkligen icke så godt för Konstitutions-Utskottet att kunna afhugga den gordiska knuten, såsom en ärad talare benämmt denna fråga. Den har varit å bane många gånger tillföre, på sätt också af motiveringen framgår, men städse hafva Kamrarna varit af olika åsigt, så att, medan ena Kammaren afslog frågan, bifölls den i den andra. Inom Konstitutions-Utskottet fanit man, att det för närvarande icke vore värdt att framlägga något förslag till experimenterande hürutinnan på ett eller annat sätt, utan att allra bäst vore att låta förslag i denna fråga utgå från regeringen sjelf, som ju måste bättre känna till verkliga förhållandena och sättet att ordna stats-departementen.

På grund häraf får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Werner Ericson: Herr Jonas Andersson sade visserligen, att Utskottet icke haft sig förelagdt att upptaga frågan om Kommerskollegium, utan endast att afgöra frågan om inrättandet af ett nytt statsdepartement, sådan den i Friherre von Schulzenheims motion föreligger. Jag skall med anledning häraf be att få göra några sammanställningar, af hvilka hvar och en må ega att draga den slutsats, han behagar, huruvida icke Utskottet, utan att hafva erhållit ett sådant uppdrag, möjligen kunnat låta sig påverka af det sammanhang, hvori frågan om Kommerskollegii ombildning står till förevarande fråga. Genomläser man då Utskottets utlåtande, finner man, att det är trenne skäl, på hvilka Utskottet i år icke velat tillstyrka den af motionären föreslagna förändringen, men äfven att med två af dem det egenomliga förhållande eger rum, att de innehålla alldeles detsamma som Utskottet i fjor anförde såsom skäl för bifall. Utskottet säger nemligen uti sitt förra året i frågan afgifna utlåtande, att "Utskottet visserligen icke förbisett, att de af Utskottet nu förordade förändringar synnerligen ingripa i regeringens egen verksamhet och således måhända bort förutsätta ett förslag derom från regeringens sida." Det oaktadt säger Utskottet straxt derefter, att, då det i de anföranden, som chefen för Civil-departementet haft till statsrådsprotokollet, ligger ett otvetydigt bevis, att införandet af ett sådant departement, som blifvit föreslaget, af regeringen önskas, Utskottet på grund häraf icke tvekar att inlåta sig på frågan. Skulle då icke detta skäl gälla lika väl i år som i fjor? Vidare säger Utskottet i samma utlåtande, att orsaken, hvarföre regeringen icke då framkommit med ett förslag i

*Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

frågan, vore den, att, "då de begge förut derom framställda förslagen blifvit af representationen förkastade, regeringen icke velat för tredje gången utsätta sig för Riksdagens afslag." Men då frågas: hvarföre skulle regeringen i år hellre vilja utsätta sig för ett sådant afslag? Det är, som man finner, precis samma argumenter, Utskottet användt i år som i fjor, ehuru med en motsatt användning. Hvad åter vidkommer Utskottets påhitt i fjor att Landt- och Sjöförsvars-departementen borde sammanslås till *ett* gemensamt Krigs-departement och de derfor anförda skäl, tror jag Utskottet bör vara bäst belätet med att man, såsom motionären sjelf redan påpekat, anser det vara blott ett uttryck af Utskottets sparsamhetsanda.

Det ytterligare skäl, som i år föranledt Utskottet att icke tillstyrka motionärens förslag, är den "väsendtligen skiljaktiga uppfattning", som de begge Kamrarna haft i fråga om ordnandet i öfrigt af Statsrådets sammansättning, sedan ett nytt departement för handel och näringar blifvit inrättadt. Nu är det emellertid särdeles egendomligt, att, då Utskottet i fjor icke tvekade att taga i tu med frågan, oakadt regeringen icke då framkommit med något förslag, och såsom skäl derfor anförde hvad jag förut omnämnt, nemligen att regeringen icke ville utsätta sig för att för tredje gången få ett afslag, Utskottet i år icke inlätit sig på saken, på grund af, bland annat, att det ansett sig böra afvakta förslag i ämnet från Kongl. Maj:t.

Denna fråga och frågan om Kommers-kollegium stå dock med hvarandra i ett oskiljaktigt sammanhang, och uti sitt uttalande i statsrådsprotokollet anför Herr Departements-chefen såsom sin åsigt, att en nödvändig förutsättning för Kommers-kollegii indragning vore inrättandet af ett nytt departement och göromålen öfverflyttande på detta. I fjor kom denna Utskottets hemställan in till Kamrarna på samma gång som frågan om Kommers-kollegii indragning, och det var då man föreslog att göra regeringen den obehagliga öfverraskningen att helt enkelt stryka anslaget till kollegii president och sålunda fick till stånd den så kallade konstitutionela konflikten.

I år har detta förslag kommit från Friherre von Schulzenheim, och jag förmodar han icke haft anledning att antaga något annat, än att det skulle blifva gynnsamt mottaget, efter som han icke tvekat att så sent inkomma dermed. Men att han derutinnan misstagit sig, det visar sig af Konstitutions-Utskottets afslag. Huruvida tidpunkten då Friherre von Schulzenheim inlemnade sitt förslag är i något afseende olika med den nuvarande, då Konstitutions-Utskottet afgifvit sitt utlåtande deröfver, vill jag lemna derhän. Jag gör endast några sammanställningar, och hvar och en må med anledning deraf göra de reflexioner han behagar.

Hvad beträffar Friherre von Schulzenheims yttranden, att det under nuvarande förhållanden vore svårt att komma till något slut med Kommerskollegii-frågan, och att konflikten derom befinner sig på samma punkt som förut, samt att Riksdagen, om motionen nu förkastas, råkat in i en återvändsgränd, så instämmer jag helt och hållet deri, och diskussionen i dag har gifvit mig den största anledning till den misstanken, att, såsom samme talare yttrade, man vill hålla frågan

Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)

om Kommerskollegii ombildning öppen för att fortfarande vid tillfälle som ett lämpligt agitationsmedel användas. Jag är nemligen ej ens fullt säker på, huruvida det förslag till voteringsproposition, Stats-Utskottet i dag framlagt, i sig innefattar äfven frågan om anslag.

För egen del skulle jag helst sett, om Kammaren kunnat bifalla Friherre von Schulzenheims förslag, och regeringen, med stöd af en Kammares sålunda uttalade åsigt, kunnat ännu under innevarande riksdag inkomma med ett förslag i frågan; men som tiden är dertill för kort, afstår jag från att yrka något.

Herr Ola Jönsson i Kungshult, hvilken å utlåtandet låtit anteckna sig såsom reservant mot den deri begagnade motivering, erhöll nu ordet och anförde: Jag tror, att den siste ärade talaren gått vid sidan af saken och betydligt afvikit från det ämne som föreligger. Så vidt jag icke alltför oriktigt uppfattade samme talare, yttrade han, att han icke vore säker på, om det förslag till voteringsproposition angående Kommerskollegium, som ifrån Stats-Utskottet nyss förelegat, i sig äfven innefattade frågan om anslag. Detta, må jag säga, var en märkvärdig motsägelse; ty hade talaren icke klart för sig, att samma proposition innefattade äfven anslag, kan jag icke förstå, hvarföre han så lifligt yrkade bifall till densamma, när det ej får voterats gemensamt om andra än anslagsfrågor. Jag vill emellertid icke göra mig skyldig till samma förseelse att tala utom ämnet, utan skall hålla mig till frågan.

I likhet med motionären och den siste ärade talaren anser jag, att Utskottets motivering hade kunnat vara och till och med *bort* vara annorlunda än hvad den är. Utskottet gör sig genom denna motivering utan tvifvel skyldigt till en skarp motsägelse mot hvad Utskottet i samma fråga tillförene yttrat, t. ex. vid sistlidne riksdag. Härtill kommer att Utskottet nu låtit inflyta följande yttrande, nemligen: "och då dessutom de ifrågasatta förändringarne synnerligen ingripa i Regeringens egen verksamhet, torde Riksdagen, innan han för sin del ånyo inlåter sig i hufvudsaklig pröfning om sättet för Statsrådets omorganisation, böra tills vidare afvakta så väl förslag i ämnet från Kongl. Maj:t, derest en förändrad anordning af statsdepartementen skulle af Kongl. Maj:t anses behöflig, som äfven i sammanhang dermed en närmare utredning af de omständigheter, som på frågans rätta bedömande kunna inverka;" Jag anser det icke vara välbetänkt eller rätt, att Riksdagen skulle vilja äfven i denna fråga afhända sig sin rätt till iniativ; och jag tror, på sätt också motionären framhållit, att behovet af ett Statsdepartement för jordbruk och kommunikationer, eller hvad man vill kalla det, är någonting, som lika snart kan göra sig känt inom Riksdagen, som från Regeringens sida. Detta i fråga om motiveringen.

Beträffande sjelfva saken tillåter jag mig nämna, att, derest motionärens förslag inkommit till Riksdagen — och följaktligen äfven till Konstitutions-Utskottet — tidigare än som skedde, så hade förslaget *möjligen* rönt en i någon mån olika behandling inom Utskottet. Det ligger nemligen i öppen dag, att Utskottet icke skulle kunnat i något

fall tillstyrka bifall till motionärens förslag, med mindre Utskottet tillika föreslagit en förändring uti *det* Utskottets förslag, hvilket af Riksdagens båda Kamrar antagits såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling vid nästkommande riksdag, nemligen frågan om rätt för konungen att nämna en premierminister eller konseljpresident. Det var, som sagdt, alldeles omöjligt, att utarbete ett förslag med anledning af motionärens framställning, med mindre man måste sönderplocka det nyss på bordet lagda, till nästa riksdag hvilande betänkandet, och något sådant voro Utskottets ledamöter icke benägne för. Ty har man en gång lagt ett förslag att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, vill man icke genast börja rifva sönder detsamma. Jag vågar påstå, att dessa båda ärenden äro ganska nära sammanhängande med hvarandra, och hade, som sagdt, Utskottet fått den sista motionen till behandling, *innan* det utarbetat sitt utlåtande med anledning af det förstnämnda ärendet, hade möjligen det nu föreliggande utlåtandet blifvit annorlunda.

Nu kan visserligen motionären med full befogenhet säga, att Utskottet varit oförhindradt att äfven *utan* någon framställning från hans sida framkomma med förslag härutinnan. Detta eger väl sin riktighet. Men Herrarne inse nog, att, efter den utgång frågan förra gången rönt i båda Kamrarne, Utskottet icke kunnat vara särdeles benäget för att utan motion nu ånyo framlägga förslag i ämnet; ty det kan icke vara angenämt att gång efter annan få afslag å sina framställningar.

Härtill kommer att jag för min del tror frågan böra lösas på annat sätt, än det af motionären föreslagna. Jag intresserar mig lifligt för upprättandet af ett departement för handel och näringar, eller för jordbruk och kommunikationer, eller hvad man vill gifva det för namn. Men jag tror icke det kan vara behöfligt eller ens välbetänkt, att vi i vårt land lägga oss till icke mindre än åtta Stats-departement. Min öfvertygelse är, att vi kunna hjälpa oss med mindre antal, trots hvad motionären anført och trots hvad härutinnan inom Riksdagen uttalats. Ty utan tvifvel torde Landt- och Sjöförsvars-departementen mycket väl kunna och äfven böra sammanföras till *ett*; och då kunna vi erhålla ett så beskaffadt departement som motionären påyrkat, utan att departementens antal behöfver ökas.

När man nu emellertid icke varit fullt ense om sättet, huru man borde gå till väga vid lösande af frågan, har man, oaktadt mången inom Riksdagen varmt intresserar sig för densamma, ansett, att man ej allt för mycket bör brådska dermed, så att man i Riksdagens sista timme lade fram ett omoget förslag. Icke heller tror jag, att någon fara ligger deruti, att frågan får hvila ännu tre eller fyra år; och dessutom bör man väl icke börja utarbete nya förslag, innan man fått klart för sig, hvad som dervid kan vara det lämpligaste.

På dessa skäl får jag yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Jag har endast begärt ordet med anledning af Herr Werner Ericsons kritik öfver Konstitutions-Utskottets nu begagnade motivering, hvilken det stöder på sislidiet

Om inrättande af ett nytt statsdepartement.
(Forts.)

Om inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)

års Konstitutions-Utskotts yttrande, att ett nytt förslag i ämnet icke kunde vara att påräkna från Kongl. Maj:t, när förut af regeringen gjorda framställningar i samma syfte icke af Riksdagen antagits. Och af alldeles samma skäl är det som Konstitutions-Utskottet nu tvekat att tillstyrka ett förslag i ämnet, hvarom Kamrarne vid flera föregående tillfällen icke kunnat komma öfverens. Utskottet har nu begagnat sig af precis enahanda skäl, som Herr Ericson angifver vara anförda i motiveringen i Konstitutions-Utskottets utlåtande sistlidet år i samma fråga. I det hänseendet stå regeringen och nuvarande Konstitutions-Utskottet på samma punkt.

I öfrigt instämmer jag med Herr Ola Jönsson i fråga om de ytterligare skäl, som tala för att Utskottet för närvarande icke kunnat fästa afseende vid motionärens förslag. Detta förmodar jag att också Kammaren mycket väl inser, synnerligast efter det Kamrarne nyligen, på sätt Herr Ola Jönsson påpekat, antagit ett förslag till förändring i Statsrådets sammansättning att hvila till vidare grundlagsenlig behandling. Hade Herr Schulzenheims förslag framkommit så tidigt, att det kunnat behandlas samtidigt med ofvan berörda fråga, så tror jag visst, att detsamma skulle hafva ledt till något resultat. Men såsom saken nu står, har Kammaren enligt min mening icke något annat att göra än att godkänna Konstitutions-Utskottets afstyrkande hemställan.

I detta yttrande instämde Herr *P. Nilsson* i Kulhult.

Herr Uhr: För min del kan jag ej rösta för bifall till ifrågavarande motion, men instämmer gerna med motionären i hans yttrande, att fördelningen af regeringsärendena emellan de olika stats-departementen borde uteslutas ur grundlagen och i stället bestämmas genom särskild lag.

Här har anförts såsom skäl för afslag å motionen, att nyligen antagits till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling en annan ändring af Regeringsformen, hvarigenom en konseljpresidents utseende inom Statsrådet skulle möjliggöras; och har man ansett, att en sådan ändring skulle lägga hinder i vägen för antagande af motionärens föreliggande förslag. Jag medgifver ock, att dessa båda ändringsförslag nu stå i strid med hvarandra, hvilket deremot ej skulle vara förhållandet, om Riksdagen bestämdt uttalade sig för att fördelningen af regeringsärendena mellan stats-departementen icke borde i grundlag utan i särskild lag bestämmas; och i så fall torde man hafva något i den vägen att vänta af konseljpresidenten.

Herr Verner Ericson: Det ligger mig verkligen om hjertat att ådagalägga halten af de skäl, Utskottets ledamöter haft att anförda till stöd för Utskottets förevarande framställning. Väl hafva vi antagit till hvilande ett förslag till förändring af Regeringsformen, men detta förslag gälde 5 § deri, hvaremot nu ifrågasatta ändringsförslaget afser 6 § och andra i sammanhang dermed stående; och lika litet som detta står i strid med berörda beslut, lika litet torde det behöfva företagas någon ändring i samma beslut för att kunna förklara nu

föreliggande förslaget hvilande till vidare grundlagsenlig behandling. Hela ändringen skulle nemligen inskränka sig till utbyte af siffran 3 till 2 med afseende på de s. k. konsultativa statsrådets antal samt af siffran 7 till 8 hvad angår departementets antal.

Om inrättande af ett nytt statsdepartement.
(Forts.)

Herr Jonas Andersson har påstått, att Utskottet nu användt samma skäl för sin framställning, som sistlidet års Konstitutions-Utskott lagt till grund för sitt utlåtande i ämnet; men skilnaden är den, att Utskottet i fjor ansåg, att regeringen icke kunde för tredje gången framkomma med ett förslag, som vid tvänne föregående tillfällen icke lyckats tillvinna sig Riksdagens sympatier. Första gången en framställning i detta syfte afslogs var vid 1859 års riksdag, och då af Bondeståndet på den grund att jordbruksnäringen icke innefattades i det nya departementets verksamhet. Andra gången framställningen ogillades var vid 1868 års riksdag, och då förnämligast med anledning deraf att man ville afvakta det s. k. Välfärds-Utskottets beslut i en fråga, som med denna ansågs stå i sammanhang. Dessa båda anledningar äro emellertid nu försvunna, och den enda svårighet, som nu återstår och äfven af Utskottet framhållits, är, att Kamrarne i fjor hade olika uppfattning i frågan; denna svårighet är således ny och i stället för att göra hvad för regeringen i fjor var omöjligt helt lätt, skulle den väl verka raka motsatsen, eller att regeringen nu bör först komma fram med ett förslag, deruti Kamrarne visat sig hafva "väsendtligen olika uppfattning,."

Hvad slutligen vidkommer anmärkningen, att jag skulle gått utom saken, upprepar jag hvad jag redan förut sagt, hurusom inom Riksdagen den fråga länge varit å bane att öfverflytta Kommers-kollegii göromål till ett nytt statsdepartements, och att två civilministrar som vilkor därför begärt ett nytt statsdepartement, hvadan jag anser mig med fullt skäl hafva kunnat vid behandlingen af nu föredragna ärendet äfven vidröra frågan om Kommers-kollegii indragning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, bifölls Utskottet hemställan.

§ 13.

Förekom till afgörande Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, *Ang. tullbevillningen.* angående tullbevillningen.

I detta ämne hade till Utskottet hänvisats dels motioner, som afsågo förändringar i vissa speciela delar af tulltaxan, dels jemväl motioner af större omfattning inom tullagstiftningens område.

Till det förra slaget voro af Utskottet hänförda motioner:

af Herrar *C. Magni* och *Lars Månsson* (N:o 27 inom Andra Kammaren) rörande förhöjning i tullen å vissa spritvaror,

af Herr *P. Hübinette* (N:o 43 inom Andra Kammaren) angående höjande af tullen å bränvin samt å vin och andra finare spritvaror,

Ang. tullbevil-
ningen.
(Forts.)

af Herr *O. P. Rylander* (N:o 45 inom Andra Kammaren) om tullfrihet för vissa slag af beredda, till pelsverk ej hänförliga hudar och skinn, för vissa slags oljor, samt för risgryn och rismjöl,

af Herr *J. F. Fredricson* (N:o 115 inom Andra Kammaren) om borttagande af tull å sulläder och bindsulläder,

af Herr *Ch. Dickson* (N:o 80 inom Andra Kammaren) om tullfrihet för råsocker och nedsättning af tullen å raffineradt socker, samt

af Herr Vice Talmannen *O. Vijk* (N:o 107 inom Andra Kammar-
aren) i fråga om förändring, i vissa afseenden, af stadgandena angående restitution af tullumgälder;

hvarjemte till samma slag af motioner blifvit af Utskottet räknade 3:ne, af Herr *Odelberg* (N:o 17 inom Första Kammaren), Herr *Salomon Larsson* (N:o 28 inom samma Kammare) och Herr *P. Hammarberg* (N:o 105 inom Andra Kammaren), afgifna motioner, hvilka hufvudsakligen afsågo lagstiftningen rörande tillverkning och försäljning af bränvin, men dock äfven berörde frågor inom tullagstiftningen.

Till det senare slaget af motioner hörde åter de begge, som blifvit afgifna, den ena af Herr *Hedlund* (N:o 16 inom Första Kammar-
aren), och den andra af Herr *Lundström* (N:o 122 inom Andra Kammar-
aren).

Herr *Hedlund* hade i sin ifrågavarande motion *dels* förordat en förändrad anordning af tulltaxan och i sådant hänseende föreslagit, att alla tullfria varor måtte ur tulltaxan utstrykas samt sista bestämmelsen i nämnda taxa varda så lydande: "*Varor, som icke kunna hänföras under någon af de i denna tulltaxa upptagna bestämmelser: fria;*" *dels* framställt förslag om borttagande eller nedsättande af tullsatserna ej mindre för sådana varor, som inginge eller, enligt motionärens åsigt, borde ingå i den allmänna förbrukningen, såsom oljor, gryn, sulläder, vissa slags garn och väfnader, thé m. m., än jemväl åstadkommande af tullfrihet för en stor mängd artiklar, af hvilka tullinkomsten vore alls ingen eller så obetydlig, att, till lättnad för tullförvaltningen och de trafikerande, tullfrihet för samma artiklar syntes utan olägenhet kunna medgifvas.

Herr *Lundström* hade i den af honom uti förevarande ämne väckta motion *dels*, i likhet med Herr *Hedlund*, föreslagit tullfrihet för åtskilliga artiklar, som skulle gifva ringa eller ingen tullinkomst, *dels* ock hemställt om borttagande af tullen å vissa varor, hvilka användes för näringarne såsom material för eller hjälpmedel vid deras arbeten, och hvilkas prisbillighet alltså vore af vigt för näringarnes utveckling.

Utskottet, som till en början yttrat sig öfver den del af Herr *Hedlunds* förslag, som afsåg förändring i tulltaxans formela uppställning, hade i *punkten 1* af förevarande betänkande hemställt, att detta

förslag icke måtte vinna Riksdagens bifall; och blef, efter nämnda punkts föredragning, den deri gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

*Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)*

I *punkten* 2 hade Utskottet behandlat de delar af Herrar Hedlunds och Lundströms framställningar, som åsyftade tullfrihet för en mängd artiklar på grund allenast af den ringa tullinkomst, de hittills lemnat, och den förenkling i tullförvaltningsbestyren, som af tullfriheten skulle följa, samt på anförda skäl hemställt:

att Riksdagen icke måtte bifalla den i Herrar Hedlunds och Lundströms motioner föreslagna tullfrihet för artiklar, tillhörande 69 olika af Utskottet uppräknade rubriker.

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Lundström: Uti afgifven motion har jag visserligen yrkat tullfrihet vid införsel af en del af de artiklar, som omnämnas i nu föredragna punkten af Utskottets betänkande, men då de af mig afsedda artiklarne endast äro fyra till antalet, nemligen apelsinskal, citronskal, här- och tagelarbeten samt persikokärnor, hvilka icke äro af någon betydighet, vill jag icke yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt. Jag har ansett hufvudsakliga skälet för tullens borttagande för dessa artiklar vara undvikandet af det besvär med tullbehandlingen, som af dessa varor försakas, af hvilka under år 1372 apelsinskal och persikokärnor icke lemnat någon tullinkomst, citronskal 83 kronor samt här- och tagelarbeten 6 kronor. Jag håller emellertid ej vidare härför, i synnerhet som jag förmodar, att resultatet i sin helhet af behandlingen i denna Kammare utaf tulltaxan kommer att blifva enahanda som i Första Kammaren. Så vidt jag vet, hafva alla ändringar i de 33 första punkterna i Utskottets betänkande af Första Kammaren afslagits, hvaremot 34 punkten deri, afhandlande frågan om nedsättning i tullafgiften för sulläder och bind-sulläder, af någon för mig oförklarlig orsak af samma Kammare bifallits på den grund, såsom jag hört berättas, att inom Första Kammaren en ledamot, hvilken anses för frihandlare, förordat sådant bifall, emedan två icke frihandlare inom Andra Kammaren i väckta motioner föreslagit tullafgiftens borttagande för sistnämnda varor. Någon konsekvens i detta Första Kamnarens beteende kan jag ej finna och skulle för min del önska, att Andra Kammaren ginge mera konsekvent till väga och afsloge jemväl 34 punkten. Sjelf gillar jag Utskottets förslag med afseende på de flesta punkterna, i det jag, ehuru varande fabriksidkare och således möjligen kunnande hafva nytta och fördel af att åtminstone några tullsatser finge qvarstå oförändrade, utgår från den synpunkt, att det är bättre, om tullafgifterna nu så småningom minskas, än om man sedermera tager ett större steg på en gång, gör ännu större nedsättningar eller borttager tullsatserna.

Jag framställer icke något yrkande med afseende på denna punkt, utan åtnöjer mig med Utskottets nu föredragna hemställan.

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

Herr Dickson: För att under öfverläggningen om detta Bevillnings-Utskottets utlåtande icke behöfva begära ordet mer än en gång, må det nu tillåtas mig att yttra några ord om Utskottets framställning i sin helhet. Jag har alltid varit och är fortfarande frihandlare samt hyllar i följd deraf naturligtvis den principen, att det för så väl staten som individen är fördelaktigast, att man får köpa sina förnödenheter, der de billigast kunna erhållas, och sälja sina produkter, der de bäst betalas. Detta är min enskilda tanke om saken. Men som representant anser jag det vara min pligt att betrakta den från mer än en synpunkt; och jag finner mig så mycket mera uppmanad dertill, som jag, likasom jag förmodar fallet vara med de öfrige göteborgs-representanterne, fått mig från nämnda stad tillsända ett par petitioner, gående i tvänne alldeles motsatta riktningar, den ena gillande Herr Hedlunds motion, den andra förkastande densamma. Detta har gifvit mig anledning att ytterligare noggrant pröfva denna fråga, innan jag fattar mitt beslut i densamma.

Jag måste erkänna, att jag synnerligen i Första Kammaren men äfven från enskildt håll hört många enligt min tanke betydande skäl uppgifvas derför, att denna Herr Hedlunds motion icke borde hafva framkommit nu. Och bland dessa skäl torde i främsta rummet böra framhållas, att franska handelstraktaten snart tilländalöper, och att, som jag förmodar, äfven en revision af tulltaxan är nära förestående. Att vi genom tillämpningen af frihandelssystemet och nedsättningen af skyddstullarne slagit in på den rätta vägen, torde väl af en hvar erkännas. Detta skönjes icke minst deraf, att vår fabriksnäring, i stället för att gå tillbaka, såsom förut spåddes vid den nya tullagstiftningens införande i landet, allt sedan dess befunnit sig i ett ständigt framåtskridande. Det oaktadt hade jag helst sett, att Herr Hedlunds ifrågavarande förslag om tullnedsättningar icke nu blifvit väckt, och detta icke allenast på grund af de förhållanden, jag nyss angifvit, utan äfven derföre att jag anser alltför täta förändringar i tulltaxan icke kunna annat än vara till skada för ett lands näringar i allmänhet. Jag vill dessutom påpeka en annan omständighet, den nemligen att så genomgripande förändringar i tulltaxan verkligen kräfva större arbete, än som i Utskottet kunnat tillmätas densamma. Förslaget borde således, fotadt på sakkunnige personers utlåtande, hafva utgått från regeringen. Då emellertid motionen blifvit ingifven, så anser jag för min del, att den går i den rätta riktningen, men å andra sidan att Utskottet handlat varligt och försigtigt.

För min del skulle jag, om det vore någon utsigt till framgång, helst tillstyrka bifall till Utskottets hemställan i nästan alla punkter; men då jag anser, att det ej har någon synnerligen stor förhoppning om framgång, kommer jag, med kännedom om frågans behandling i Första Kammaren, att ej framställa något yrkande, som går i motsatt riktning mot Första Kammarens beslut, ehuru jag i grund och botten gillar motionens syfte och ännu mera Utskottets framställning i denna punkt. Jag har blott velat yttra detta för att förkorta diskussionen och slippa begära ordet i hvarje punkt af utlåtandet.

Beträffande den nu föredragna punkten yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

*Ang. tullbevil-
ningen.
(Forts.)*

Herr Rylander: Jag skulle icke behöfva taga till ordet i denna fråga, då intet yrkande om afslag blifvit framställt; men med anledning af ett yttrande af Herr Lundström, ber jag ändock få tillägga några ord.

Han nämnde, att åtskilliga punkter blifvit bifallna i Första Kam-maren, men att den icke gått alldeles konsekvent till väga; jag erkänner detta, ehuru jag varit motionär i en punkt, som jag tror Första Kam-maren har bifallit. Jag har ansett mig böra tillkännagifva, att jag inom Utskottet uttalat mig för åtskilliga nedsättningar; men då ned-sättningar icke blifvit ifrågasatta uteslutande på sådana artiklar, som den stora allmänheten konsumerar, så har jag ej ansett mig kunna yrka nedsättningar å sådana artiklar, som den förmögnare klassen för-brukar; ty den, som har råd att konsumera, har äfven råd att betala.

För att slippa frandeles begära ordet, vill jag nu säga, att jag, i händelse hela förslaget skulle afslås, icke har något deremot, ehuru jag är motionär. Men då jag gått så långt, så kan jag ej förena mig med Utskottet, utan vill hellre afslå allt i förväntan på utgången af franska traktaten.

Herr A. Andersson i Intagan: Jag har ifrån början till slut inom Utskottet deltagit i behandlingen af dessa frågor, och i de flesta fall biträdt det slut, hvartill Utskottet kommit, och detta derföre, att dels nedsättningarne i tulltaxan gjorts så små och så litet käubara, som de någonsin kunnat göras, samt dels derföre, att nedsättningar äro föreslagna på sådana artiklar, som den stora allmänheten mest förbrukar. Jag är utaf en olika åsigt, då fråga är om nedsättningar på sådana artiklar, som räknas till kassaartiklar, icke derföre, att den mindre bemedlade klassen konsumerar mera af dessa föremål, utan derföre att statens tillgångar ej böra minskas, då sådant icke är all-deles nödvändigt.

Det har inom Utskottet blifvit sagdt, att statens tillgångar för närvarande äro så stora, att de väl kunna tåla vid några nedsättnin-gar, och derföre har jag också desto hellre biträdt Utskottets för-slag; men andra tider kunna komma.

Då jag har anledning antaga, att behandlingen af dessa frågor i Andra Kammaren kommer att gå i ungefär samma riktning som i Första, så skulle jag, ehuru jag anser att Utskottet i princip har rätt, ej vara emot att slopa hela förslaget, punkt för punkt, i synnerhet som på senare tider yppats sådana betänkligheter mot att ändra tull-taxan, som dels i Första Kammaren, dels enskildt, man och man emellan, blifvit framhållna.

Man har vidare framhållit, att franska traktaten inom 2 år går till ända, och att det derföre icke torde vara rätt att göra för många nedsättningar.

Hvad särskildt denna punkt beträffar, har af Herr Lundström an-märkts, att man gerna kunde taga bort tull på *apelsinskal*, emedan

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

inkomsten deraf på senare tider varit liten, ja, nästan ingen. Jag skulle gerna gå in härpå, om det ej förorsakade svårigheter vid tillämpningen af tulltaxan; och detta skulle nödvändigt inträffa derigenom, att apelsinskalen svårligen kunna skiljas från pomerans- och andra likartade skal, hvilka, såsom vi veta, ej äro tullfria. Jag yrkar därför bifall till punkten.

Det fögnar mig, såsom varande ledamot af Utskottet, att ingen under diskussionen talat illa om detsamma, utan att man tvärtom sagt, att det gått i den rätta riktningen och gjort de föreslagna nedläggningarna så små som möjligt. Ja, detta är visserligen fögnesamt, men det skulle varit för Utskottet ännu mer angenämt, om man, i stället för att säga att detta förslag, på hvilket Utskottet under mer än 3 månader med flit och noggrannhet arbetat, icke duger, sade att förslaget vore godt och borde antagas; och ett sådant fördelaktigt bedömande hade Utskottet äfven väntat sig, helst det, sedan det börjat behandla denna fråga, erfor att flere af Kamrarnes ledamöter man och man emellan yttrat sin belåtenhet öfver att Utskottet inslagit på en riktig väg. Det är, som sagdt var, ledsamt att få afslag å betänkandet, men det kan nu ej hjälpas.

Man har äfven talat om, att en tullnedsättning i synnerhet borde komma i fråga beträffande *de* artiklar, som af den stora allmänheten förbrukas. Detta har jag ej något emot, men jag tror dock att härvid lag förefinnes en omständighet, som gör att en på sådant sätt förändrad tulltaxa skulle blifva svår att tillämpa. Jag anser nemligen det vara omöjligt för tulltjenstemännen att med visshet kunna uträna en varas större eller mindre godhet, såsom t. ex. i fråga om viner och cigarrer, hvaraf i handeln förekomma så många olika slag; och med anledning häraf tror jag att man måste nöja sig med den oegentlighet, som i detta afseende nu förekommer.

Detta har jag yttrat för att på förhand tillkännagifva mina principiella åsigtter i frågan och derigenom ej behöfva begära ordet beträffande hvarje punkt.

Såsom jag redan sagt, yrkar jag bifall till denna punkt.

Herr Biesert: Äfven jag är en varm vän af det fria varuutbytet nationerna emellan, och därför hade jag gerna sett, att Utskottets förslag i dess helhet bifallits af Riksdagen. Men med anledning af dels frågans utgång i Första Kammaren, dels den snart inträffande tidpunkten för franska traktatens upphörande, ber jag att nu få tillkännagifva, att jag ej kommer att strängt hålla på de flesta punkterna utan endast kommer att yrka bifall till vissa, som jag anser vara synnerligen behjertansvärda, och vid hvilkas föredragning jag därför kommer att begära ordet.

Jag vill nu endast tillägga, att jag anser Utskottet hafva gått rätt och varsamt till väga, samt att jag ej tror det vara nyttigt, att de nuvarande tullsatserna för alltid bibehållas.

Dessutom har, sedan den nya mellanrikslagen antogs, förhållandet med afseende å tullen för vissa artiklar ställt sig mycket oegentligt och till afgjord fördel för de norska fabrikanterna. En ändring vore

äfvén af denna anledning särdeles lämplig. Vår industri står numera på en sådan ståndpunkt, att den mycket väl torde kunna täfla med utlandets, äfvén om den icke skyddas af de närvarande höga tullsatserna. Jag säger detta i största allmänhet och har icke något yrkande att framställa vid den nu föredragna punkten, men skall längre fram anhålla om ordet för att vid några efterföljande punkter yrka bifall till Utskottets förslag.

*Ang. tullbevillningen.
(Forts.)*

Herr Wedberg: Då vid föredragning af denna punkt de föregående talarne yttrat sig öfver hela betänkandet, så anser jag mig äfvén, med Herr vice Talmannens tillåtelse, kunna i korthet ange min åsigt om önskligheten eller behöfligheten af de utaf Bevillnings-Utskottet förordade förändringarne i tulltaxan. Jag vill dervid till en början säga att, enligt min tanke, de föreslagna nedsättningarne, på ett par undantag när, icke under nuvarande goda tider skulle nämnvärdt inverka till förfång för den inhemska industri, som deraf beröres, och att jag anser, det industriidkare samt med mig lika tänkande böra vara Bevillnings-Utskottet tacksamma för den moderation, det iakttagit vid behandlingen af Herr Hedlunds ganska mycket fordrande förslag. Betraktas nu frågan från den synpunkt den väl endast bör ses, nemligen från det allmännas, så måste jag säga, att jag finner åtgärden nu icke vara behöflig, tiden derfor icke lämplig, samt tullnedsättningarne i och för sig sjelfva icke så stora, att de kunna sägas utgöra några egentliga skattelindringar för den större allmänheten — åtgärden är icke nödvändig eller behöflig, ty ingenting annat än en enskild motionär har framkallat den — tiden för förändringen är ingalunda lämplig, ty för det första så bör väl en genomgripande revision af tulltaxan ske under närmaste två år, under hvilken tid franska traktaten tilländagår eller möjligen kommer att uppsägas från någondera sidan, och för det andra torde det väl af ingen kunna förnekas, att ganska tydliga tecken visa sig för att vi gå en tid till mötes, då handel och rörelse komma att nedgå eller rättare återgå till mera normala förhållanden än den nu under några år innehaft, och en gifven följd af detta torde väl äfvén blifva minskade tullinkomster, på samma gång som statsverkets utgifter ju oupphörligt ökas, och, under sådana förhållanden, vill jag ej vara med om att nu minska dessa inkomster, genom icke nödvändiga tullnedsättningar, med omkring en million, ty härtill torde i verkligheten minskningen uppgå, i fall man medräknar hvad Utskottet i sin tablå upptager under rubriken "kan ej beräknas".

Att de föreslagna tullnedsättningarne icke utgöra några nämnbärdiga skattelindringar, vågar jag bestämdt påstå, ty om jag undantager artiklarne läder, risgryn, bomullsgarn och väfnader, hvilka äro föremål för större konsumtion och således äfvén större täflan, så utgöres det öfriga af sådant, hvaraf vinsten af tullens minskning hufvudsakligen komme importören och minutören till godo, och alldeles icke, eller åtminstone i högst ringa grad konsumenten — ett påstående som jag nog vet förnekas af dem, som sysselsätta sig med nationalekonomiska studier, men bestyrkes af praktiken.

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

För min del vill jag afslå såväl den nu föredragna punkten som alla öfriga i detta betänkande, der nedsättningar föreslås, med undantag endast för artiklarne risgryn, lysoljor och arbetad tobak — risgryn derför att de äro ett utmärkt närande födoämne, som för-
tjenar att mycket användas, olja derför att den är en nödvändig-
hetsvara i hvarje, äfven det fattigaste, hem, och arbetad tobak, ci-
garrer m. m, derför att nuvarande tull utgör en orimlig och en onödig
skatt och premium hufvudsakligen till fördel för tillverkaren af denna
öfverflödsvara, samt äfven derför att förhållandena till Norge synas
mig betinga denna tullförändring.

Att en revision af tulltaxan bör ske synes mig vara naturligt, då,
under de 10 år som förgått sedan densamma senast omarbetades,
mycket förändrat sig i handel och näringar, men att denna revision
bör ske af dertill förordnade särskilda komiterade, synes mig äfven
naturligt, då det ej rimligtvis kan begäras, att Bevillnings-Utskottet
skall deråt kunna egna så mycken tid, som det mångfaldiga ämnet
ovilkorligen kräfvär — för min del synes det som skulle en del tull-
satser böra utgå efter artiklarnes värde, och såsom ett bevis på önsk-
ligheten deraf torde få anföras, att t. ex. under nuvarande rubrik *jern*,
"smidt och valsadt", finnes sammanfördt på tvänne rader "*spik*, all
annan samt allt annat manufaktur och handtverkssmide ej specifi-
ceradt" — "poleradt 1 skålpund 15 öre" — "andra slag, med eller utan
betrykning 1 skålpund 6 öre" — då jag icke tror mig uppge orätt
om jag säger, att deribland finnas flera hundra olika slag till priser
varierande mellan 25 å 250 kronor per centner.

Herr Hammarberg: Beträffande den nu föredragna punkten har
jag icke något annat yrkande att framställa än bifall till Utskottets
förslag. Jag hade emellertid icke ärnat begära ordet just nu, om icke
flere talare före mig redan yttrat sig om det principiellt rätta uti det
föreliggande förslaget i sin helhet. Jag begagnar derföre tillfället att
också yttra några få ord härom.

Om jag i de följande punkterna icke kommer att yrka bifall till
Utskottets förslag, så må icke orsaken härtill sökas deruti, att jag
skulle i allo ogilla principerna i Utskottets betänkande; ty tvärtom
anser jag, att Utskottets förslag går i rätt riktning. Sjelf har jag i
en till senaste Riksdag afgifven motion påyrkat nedsättning i tullsats-
serna, men såsom förhållandena nu gestalta sig, kan jag icke instämma
i alla de punkter, Herr Hedlunds motion innefattar, och då Första
Kammaren redan afslagit de flesta, finner jag ej några giltiga skäl
föreligga att för åstadkommande af så genomgripande förändringar, som
här föreslagits, utsätta oss för en massa gemensamma voteringar, helst
jag i alla fall icke tror att betänkandet kan hafva stora utsigter för
sig. När jag yttrat mig om gemensamma voteringar i frågan, vill jag
icke dermed hafva sagt, att Riksdagen i allmänhet bör rygga tillbaka
för dylika; men jag finner det mindre rätt, att principerna vid be-
stämmande af tullsatser komma att blifva beroende på ett sådant
lotteri som gemensamma voteringar. Likaså anser jag, att så genom-
gripande förändringar i tulltaxan, som de ifrågasatta, bäst böra kunna

lösas genom nedsättande af en komité, som jag förmodar att regeringen inom kort kommer att bilda, då franska handelstraktatens bestämmelser snart upphöra att gälla.

Af dessa skäl kommer jag icke att yrka bifall till Utskottets föreliggande slag förutom möjligen i afseende å en eller annan punkt.

Friherre af Schmidt: Jag kan icke i likhet med den ärade talarren på göteborgsbänken, som nyss i talarestolen haft ordet, berömma mig af att vara frihandlare. Jag har emellertid icke under de sista 9 åren i representantförsamlingen motsatt mig tullsatsernas sänkning, som under nämnda tid egt rum, men då jag nu finner, att Bevillnings-Utskottet i sitt föreliggande förslag gått så långt, att det ifrågasatt en minskning i tullinkomsten af 740,000 kronor, så anser jag mig nödsakad att emot ett sådant förslag afgifva min reservation. Såsom den ärade göteborgsrepresentanten nämnde, förestår utan tvifvel en revision af tulltaxan, och jag skulle helst önskat, att representationen låtit tullbevillningen vara oförändrad, intill dess denna revision försig-gått.

Då detta emellertid icke synes blifva händelsen, så får jag nu inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten; och kommer jag möjligen sedermera att yttra mig om åtskilliga andra artiklars tullfrihet, derest för Utskottets förslag rörande dessa skulle komma att tillstyrkas bifall.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

I följande delar af betänkandet hade Utskottet framställt sina åsikter i fråga om en hvar särskild artikel, i afseende hvarå förändring föreslagits ur annan synpunkt än allenast den af tullinkomstens obetydlighet och tullbehandlingens förenkling, samt dervid tillstyrkt åtskilliga tullnedsättningar; varande i afgifna och vid betänkandet fogade reservationer dels skiljaktiga meningar beträffande ett och annat af Utskottets förslag utaf särskilda utskottsledamöter anförda, dels ock af Herr Hammar, med hvilken några af de öfrige reservanterne instämt, det uttalande gjordt, att önskligast skulle varit, om tulltaxan för närvarande fått förblifva ovidrörd; hvarförutom Friherre C. E. De Geer i enahanda riktning afgifvit särskild reservation.

Sedan nu inför Kammaren föredragning skett af 3:dje punkten i det föreliggande betänkandet, uti hvilken punkt Utskottet hemställt, att tulltaxerubriken Bensvart, Benkol eller Bister måtte erhålla följande förändrade lydelse: "*Bensvart, Benkol eller Bister* — — Fria"; begärdes ordet af

Herr Pehr Ericsson i Wik, hvilken inom Utskottet låtit anteckna sig såsom reservant, förutom vid flera andra punkter, jemväl vid den ifrågavarande, och som nu anförde: Jag får gifva till känna, att jag icke kan lemna mitt bifall till Utskottets föreliggande förslag. Jag har varit ensam om denna åsigt på afdelningen i Utskottet, men inom Kammaren tyckas desto flere dela den. Tiden kan ingalunda an-

Ang. tullbevi l-
ningen.
(Forts.)

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

ses vara väl vald att nedsätta tullsatserna, ty det har redan visat sig tecken, att statsinkomsterna äro i nedgående. År 1873 uppgick importen till ett värde af 271 millioner kronor, då exporten deremot belöpte sig till 221 millioners värde; således en skilnad af 50 millioner som exporten öfversteg importen; men detta kan icke länge fortvara. Det är emellertid deraf man blifvit föranledd att tro, att tullinkomsterna alltjämt äro i stigande; men jag hyllar icke denna åsigt. Jern- och träexporten i förening med synnerligen goda år hafva verkat konsumtionens ökande; men det har emellertid redan börjat visa sig ett annat förhållande. Dessutom finnes det äfven en annan anledning att uppskjuta förändringar i tulltaxan, och det är att franska handelstraktaten inom ett par år kommer att upphöra. En revision af tulltaxan kan då komma att blifva erforderlig.

Hvad för öfrigt vidkommer betänkandets tredje punkt, så har det varit både motionärens och Utskottets åsigt, att inkomsten af dessa artiklar skulle vara så ringa, att tullfrihet borde medgifvas. År 1873 uppgick tullinkomsten för dessa artiklar likväl till nära 12,000 kronor, och detta är ju icke ett så ringa belopp. "Många bäckar små göra en stor å", och åtskilliga inkomstitlar på 12,000 kronor kunna vara goda att påräkna.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag på denna punkt.

Herr Granlund: Då den nu föreliggande punkt är den första, i hvilken Utskottet föreslagit en tullnedsättning, så får jag på förhand tillkännagifva, att jag tillhör dem, som komma att rösta för afslag på alla af Utskottet tillstyrkta tullnedsättningar, med undantag af den rörande artikeln risgryn, och hemställer dessutom till Kammaren, huruvida det icke vore skäl, att diskussionen skulle få omfatta alla de särskilda punkterna i betänkandet.

Här har blifvit sagdt, att den af Utskottet föreslagna tidpunkten för en nedsättning i våra tullar vore ogynsam; och jag tror äfven att detta verkligen är förhållandet. Konjunkturerna för fabrikanterna synas för närvarande komma att blifva ganska tryckta; och huru det står till med exporten af jern och trävaror torde vara en hvar af oss bekant. Männe staten under sådana förhållanden verkligen skulle kunna undvara de tullinkomster, hvilka Bevillnings-Utskottet nu föreslår, eller omkring 740,000 kronor? Man har såsom skäl för nedsättningarne bland annat framhållit den omständigheten, att det finnes åtskilliga artiklar, hvilka draga så liten tull, att de på denna grund borde vara tullfria, emedan de för tulltjenstemännen medföra ett betydligt arbete, och påstått att tulltjenstemännen genom tullfrihet för dessa varor skulle få minskade göromål. Meningen vore väl då, att desse tjenstemäns antal skulle kunna förminsкас? Men detta skäl läser dock icke vara hållbart; ty, efter hvad jag tror mig veta, skulle den på detta sätt uppkomna minskningen i deras göromål tvärtom blifva så obetydlig, att den ingalunda kunde leda till en minskning i tullpersonalen. Dessutom torde det icke vara skäl att nu, då man ju i allmänhet är af den åsigt, att man bör gifva statens embets- och tjenstemän tillräckligt att göra, men aflöna dem väl, ensamt på denna

grund vidtaga en tullnedsättning uti de ifrågavarande artiklarne, derför att de inbringa mindre tullinkomster.

Man har sagt, att en nedsättning i tullsatserna skulle vara en sporre, som skulle uppdrifva våra fabriker och näringar. Detta kan till en viss grad vara sant; men dylika nedsättningar medföra, såsom erfarenheten visar, äfven andra följder, då för svår konkurrens med utländingen, hvilken arbetar under helt andra förhållanden och i betydligt större skala än vi, uppstår. Så t. ex. måste efter 1865 års tullnedsättningar en massa enskilda fabrikanter upphöra med fabrikerna och förena sig med kapitalister för att kunna bedriva fabrikationen i stor skala. Industriens ställning i många trakter i vårt land var således till följd af de då skeddade tullnedsättningarne ganska tryckt, och en mängd fallisement inträffade. Beslutar man nu å nyo dylika nedsättningar, så är det tydligt och klart, att tillverkningen af de artiklar, å hvilka tullen blifvit minskad och för stor konkurrens uppstår, icke kan bedrivas med samma arbetslöner som förut, utan måste minskas, till skada för arbetarne, hvilka derigenom få mindre tillfälle till arbetsförtjenst. Sådan skulle efter mitt förmenande den verkliga följden blifva, oaktadt petitioner om tullnedsättningar från åtskilliga håll inkommit till enskilda ledamöter af Kammaren från äfven, som det säges, en mängd arbetare.

Man säger, att man vill nedsätta tullarne derföre, att den konsumerande allmänheten må kunna få sina förnödenhetsvaror till billigare pris, och detta kan till en viss grad vara sant, såsom t. ex. med risgryn. Men till dessa förnödenhetsvaror har man äfven räknat thé; men jag frågar huru stor del af Sveriges befolkning det är som begagnar den drycken å landet, åtminstone är den nästan obekant för den stora allmänheten. Utskottet har nu föreslagit att nedsätta tullen på denna artikel från 60 till 30 öre per skålpund. Prisen på thé äro dock ganska olika; de variera allt ifrån 8 kronor till 1 krona 25 öre skålpundet. En nedsättning i tullen å denna vara från dess nuvarande belopp till hälften skulle således antagligen komma att medföra en icke obetydlig minskning i tullinkomsterna, men icke till fördel för den stora allmänheten. I de flesta fall kommer en tullnedsättning köpmannen, icke den konsumerande allmänheten, som köper sina behof i små qvantiteter, till godo.

På dessa skäl jemte andra, hvilka jag framdeles under diskussionen torde få tillfälle att anföra, kommer jag för min del att rösta för afslag å hela betänkandet, med undantag, som nämnt är, af den punkten deri, som rörer nedsättning af tullen å risgryn. Hvad nu föreliggande punkt beträffar, vill jag dessutom fästa uppmärksamheten på, att, huru obetydlig tullinkomsten af de här nämnda trenne artiklarne än varit, införseln af dem, som 1869 utgjorde 2,392 centner och 1872 5,182, dock 1873 höjt sig ända till 15,926 centner och således under det sista af dessa fyra åren lemnat staten en tre gånger så stor tullinkomst, som under det förstnämnda. Man kan sålunda finna, att äfven en vara, som det ena året gifvit endast en relativt obetydlig tullinkomst, ett annat år kan lemna en jmförelsevis vida större.

Jag yrkar, som sagdt, afslag å nu föreliggande punkt.

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

Ang. tullbevill-
ningen.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Om de trenne nu ifrågavarande artiklarne draga den af Utskottet nu föreslagna tullsatsen eller ej, är efter min tanke alldeles icke af någon betydelse; men då denna punkt är den första, i hvilken Utskottet tillstyrkt en nedsättning i de nu gällande tullsatserna, så tror jag att en hvar af Kammarens ledamöter bör ega rätt att principiellt uttala sig om dessa nedsättningar, dock utan att derföre, såsom den siste talaren, behöfva ingå i något bedömande af hvarje särskild punkt i betänkandet — ty dertill blifver nog tillfälle vid föredragningen af de särskilda punkterna. Jag får då förklara, att jag af rent principiela skäl kommer att yrka afslag å denna punkt, hufvudsakligen derföre, att jag icke anser det rätt handadt af Riksdagen att på eget bevåg — oaktadt jag medgifver, att den dertill är fullkomligt berättigad — vidtaga en så genomgripande reform, som den nu ifrågavarande. Ty det kan ju hända, att Kongl. Maj:t i följd deraf skulle komma att få mindre fria händer vid uppgörande af handelstraktater med främmande makter och sålunda ej med samma lätthet som annars kunna betinga sig nedsättningar i tullen å de varor, som från Sverige till dem exporteras — någon upplysning i det afseendet har dock här icke blifvit lemnad. Man har här talat om den franska handelstraktaten såsom ett skäl att icke nu vidtaga några tullnedsättningar; men jag tror att äfven med andra länder, såsom Tyskland, underhandlingar förestå rörande tullarne der och i Sverige, och att det derföre kan vara skäl att kunna erbjuda äfven dem en nedsättning i tullsatserna å vår sida mot motsvarande nedsättning å deras. Riktigheten af det hittills följda tullsystemet, frihandelssystemet, inser jag till fullo, men önskar dock den modifikation af detsamma, att man icke går längre i tullnedsättningarne, än att man kan af de andra staterna betinga sig en nedsättning i tullen å de varor, hvilka dit införas, som motsvarar den minskning i tullen å de derifrån hit införda varor, som vi sjelfva bestämt.

Af dessa skäl och äfven derföre att genom de af Utskottet föreslagna tullnedsättningarne en betydlig minskning i tullinkomsterna skulle blifva en följd, samt slutligen äfven derföre att man, efter mitt förmenande, icke bör på detta hastiga sätt revidera tulltaxan — ty detta bör ske efter föregångna noggranna och bestämda undersökningar — yrkar jag för min del afslag å så väl denna punkt som alla de öfriga.

Häruti förenade sig Herr *Aug. Börjesson*.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Under de gamla ständsriksdagarne fortgick striden mellan frihandlare och protektionister så länge de höga tullsatserna funnos, och en stor del varor voro till införsel förbudna. Detta gjorde, att tullsatserna vexlade nästan hvarje riksdag och en allmän klagan förspordes hos våra fabriksidkare, att de icke kunde veta, huruvida de skulle våga anlägga några fabriker eller ej. Regeringen beslöt derföre att ingå den franska handelstraktaten, för att derigenom få tullarne något modererade; och jag i min ringa mån understödde, så mycket jag förmådde, detta förslag.

Jag tillhörde således dem, hvilka man på den tiden kallade frihandlare. Hufvudsakligaste skälet, hvarföre jag gjorde detta, var att jag ville hafva de då varande höga och obilliga tullsatserna nedsatta och derigenom vinna stadga åt vår tull-lagstiftning, så att man sedan under en följd af år skulle kunna få se verkningarne af dess tillämpning på samhället. Nu hafva vi under de senare åren funnit att vår industri stigit till en ovanlig höjd; den har haft att kämpa med svåra år, den har haft att kämpa med goda år, och det kan hända att den ånyo kan komma att kämpa med svårare år. Vid sådant förhållande och då icke mera än två år återstå, innan den franska handelstraktaten löper till ända, kan jag icke finna af behovet påkalladt att nu vidtaga en så genomgripande reform, som den af Utskottet i detta betänkande föreslagna, utan tror att det är bäst att vänta till dess äfven dessa tvänne år förrunnit, så att man då må kunna få ett ännu bättre resultat af tullarnes nedsättande. Jag skulle mycket gerna velat bifalla nästan alla de punkter, i hvilka Utskottet föreslagit en nedsättning i tullen, om icke, som nämndt, franska handelstraktaten snart hade varit tilländalupen och kan icke annat än uttala min tillfredsställelse med det goda arbete, Bevillnings-Utskottet nedlagt på detta förslag; men, som sagdt, jag kan icke för närvarande understödja det, enär det rör en tidsfråga, hvilken först längre fram bör komma å bane. Hvad särskildt nu förevarande punkt angår, är behovet af de der förekommande artiklarne, synes mig, icke så trängande, att man därför skulle göra dem tullfria.

På grund af det anförda kommer jag således att yrka afslag på den nu föredragna punkten och skall likaledes votera för afslag på de öfriga punkterna, dock kanske med några få undantag.

Herr *Per Nilsson* i Kulhult instämde med Herr *Per Nilsson* i Espö.

Som tiden nu långt framskridit, och flere ledamöter ytterligare anmält sig att tala rörande den ifrågavarande punkten, uppsköts den vidare öfverläggningen i ämnet till det sammanträde, som enligt utfärdadt anslag komme att hållas i afton kl. 7.

§ 14.

Föredrogos och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 21, angående ändring i Kongl. Kungörelserna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863, rörande sättet för utarrendering af vissa Kronans fastigheter;

N:o 22, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

N:o 23, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

N:o 24, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel;

N:o 25, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel; och

N:o 26, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens under §§ 1, 3—7, 10, 11 och 12 häröfvan antecknade beslut.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.